

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1918.

Andra kammaren.

Nr 10.

Onsdagen den 27 november, f. m.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

I enlighet med därom den 25 innevarande november fattat beslut skulle nu företagas val av ledamöter och suppleanter i tredje särskilda utskottet; och anställdes först val av ledamöter i nämnda utskott.

Därvid avlämnades 190 godkända valsedlar, samtliga med parti-beteckningen »gemensam lista» och upptagande namnen på nedannämnda personer i följande ordning:

- herr *Branting*,
- » *Lindman*,
- » vice talmannen *Hamilton*,
- » *Larsson* i Västerås,
- » *Hallén*,
- » *Magnusson* i Tumhult,
- » *von Sneidern*,
- » *Möller*,
- » *Pettersson* i Bjälbo,
- » *Janson* i Kungsör,
- » *Vennerström* och
- » *Erlansson*.

Dessa personer hade alltså utsetts till ledamöter i utskottet.

Härefter anställdes val av suppleanter.

Därvid avlämnades 165 godkända valsedlar, samtliga med parti-beteckningen »gemensam lista» och upptagande namnen på nedannämnda personer i följande ordning:

- herr *Nilsson* i Tänga,
- » *Hildebrand*,
- » *Bengtsson*,
- » *Källman*,
- » *Sterne*,
- » *Svensson* i Betingetorp,
- » *Jansson* i Edsbäcken,

herr *Magnusson* i Kalmar,
 » *Nilsson* i Antnäs,
 » *Anderson* i Råstock,
 » *Karlsson* i Fjäl,
 » *Engberg*,
 » *Hedlund* i Östersund och
 » *Persson* i Tofta.

Dessa personer hade alltså utsetts till suppleanter i utskottet.

§ 2.

Justerades protokollsutdrag angående de i nästföregående paragraf omförmälda valen.

§ 3.

Herr *Lithanders* på kammarens bord liggande motion, nr 48, som nu föredrogs, hänvisades till andra särskilda utskottet.

§ 4.

*Ang. anslag
 för effektiv
 tillämpning
 av prisocker-
 lagen m. m.*

Till avgörande förelåg nu andra särskilda utskottets utlåtande, nr 1, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition nr 17, om anvisande av medel för bestridande av kostnader för särskilda anordningar för vinnande av mera effektiv tillämpning av prisockerlagen m. fl. kristidsförfattningar dels ock tre i anledning därav väckta motioner.

I en den 25 oktober 1918 till riksdagen avlåten, till andra särskilda utskottet överlämnad proposition, nr 17, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av bifogat utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att för bestridande av kostnader för särskilda anordningar för vinnande av mera effektiv tillämpning av prisockerlagen m. fl. kristidsförfattningar å extra tilläggsstat för år 1918 under sjätte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag å 150,000 kronor.

I samband med denna proposition hade utskottet till behandling förehåft tre i anledning av propositionen väckta och till utskottet hänvisade motioner, nämligen

inom första kammaren

nr 4, av herr *Ollas A. Ericsson m. fl.*; samt

inom andra kammaren

nr 2, av herr *Molin*; och

nr 21, av herr *Nilsson* i Landeryd m. fl.

I de av herr *Ollas A. Ericsson m. fl.* samt av herr *Nilsson* i Landeryd m. fl. väckta motionerna, vilka voro med varandra lika lydande, hade hemställts, att riksdagen måtte endast på det sätt

bifalla ifrågavarande proposition, att riksdagen måtte besluta, att för bestridande av kostnader för särskilda anordningar för vinnande av mera effektiv tillämpning av prisoockerlagen å extra tilläggsstat för år 1918 under sjätte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 100,000 kronor.

*Ang. anslag
för effektiv
tillämpning
av prisoocker-
lagen m. m.*
(Forts.)

Herr Molin åter hade i sin motion yrkat, att riksdagen ville bifalla ifrågavarande proposition endast på det villkoret, att folkhushållningskommissionen avskaffades och ersattes med annan sakkunnig och praktisk institution eller också att nytt, på olika områden fullt sakkunnigt folk insattes i kommissionen i fråga.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition, för bestridande av kostnader för särskilda anordningar för vinnande av mera effektiv tillämpning av prisoockerlagen m. fl. kristidsförfattningar å extra tilläggsstat för år 1918 under sjätte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag å 150,000 kronor.

Reservationer hade likväl avgivits:

av friherre *Fleming*, samt

av herrar *Nilsson* i Bonarp, *Hedin* och *Andersson* i Knäppinge, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen endast på det sätt måtte bifalla Kungl. Maj:ts förslag, att riksdagen måtte besluta, att för bestridande av kostnader för särskilda anordningar för vinnande av mera effektiv tillämpning av prisoockerlagen å extra tilläggsstat för år 1918 under sjätte huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 100,000 kronor.

Utskottets hemställan upplästes, varefter ordet begärdes av

Herr *Andersson* i Knäppinge, som yttrade: Herr talman! Då jag i denna fråga låtit anteckna mig såsom reservant, ber jag att med några ord få belysa de skäl, som föranlett mig därtill. Inför denna kungl. proposition om beviljande av anslag för att ytterligare skärpa kristidsförordningarna och öka antalet av alla de inspektörer och övervakare över förordningarnas efterlevnad, som redan finnas, gör man sig den frågan, om detta förslag verkligen kan vara till fromma för det syfte, som man här vill vinna, nämligen att åstadkomma ett effektivare aktgivande på dem, som verkligen äro prisoockrare, nämligen jobbarna.

Med den erfarenhet, som man har ute bland allmänheten angående allt det ingripande och övervakande över våra kristidsförordningar, som nu äger rum, har man kommit till det resultatet, att i de flesta fall där anmärkningar, anmälningar och ingrepp gjorts, ha dessa riktat sig emot den stora allmänheten och icke emot dem, det vill jag oförbehållsamt säga, som rätteligen gjort sig förtjänta därav, nämligen dem, som äro prisoockrare och jobbare i våra levnadsförnödenheter. Jag befarar, att man här vill ytterligare vända sig emot de lojala lantmännen, mot producenterna, men jag anser

Ang. anslag
för effektiv
tillämpning
av prisoocker-
lagen m. m.

(Forts.)

det för min del icke vara riktigt, att man går fram i den stilen och ytterligare utökar vad man redan har i den vägen. Något sådant behöves icke, ty vi ha redan nu våra polismyndigheter och landsfiskaler samt alla de inspektörer, som äro anställda för denna sak, och dessa räcka, såvitt man kan döma, fullkomligt till ute på landsbygden för att sköta om vad som här åsyftas.

Jag har emellertid inom utskottet fått den uppfattningen, att det i städerna och de större samhällena finnes en avsevärd mängd personer, som ägna sig åt att jobba med livsmedel. Om nu dessa städer och industrisamhällena äro, att de ha något behov av att utöka antalet av dem, som skola övervaka kristidsförordningarna i vad de avse prisoockerlagen, vill jag icke motsätta mig ett förslag i den delen, ehuru väl min ståndpunkt ifrån början varit den, att hela förevarande framställning borde avslås, och att man i stället borde arbeta på att få bort kristidsförordningarna och alla dessa ingrepp mot producenterna. Om man blott sluppit allt detta, skulle alla nog ha uppträtt lojalt och det hela skulle ha utförts på bättre sätt, än vad nu är fallet.

Vår reservation går således ut på, att vi ansluta oss till den av herr Nilsson i Landeryd avgivna motionen. Vi anse densamma vara av den beskaffenhet, att ett bifall till det där framställda förslaget skulle åtminstone befria oss från ett ytterligare utvecklande av de trakasserier, som nu förekomma, men vilka icke äro till nytta för livsmedelsproduktionen och icke heller ägnade att komma åt dem, som bryta emot lagar och förordningar, utan blott skapa missnöje och ovilja ute i landet. Därför ha vi icke kunnat annat än instämma i denna motion genom vår reservation på det sättet, att vi velat bevilja ett lägre bidrag till upprätthållande av dessa kristidsförordningar, som gå under namn av prisoockerlagen. Detta är huvudtanken i vår reservation, åtminstone har den varit min, och det är därför vi gått med på detta. Jag skulle tro, att kammarens lantmän i allmänhet känna till, hurudana förhållandena äro i detta avseende och vilka det är, som komma att få lida av dessa överinspektörer eller övervakare, som skulle tillsättas på dessa områden. Låt vara att utskottet i sin motivering sagt, att det främst skall vara prisoockrare och jobbare, men det blir det icke i den praktiska verkligheten, om, som sagt, Kungl. Maj:ts förslag eller utskottets förslag skulle vinna framgång. Men om reservationen antages, är dock beloppet i den mån inskränkt, att man måste hålla tillbaka litet med att anordna dessa stora tjänstemannakårer, och det är med anledning därav, som jag anser, att det vore för både producenter och konsumenter nyttigt, om man ej komme överens om att i denna ringa mån åtminstone genom ett beslut nu i reservationens riktning försöka avlägsna de band, som trycka alla. Ty de trycka icke endast producenterna utan även konsumenterna. Det är obehagligt och produktionshämmande, att dessa trakasserier, som begås genom obefogat utifrån överordnades och inspektörers sida, egentligen förekomma, i den mängd som sker.

Herr talman jag skall med dessa ord endast be att få yrka, att reservationen i den form, vari den är avgiven av oss, d. v. s.

av herr Nilsson i Bonarp, Hedin och mig, måtte bliva antagen av kammaren, och jag hoppas, att åtminstone alla de, som denna sak närmast rör, nämligen andra kammarens lantmän, måtte giva akt på vad klockan är slagen, så att man icke längre fortsätter att utvidga de övergrepp, som göras mot dem på så många sätt.

*Ang. anslag
för effektiv
tillämpning
av prisocker-
lagen m. m.
(Forts.)*

Vidare anförde:

Herr Molin. Herr talman! I anledning av den Kungl. propositionen, som utskottet haft att behandla, har jag väckt en motion, vari jag hemställt, att riksdagen ville bifalla ifrågavarande proposition endast på det villkoret, att folkhushållningskommissionen avskaffas och ersättes med annan, sakkunnig och praktisk institution eller också att nytt på olika områden fullt sakkunnigt folk, insättes i kommissionen ifråga. I sak torde min motion tämligen nära sammanfalla med den motion, som är väckt av herr Nilsson i Landeryd m. fl. Vad jag velat rikta mig mot (och vad som även är övriga motionärers mening) är att detta extra polisväsende även skulle komma att användas för beivrande av förseelser, som tillkommit på grund av folkhushållningskommissionens initiativ. Dessa bestämmelser äro i mångt och mycket så omöjliga, att deras efterlevnad över huvud taget icke kan komma i fråga. Jag vill endast erinra om den bestämmelse, som folkhushållningskommissionen direkt står i ansvar för och som går ut på att tvinga Norrlands bönder att svältföda sina kreatur. Ganska lustigt, får jag säga, är att se på markegångstaxan, vars grundläggande bestämmelser tillkommo för lång tid tillbaka. I markegångsbestämmelserna föreskrives, att beträffande hästdagransonerna höet skall uppgå till 17 kilogram. Folkhushållningskommissionen anser, att man kan utfodra hästar med ungefär en tredjedel av detta kvantum. Folkhushållningskommissionen har i detta fall givetvis givit sig in på ett ämne, som den icke begriper. Skola nu bönderna tvingas att utfodra sina kreatur på det sätt, folkhushållningskommissionen föreslagit, så blir väl ingen annan möjlighet än att man får anordna alla bondgårdar i Norrland såsom fångelser för att däri internera alla de bönder, som tvungits att bryta mot svältutfodringsbestämmelserna. Det vore enligt min uppfattning i högsta grad olyckligt att anställa en särskild kriminalpolis för att upprätthålla förordningar, som omöjliga kunna efterlevas.

Utskottet har i anledning av min motion yttrat:

»De av herr Molin framställda yrkandena kan utskottet icke i något avseende biträda. Herr Molin har nämligen i sin motion åberopat förhållanden, som icke kunna tillerkännas någon avgörande betydelse vid bedömande av den fråga, som genom Kungl. Maj:ts proposition förelagts riksdagen. Även om, såsom herr Molin förmenar vara fallet, folkhushållningskommissionen skulle i flera avseenden hava misslyckats vid handhavande av sitt uppdrag — något som utskottet icke funnit anledning att undersöka — så skulle detta icke förringa behovet av skärpt kontroll över prisockerlagens tillämpning.»

Jag skall giva utskottet fullkomligt rätt däri, att folkhushållnings-

*Ang. anslag
för effektiv
tillämpning
av prisocker-
lagen m. m.*
(Forts.)

kommissionens försyndelser icke förringa behovet av skärpt kontroll-
över prisockerlagens tillämpning — motiveringen är ju fullt tillämplig
— när det gäller prisockerlagen i och för sig — men det föreliggande
förslaget avser ju efterlevnaden även av andra kristidsförfattningar
än prisockerlagen, och det är just däremot som jag riktat mig. Nu
har utskottet visserligen sagt, att det förväntar, att den nya krimi-
nalpolisen får sig ålagt att övervaka prisockerlagen såsom sin huvud-
sakliga uppgift, men det hade då varit konsekvent handlat om
utskottet tagit steget fullt ut och förenat sig med reservanterna. Nu
duggar det fram en hel del nya, orimliga förslag, som skulle vara
särdeles olyckliga, om de ginge igenom. Jag begagnar detta tillfälle
att tacka regeringen för att den avvisat det omöjliga förslag, som
folkhusställningskommissionen framlagt i fråga om kötttransonerin-
gen. Det skulle naturligtvis blivit något alldeles oerhört, därest för-
slaget bifallits. Nu föreligger också förslag om fullständigt tran-
sportförbud för fläsk och smör, vilket, därest det går igenom, måste
leda till att lantmännens produkter icke komma konsumenterna till-
godo.

Beträffande smörtransportförbud skulle det komma att verka så,
särskilt i fjälltrakterna, att icke ett kilogram smör kunde nå fram
från fjälltrakterna till konsumtionsorterna. Folket i fjälltrakterna
finne konsumera smöret självt, och det svältande folket på industri-
platser bli utan. Tvärtemot att skärpa de omöjliga bestämmelserna
borde det vara angeläget för regeringen och folkhusställningskom-
missionen att lindra dem.

I sak är jag ense med reservanterna. Jag anser, att det fullerväl
borde räcka till att anslå medel för åstadkommande av en mera effek-
tiv tillämpning av prisockerlagen. Jag tvekar ej att gå ett steg längre
än reservanterna och har ingenting mot att beloppet 150,000 får
förbliva men att penningarna endast få användas till övervakande av
prisockerlagen.

Till följd härav tillåter jag mig yrka bifall till herr Nilssons
i Bonarp m. fl. reservation med den anordningen att beloppet 100,000
kronor ändras till 150,000 kronor.

Herr Pettersson i Södertälje: Herr talman! Det finnes
väl i denna stund icke något tacksammare ämne att tala över i denna
kammare än de dåliga kommissionerna, alla deras missgrepp och allt
det lidande, som deras förvaltning förorsakat den svenska allmän-
heten. Också hava de båda föregående talarna haft åtskilligt att
säga i detta ämne. Jag skall nu icke tillåta mig att ingå i något
utförligare svaromål på deras tillvitelser, jag vill tvärtom lämna
obesträtt, att kommissionerna ha åtskilligt på sitt skuldkonto. Men
vad jag tillika vill påstå är, att den saken nu icke förtjänar så myc-
ket avseende i den fråga, som vi nu behandla, och jag vill mot de
båda föregående ärade talarna åberopa vad som säges i de motioner,
som ligga till grund för den ena reservationen i detta ärende, näm-
ligen de motioner, som äro avgivna av herr Ollas Ericsson m. fl.
i första kammaren och herr Nilsson i Landeryd m. fl. i andra kam-

maren. Däri heter det: »Endast en mening lärer vara rådande därom att under nuvarande kristid det varit nödvändigt för folkförsörjningen, att staten genom lagstiftning ingripit reglerade på på näringslivets skilda områden, och jämväl att, då en lag finnes, staten tillser, att densamma i möjligaste mån efterlevs. Särskilt är att beklaga det ocker vid handel med nödvändighetsvaror, som i stor utsträckning förekommit och som venkat fördyrande på dessa varor för den enskilde konsumenten.»

Godkänner man dessa satsar — och det ha motionärerna gjort — då kan jag icke se, att det är möjligt att undslippa konklusionen: när det visar sig, att lagen överträdes, när det visar sig, att man icke beivrar alla överträdelser, då är det nödvändigt att vidtaga särskilda åtgärder för åstadkommande av bättre efterlevnad av lagarna. Och den åtgärd, som därvid i första hand erbjuder sig är väl tillsättandet av ökad personal för övervakande av lagarnas tillämpning. Och det är just vad som här skett, ty här föreslås, att man skall lämna åt Kungl. Maj:t medel för att anordna en särskild prisockerpolis, om jag så får säga, bestående dels av en central myndighet och dels av särskilda polistjänstemän i orterna.

Därjämte har Kungl. Maj:t även föreslagit, att dessa tjänstemän, i den mån deras tid tillåter, också skulle få ägna sig åt beivrande av förseelser mot andra kristidsförfattningar. Det är den sistnämnda bestämmelsen, som särskilt framkallat gensagor, och man har yrkat, att det begärda anslagsbeloppet skulle nedsättas, samt att den nedsatta summan endast skulle få användas till avlönande av poliser för övervakande av prisockerlagen. Vad detta yrkande beträffar, vill jag erinra, att utskottet i sitt betänkande ytterligare understrukt vad som av vederbörande departementschef anförts till statsrådsprotokollet, nämligen att syftet med de nya poliserna i första hand och huvudsakligen är att övervaka prisockerlagen. Varför har då utskottet kunnat gå med på att dessa tjänstemän också skulle sysselsätta sig med att beivra och övervaka andra kristidsförfattningars efterlevnad? Jo, därför mina herrar, att det skulle vara i hög grad onraktiskt att begränsa deras uppgift endast till prisockerlagen. Det är visserligen icke förutsatt, att dessa poliser alltid skulle bli åklagare, men i många fall torde man kunna antaga att med deras polisbefattning också kommer att förenas åklagareuppgiften. Om då en sådan tjänsteman, tillsatt på grund av detta bemärdigande, skulle åtala en person för brott mot prisockerlagen och det då vid domstolen under målets gång befinnas, att åtalet icke kan fullföljas på grund av förseelse mot *den* lagen, men svaranden i själva verket tydligen har begått förseelse mot maximiprislagen, och någon på grund av den därav utfärdad förordning, då skulle ifall herr Anderssons i Knäppinge m. fl. reservation bifölles, denne åklagare nödgas att frånträda åtalet. Han skulle icke kunna fullfölja sin talan och icke få svaranden dömd för den förseelse, denne verkligen begått, därför att åklagaren utslutande vore tillsatt för beivrande av brott mot prisockerlagen. Icke kan det vara en praktisk och rimlig anordning. Och även om man tänker sig, att en så-

*Ang. anslag
för effektiv
tillämpning
av prisocker-
lagen m. m.
(Forts.)*

Ang. anslag
för effektiv
illämpning
av prisocker-
lagen m. m.
(Forts.)

dan prisockerpolis icke skulle tillika vara åklagare utan endast polistjänsteman och han så i denna egenskap tar upp en utredning angående påstått överträdande av prisockerlagen, så skulle han, under förutsättning av bifall till reservanternas yrkande, om han under utredningen finner, att det icke föreligger brott mot prisockerlagen utan mot maximiprislagen, nödgas lämna ärendet ifrån sig samt skriva och hänvisa detsamma till annan polisman. Icke kan väl det vara praktiskt?

Jag undrar, om man icke kunde giva sig till freds med vad såväl vederbörande statsråd som utskottet så kraftigt understrukt, nämligen att meningen med detta förslag huvudsakligen och i första hand är att åstadkomma en bättre tillämpning av prisockerlagen. Jag tror, att man då nog också skall tillse, att vad som är rimligt i de framställda gensagorna vinner beaktande.

Jag tillåter mig, herr talman, att hemställa om bifall till utskottets förslag.

Herr R ö i n g: Herr talman, mina herrar! Trots det jag hyser samma uppfattning som den siste ärade talaren, att kammaren bör bifalla utskottets hemställan, har jag i ett hänseende en annan uppfattning än han, i det jag anser, att man bör använda detta tillfälle, närmast till följd av herr Molins motion, att yttra något om kommissionsväsendet här i vårt land och de principer efter vilka folkhushållningskommissionen arbetar.

Jag ställer mig förstående till det missnöje, som finnes utbrett i vårt land icke minst bland utövarna av olika näringar, det må vara utövare av vår modernäring jordbruket eller utövare av handel, industri och sjöfart, över en mängd olika restriktioner och inskränkningar, som statsmakterna hava ansett vara nödvändiga att genomföra under världskrigets gång. Men illa skulle vi, mina herrar, handla, om vi icke ställa oss förstående till de många restriktioner, de många inskränkningar, som statsmakterna måst göra för att gagna samhällsliga intressen och vilka därför varit oavvisligen nödvändiga att genomföra, om de endast vore avsedda att gälla under världskriget men icke sedermera. Undersöka vi förhållandena, mina herrar, skola vi finna, att det ej är mot dessa restriktioner och mot dessa inskränkningar missnöjet egentligen riktar sig utan mot den massa restriktioner och olika inskränkningar som genomförts, och som även om de ur teoretisk synpunkt förefalla rättvisa sedermera visat sig, att de icke blott icke varit till någon nytta utan till direkt skada. Många av oss, mina herrar, äro nämligen av den bestämda upfattningen beträffande flera av dessa restriktioner, att det även för konsumenterna, varit av största nytta, om desamma aldrig någonsin hade blivit beslutade.

Det är mycket olyckligt, att kommissionsväsendet från början organiserats på sätt som har ägt rum. Det ha de personer, som sutto i de olika regeringarna under de första krigsåren på sitt ansvar. Jag förstår så väl hur svårt det är, när dessa kommissioner en gång organiserats på sätt som skett, att förmå desamma

slå in på andra linjer, som kanske skulle ske om den praktiska erfarenheten finge göra sig gällande på helt annat sätt än nu faktiskt äger rum. Det lyckades kommissionerna under de första åren av sin verksamhet att få de då sittande regeringarna att ställa sig solidariska med dem för att kommissionerna icke skulle mista något av den prestige som ansågs nödvändig. Men jag håller den nuvarande jordbruksministerns i första rummet och sedan den sittande regeringen i sin helhet räknad för, att de så ofta gått mot folkhushållningskommissionens förslag och därigenom hindrat vissa förslags genomförande. Jag blir allt mer och mer ängslig över den riktning som jag finner att dessa olika förslag taga, när jag läser igenom de olika förslag, som på sista tiden framkommit, närmast från folkhushållningskommissionens sida. Det synes mig, mina herrar, som om inom denna kommission de element som — det är något vackert uttryck, det medger jag — äro de mest ransoneringgalna, hava fått allt mer och mer överhand och att den Heymanska andan nu nästan helt och hållet vilar över denna kommission. Jag förstår så väl avsikten med deras förslag. Man har försökt bygga på en rättvis grund; att söka se till att de fattiga, de små i samhället också komma i åtnjutande av vissa livsmedel, som nu kanske huvudsakligen andra samhällsgrupper närmast komma i åtnjutande av. Det är naturligtvis därför man hemställer om ransonering av den och den artikeln, om transportförbud på den och den produkten eller om annan åtgärd såsom förbud att försälja densamma etc., etc. Är det möjligt att därigenom åstadkomma det önskade resultatet? Är så fallet så vidtag åtgärden, men vidtag den icke, om man icke är fullt säker på att man därigenom också vinner vad man önskar och avser, nämligen att få in i ransoneringen stora kvantiteter av den eller den artikeln, jag vill blott här nämna det sista förslaget nämligen det som rör artikeln fläsk, och är det min övertygelse att man icke når med förslaget vad man vill utan när endast med sin teoretiska rättvisa, att alla konsumenter i hela landet bli lika otillfredsställda att erhålla *så litet fläsk*.

Jag tror att jag något känner till förhållandena inom fläskmarknaden i vårt land, då jag har det förtroendet från regeringens sida att vara utsedd till en av underhandlarna med Danmark och Norge, från vilket förra land vi ända till april månad i år fingo rätt avsevärda kvantiteter fläsk. Nu har det emellertid blivit ont om varan icke blott på den inländska marknaden utan också på den utländska. De kvantiteter som finnas komma dock huvudstadens och städernas befolkning i någon utsträckning utöver ransoneringskvantiteterna till handa. Det finnes alltid en del arbetare och andra personer, som ha någon släkting, någon god vän, som är jordbrukare på landet och från denne då och då kan få litet fläsk. Det finns en eller annan statstjänare eller småborgare som befinner sig i samma läge och genom någon i trakten boende släkting, när denne kommer till staden, kan få t. ex. fem kilogram fläsk. Men om man genomför kommissionens senaste förslag och inför absolut transportförbud och absolut förbud för handel med fläsk, vad blir då följden, mina herrar? Jo, icke kommer detta fläsk, som dessa arbetare och detta småfolk nu

Ang. anslag för effektiv tillämpning av prisockerlagen m. m.
(Forts.)

*Ang. anslag
för effektiv
tillämpning
av prisocker-
lagen m. m.*

(Forts.)

någon gång erhåller som regel ransonerings- till godo. Genom dessa förbud utestängas dessa personer från denna möjlighet att skaffa sig fläsk, och genom dessa förslags antagande komma dessa personer i samma situation som de, vilka endast erhålla den obetydliga ransoneringskvantiteten, som genom beslutet icke torde komma att bli avsevärt större. Ty vad kommer att äga rum? Jo, de som äga en gris, komma själva att äta upp fläsket och detsamma kommer ej ransonerings- till godo. Förhållandena bli enligt min övertygelse sämre och olidligare för städernas befolkning, om folkhushållningskommis- sionens förslag genomföres, hur välmenande det än är, än om de nu gällande bestämmelserna bibehållas. Jag antager, mina herrar, att en och annan av folkhushållningskommis- sionens medlemmar kommer att säga: Det är icke blott för att nå detta vi komma fram med det ena eller det andra förslaget, utan vi göra det ur folkpsykologisk syn- punkt. Folket kommer att förstå, att vi försöka åstadkomma en rätt- vis ransonerings- Ja, i vissa fall förstår jag ett sådant resonemang. Jag ger min ärade vän herr Eriksson i Grängesberg fullständigt rätt i vad han vid urtimans början uttalade, att det i vårt land vore önskt- ligt, om den bestämmelsen infördes, att man på restaurangerna icke finge servera mer än tre rätter mat. Det skulle ur folkpsykologisk synpunkt verka i önskad riktning, ty mången skulle tro att rätt stora kvantiteter, som genom en dylik bestämmelse icke konsumerades på restaurangerna, kommo ut till fördelning bland allmänheten. Men genomförandet av ett sådant förslag som folkhushållningskommis- sionens senaste anser jag för min del komma att verka även ur psyko- logisk synpunkt i alldeles motsatt riktning. Ty hur kommer Sveriges arbetare, Sveriges småfolk och speciellt befolkningen i storstä- derna att resonera, om regeringen nu skulle godkänna folkhushåll- ningskommis- sionens förslag? Jo, man får en förhoppning, att genom detta förslags antagande man varje vecka eller vissa veckor i månaden kommer att få en något så när tillfredsställande kvantitet fläsk. Om då förhållandena bli sådana, som jag nyss förutsatt, nämligen att vi icke få några avsevärda kvantiteter för ransonerings-, så kommer miss- nöjet bland allmänheten att växa, och det folkpsykologiska momentet i förslaget kommer att få en verkan alldeles motsatt den man avser. Funnes det däremot ett större lager fläsk tillgängligt, ja, då vore det någon mening i ett sådant förslag. Men som det nu är, tror jag att förslaget som sagt skulle verka i en riktning motsatt den man tänkt sig.

Men hur är det då möjligt att sådana riktlinjer i livsmedelspoli- tiken blivit fastställda av folkhushållningskommis- sionen? Ja, mina herrar, det är kanske icke så underligt, då kommis- sionen samman- sattes på sådant sätt som den ursprungligen har blivit sammansatt. Dessutom tillåter jag mig påpeka, att man sänt ut personer i kom- missionen, som äro övertygelsetrogna anhängare av de ransonerings- principer som föreslagits, för att studera förhållandena i utlandet. Vart ha de skickats? Jo, så gott som uteslutande till ett land, näm- ligen Tyskland, där statssocialistiska principer äro genomförda i så mångt och mycket. Så komma de hem begeistrade av vad de hava

sett i detta land. Har det hänt någon gång, mina herrar, att folkhushållningskommissionen skickat ut någon av sina medlemmar att studera ransoneringsbestämmelserna i England, där det påstås att den skickligaste ransoneringsminister suttit vid makten under världskriget? Nej, aldrig dit; till Tyskland i första rummet har man sänt dem, och kanske just dem, som redan förut voro övertygelsetroga vänner av en strängt genomförd ransonering. Därför ha följderna blivit sådana som de blivit. Hade de t. ex. rest till Danmark — dit jag så ofta i egenskap av underhandlare har anledning resa — skulle de fått se hur kommissionerna voro organiserade och arbetade. Där är de sammansatta av praktiska utövare av olika näringar, av jordbruk, handel, industri och sjöfart. Man skulle då fått se, hur arbetet bedreves och att man ej strängt i detalj håller på teorier och principer, som slå ihjäl just det man vill nå, utan anpassar sig efter förhållandena. Vet ni, mina herrar, hur man där gick till väga, när fläskfrågan i våras var i samma läge som hos oss? Svinstocken hade gått ned orimligt. Det fanns ej möjlighet längre att exportera ett kilogram fläsk vare sig till de skandinaviska länderna eller till central- eller ententemakterna. Där gick man stiek i stäv mot principen, att alla skola ha det lika, den princip som man söker genomföra här i Sverige. Jo, man sökte i stället uppmuntra svinaveln på så sätt, att man ställde de små jordbrukarna i en undantagsställning och gävo dem vissa fördelar, så att de fingo ett särskilt intresse att ägna sig åt svinaveln. Kunna de uppföda en, två eller tre grisar, få de vissa fördelar, nämligen att fritt förfoga över sin spannmål, vilken förmån icke andra jordbrukare erhöilo. Det är ju stridande mot de principer, som tillämpas i vårt land, att alla skola ha det lika. Det är tillfällen som äro försuttna, och nu är det som det är. Nu stå vi inför fredsslutet, och man får väl hoppas, att kommissionsväsendet snart skall upphöra. Att som herr Molin alternativt yrkar i sin motion, nämligen att folkhushållningskommissionen redan nu skall upplösas, är icke möjligt att tillmötesgå. Ty det är helt visst alldeles otänkbart att i nuvarande ögonblick vidtaga en sådan åtgärd. Men såsom ett andra alternativ begär herr Molin, att delvis andra män än de, som nu sitta i folkhushållningskommissionen, måtte i viss utsträckning insättas i densamma. Ja, för ett år sedan uttalade jag mig offentligt i den riktningen att ett par personer med annan uppfattning borde insättas i FHK, men utan resultat, vilket jag livligt beklagar. Som förhållandena nu äro, och då vi snart stå inför fredsslutet, torde det vara nästan omöjligt för regeringen att få folk, som vilja bli medlemmar av kommissionerna. — Då jag emellertid ser herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet närvarande här, tillåter jag mig dock peka på en fara, som hotar, om icke någon ändring i folkhushållningskommissionens sammansättning äger rum. Det är icke nu, mina herrar, som den största faran i detta hänseende är för handen. Den farligaste situationen kommer kanhända att uppstå, när kommissionens arbete skall avvecklas. Då gäller det, att det finnes män inom kommissionen, som icke blott strängt hålla fast vid de principer, som en gång äro fastslagna, då gäller det

*Ang. anslag
för effektiv
tillämpning
av prisocker-
lagen m. m.*

(Forts.)

Ang. anslag
för effektiv
tillämpning
av prisocker-
lagen m. m.

(Forts.)

att det sitter i kommissionen män med praktisk erfarenhet, vilka kunna göra övergången mjuk, och som förstå att i en övergångsperiod från förhållanden, som härskat under kriget, till förhållanden, som komma att härska efter fredsslutet, nya synpunkter måste anläggas.

Jag har, herr talman, ansett, att detta tillfälle icke borde gå förbi utan att ställa en vördsam vädjan till regeringen att icke godkänna det förslag, som nu inkommit från folkhushållningskommissionen och som går ut på absolut försäljnings- och transportförbud för fläsk. Det är nämligen ett förslag, som, om det godkännes av regeringen, enligt min bestämda uppfattning skall leda till motsatt resultat mot vad folkhushållningskommissionen tänkt.

Jag ber, herr talman, få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr K ä l l m a n: Herr talman, mina herrar! Herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet har i början av sitt yttrande till statsrådsprotokollet anfört följande:

»Ju längre, som de genom världskriget skapade förhållandena verkat, desto hårdare känner vårt lands befolkning trycket av knappheten på nödvändighetsvaror och av stegrad pris. Ständigt måste därför till prövning upptagas frågan, om vid varje särskild tidpunkt allt är gjort som göras kan för att lindra särskilt de mindre bemedlades ställning. Det hittills främsta medlet för vinnande av sådan lindring har varit reglering av handel och förbrukning i fråga om de viktigaste nödvändighetsvarorna i syfte att åstadkomma en jämn fördelning av landets förråd. Men även prisreglerande åtgärder hava försökts. Det räcker ju ej för de mindre bemedlade att ha tillfälle att köpa, det måste ock beredas dem möjlighet att köpa till överkomliga pris. Talrika åtgärder hava därför allt från kristidens början satts i verket för att i möjligaste mån trygga en rättvis hushållning med landets tillgångar. Särskilda med straffhot förbundna bestämmelser rörande maximipris, beslag och annat statens förfogande över enskild egendom samt utförandet i övrigt av uppgjorda ransoneringsplaner hava sålunda tidigt kommit i tillämpning och efter hand utvidgats till allt större omfång.»

I anslutning till detta föreslås en speciell åtgärd för tillämpning av prisockerlagen m. fl. kristidsförfattningar. Det är detta, som är kärnpunkten i det föreliggande förslaget. Man skall skaffa framvaror till rättvis fördelning och till rimligt pris, det är ransoneringens och maximeringens huvuduppgift, och för att nå det resultatet, ha som bekant en mängd åtgärder blivit ofrånkomliga; vilken regering som än suttit, har ju nödgats vidtaga åtskilliga sådana.

Nu frågar herr Andersson i Knäppinge å egna och sina meningsfränders vägnar, om det föreliggande förslaget är till någons förmån, och han svarar härför nej, i vad det gäller andra kristidsförfattningar än prisockerlagen. Han motiverar denna sin mening med att dessa författningar utgöra ett ingrepp mot de lojala lantmännen. Det är ett rätt underligt resonemang av herr Andersson, att den föreslagna skärpta tillämpningen av vissa lagar skulle ha till syfte att

ingripa mot de lojala lantmännen. Förslagets mening är ju tvärtom att ingripa mot illojalitet av vad slag det vara må på det ifrågavarande området, således också mot de illojala lantmännen. Mot de lojala lantmännen riktar det sig naturligtvis icke. Jag föreställer mig, att om herr Andersson har läst Kungl. Maj:ts proposition någorlunda ordentligt, så måste han ha upplattat frågan så.

*Ang. anslag
för effektiv
tillämpning
av prisocker-
lagen m. m.*
(Forts.)

Herr Andersson i Knäppinge kom sedan med ett mycket underligt påstående, nämligen att jobberi endast skulle förekomma i städerna. Om det jobbas med en livsmedelsartikel, så är det ju ganska uppenbart, att denna vara kommer från landsbygden och föres in i städerna. Det förhåller sig utan tvivel så att det jobbas mycket med framförallt viktigare livsmedel även i staden eller industriorten, men jag känner tyvärr alltför många fall, då jobberiet har sitt ursprung i landsorten och där är av den art, att man kan tala om verkligt allvarligt prisocker. Det är icke så, att jobberiet endast bedrivs i städerna utan man kan konstatera, att det i fruktansvärt stor utsträckning florerar just på landsbygden. Det går således icke an att inskränka denna polismyndighets verksamhet endast till städerna och industriorterna. Vill man därför ha en institution, som verkligen skall kunna bekämpa jobberiet, så får den icke inskränka sig till endast städerna, utan då måste den bekämpa detta jobberi var det än uppträder.

Herr Molin har i anslutning till den förevarande propositionen väckt en motion, vars bifallande skulle vara synnerligen angenämt för den part, mot vilken herr Molins angrepp riktar sig, nämligen folkhushållningskommissionen. Han hemställer om bifall till propositionen endast på det villkoret, att folkhushållningskommissionen avskaffas, eller att där inrättas praktiska och dugliga män. Om propositionen bifalles med herr Molins förslag i första punkten, vågar jag försäkra herr Molin, att ingen skulle bli gladare över det bifallet än de nuvarande ledamöterna i folkhushållningskommissionen för sin personliga del. Det må vara sant, att hela landet lider under en viss kommissionsleda, men jag tror mig kunna försäkra, att ingen lider så hårt därav som folkhushållningskommissionens ledamöter. Sådant är det faktiska förhållandet, och det beror på det synnerligen svåra och otacksamma arbete, som kommissionen har sig ålagt. Jag vågar därför påstå, att om herr Molins förslag bifölles, skulle det straff herr Molin vill utdela, för dessa ledamöter verka som en belöning.

Både herr Molin och herr Röing ha i detta sammanhang riktat sig mot de förslag, som nyligen framstälts av folkhushållningskommissionen i syfte att vinna bättre fördelning av vissa livsförnödenheter. Man har vänt sig mot kötttransoneringen, och herr Molin betygade Kungl. Maj:ts synnerliga tacksamhet för att förslaget härom icke blev bifallet. Jag skall därom icke anföra något annat, än att när vi frampå vintern utan tvivel komma att lida av en mycket svår köttbrist på grund av att de tillgängliga förråden icke fördelats under någon längre tid, då inträffar nog att det kunde vara behagligt för folkhushållningskommissionen att vid den tidpunkt som skett, ha va framlagt sitt förslag till ransonering av köttet. För övrigt utgör

Ang. anslag
för effektiv
tillämpning
av prissocker-
lagen m. m.

det förslaget en förutsättning för framskaffande av mera mjölk och mejeriprodukter, vilka livsmedel torde vara av vida större betydelse för folknäringen än köttet.

(Forts.) Beträffande de klandrade transportförbuden vill jag för min del också säga några ord. De lättnader, som under sommaren ha skett beträffande vissa transportförbud särskilt transportförbudet på smör, ha tillkommit efter en mycket häftig och intensiv agitation. Undantagen från transportförbuden ha emellertid icke lett till de resultat, som herr Röing trott att ett upphävande av transportförbuden skulle medföra, utan till det rakt motsatta. Lättnad i transportförbud betyder i stort sett endast, att de mera väl-situerade konsumentgrupperna ha möjlighet att från landsorten skaffa sig de eftersökta varor det här är fråga om, särskilt smör. Ett absolut vidhållande av varje transportförbud innebär däremot, att de varor, som äro underkastade statlig ransonering, i övervägande grad verkligen komma till fördelning även bland de fattiga konsumentgrupperna i städer och därmed jämförliga samhällen. Om folkhushållningskommissionen arbetar för att vinna det målet, fyller kommissionen den uppgift, som justitieministern angivit i början av sitt anförande till statsrådsprotokollet. Om man haft tillfälle att mera ingående sätta sig in i dessa spörsmål, blir man naturligtvis intresserad av att fylla uppgiften på det sätt att de viktigaste livsmedlen bli tillgängliga icke endast för producenter av livsmedlen och de förmögna, utan även för de fattiga konsumenterna, så att även de få sin del av det oundgängliga för livets uppehållande. Ser man saken så, finnes ingen möjlighet att klandra transportförbuden utan då bör man rätteligen klandra de medgivna undantagen.

Jag hörde för en fjortonde dagar sedan av en ordförande i en mejeriförening i Västmanland — jag är för övrigt också ledamot av denna kammare — att undantaget från transportförbudet på smör för Stockholms stad i hans ort hade verkat så, att en hel del av de lantmän, som tidigare levererat mjölk till mejeriet, vilken mjölk gått till orter som led av brist på den varan, hade upphört med sin leverans av den anledningen, att de blivit tillskrivna av stockholmare med begäran att leverera smör mot licens, då de skulle få vilka pris de önskade för smöret. Resultatet blev inom kort, att mejeriet höll på att bli alldeles utan mjölk, och denne ordförande, som jag nyss nämnde, hade oerhörd möda att åtminstone få någon mjölk till mejeriet, så att icke traktens befolkning skulle bli utan denna vara. Att sända någon mjölk till Stockholm, där det som bekant råder en kännbar mjölkbrist, var kappast möjligt, sedan undantag medgivits från transportförbudet på smör. — Tror herr Röing att det under sådana förhållanden kan vara till något gagn för konsumenternas befolkning att man frisläpper transporten? Nej, det är det icke, resultatet blir endast att varorna bli fullkomligt otillgängliga särskilt för de fattiga, och att endast producenterna själva och de förmögna konsumenterna komma åt dem. Så ligger i korthet angivet frågan om transportförbuden.

Herr Röing har talat något om de »ransoneringsgalna». Jag vet icke, om herr Röing antog, att jag tillhörde dem. Själv känner

jag det icke så, men jag tror, att det är en oriktig beteckning för dem, som ha till uppgift att söka utfinna metoder, varigenom den knappa tillgången på livsmedel blir fördelad så rättvist som möjligt.

Det är visserligen att vädja till en popularitet ute i landet, som är på förhand given, när man slungar ut dylika tillmålen, men jag är icke säker på, att sådant står i överensstämmelse med det ansvar, som borde på vila dem, vilka sitta i denna kammare.

Att studierna beträffande ransoneringen företrädesvis bedrivits i det land, som herr Röing erinrade om, beror därpå, att ransoneringsförfarandet i det landet är mest utvecklat och mest värt att studera.

Med dessa korta ord har jag angivit några skäl emot de påståenden, som särskilt herr Röing tillätit sig framföra. I stället för att lätta på eller alldeles upphäva alla transportförbud böra vi alltså ytterligare skärpa vissa av dessa under den svåra tid, som ännu återstår med avseende på tillgången på livsmedel. Ett frisläppande innebär vad jag förut sagt, och det kan icke få ske att man såmedelst undanhåller de allra fattigaste kanske varje del av de knappa tillgångarna. Vi ha väl förhoppning om att nu så småningom kunna lätta på vissa förbud och bestämmelser, då samfärdseln blir friare än förut och tillförseln blir större såväl på grund av det stora handelsavtalet som övriga förhållanden, men vi ha ännu en svår tid att räkna med, och under den tiden går det icke an för städernas och jämförliga orters befolkning att vara utan det väsentliga av livsmedlen endast för att man skall tillmötesgå herr Röing och likställda, som säkerligen ha tillfälle att skaffa sig lejonparten av de bästa och näringsrikaste födoämnen.

Jag har inte något annat yrkande att framställa än om bifall till utskottets hemställan.

Herr Nilsson i Bonarp: Herr talman, mina herrar! Herr justitieministern har i propositionen framhållit önskvärdheten av att få till stånd en skärpt tillämpning av prisockerlagen. Ja, alla, som suttit i utskottet, ha haft klart för sig, att detta är nödvändigt. Vi ha nämligen litet var kunnat göra den iakttagelsen, att jobberiet särskilt med livsmedel nästan opåttat fått äga rum till stor skada för den enskilde konsumenten. Det är därför mycket att beklaga, att prisockerlagens bestämmelser icke tidigare kommit i allmänna tillämpning. Och när det nu begäres ett anslag för att dessa bestämmelsers efterlevnad skall bättre kunna övervakas, så har ingen av utskottets ledamöter däremot något att invända, utan i detta hänseende ha vi varit fullkomligt eniga. Men enigheten har brustit, då man kommit till behandling av senare delen av den framställning, som gjorts av Kungl. Maj:t, nämligen att skärpningen också skulle gälla de s. k. kristidsförordningarna.

Nu är det ju så att ändrade förhållanden inträtt sedan denna kungl. proposition skrevs och att de förutsättningar, som då voro för handen, ingalunda äro det nu. Det vill nämligen synas, som om kristidsförordningarna snart nog skola befinnas vara överflödiga. Då kan det efter min och de övriga reservanternas uppfattning icke

*Ang. anslag
för effektiv
tillämpning
av prisocker-
lagen m. m.
(Forts.)*

Ang. anslag
för effektiv
tillämpning
av prisocker-
lagen m. m.

(Forts.)

vara lämpligt att nu gå till en ytterligare skärpning av desamma och vidtaga åtgärder för en utökning av den poliskår, som har att vaka över deras tillämpning. Det är ju också att taga i betraktande, att allmänheten omöjligen kan ha reda på alla dessa kristidsförfattningar och bestämmelserna i desamma. Med bästa vilja i världen är det otänkbart för allmänheten att äga kännedom om dem. Vad som är rätt och tillåtligt i dag är otillåtligt i morgon. Så har det varit hela tiden, och så kommer det att förbli.

För att råda bot på denna olägenhet har utskottet uttalat önskvärdenheten av att det skulle utgivas en sammantfattning av alla kristidsförordningarna i ny, reviderad upplaga. Jag vill icke bestrida, att det skulle kunna vara till gagn, om en sådan publikation komme ut, men icke kommer den i händerna på alla, och för övrigt blir det nog ett studium, som allmänheten kanske varken har håg eller förutsättningar för att kunna idka på tillbörligt sätt. Jag tror sålunda icke, att det vinnes så synnerligen mycket därmed.

Nu äro vi ju dock som sagt komna dithän, att kristidsförordningarna snart upphöra att vara gällande. De ha fyllt sin mission. Att nu upprätta en särskild poliskår för att i detta sista skede av deras tillvaro tillse, att de noggrannare efterlevas, ha vi reservanter icke ansett vara lämpligt eller välbetänkt. Därmed skulle sannolikt göras mera skada än nytta. När vi ställt oss på denna ståndpunkt, ha vi ingalunda velat uttala, att icke kristidsförfattningarna skola efterlevas så länge de äro gällande. Nej, det är klart, att så länge dessa förordningar äga laga kraft, skola de naturligtvis också tillämpas, men vi ha trots, att Kungl. Maj:t har medel i sin hand av tillräcklig omfattning för att kunna se till att de bli tillämpade.

Nu vill jag upplysa, att den överläggning som förts i första kammaren beträffande denna fråga, har resulterat i, att kammaren med 57 röster mot 44 bifallit den av mig samt herrar Hedin och Andersson i Knäppinge avgivna reservationen. Jag anser, att detta är en omständighet, som i någon mån bör medverka till, att andra kammaren fattar ett beslut i den riktningen, och jag anhåller, herr talman, att få yrka bifall till den av oss avgivna reservationen.

Herr Nilsson i Landeryd: Herr talman! Jag skall icke ingå på något bedömande av det föreliggande förslaget i vad det avser prisockerlagen. Jag vill endast i likhet med den föregående talaren framhålla, att jag tror, att de åtgärder, som i denna proposition föreslås, äro för sent vidtagna. Sedan kriget är slut, äro väl alla överens om, att det ovillkorligen måste ske en prissänkning på olika varor, och att konjunkturerna då skulle inbjuda till jobberi och ocker vad priserna beträffar är icke gärna tänkbart. Det framhålles i den kungl. propositionen, att den föreslagna poliskåren skulle bland annat ha till uppgift att särskilt övervaka, att det icke bedrevs jobberi med jord- och skogsegendomar. I detta avseende är jag övertygad om, att allteftersom krisen närmar sig sitt slut, komma priserna å egen- domar att falla och därmed också möjligheten till sådana lagöverträdelser att försvinna. Jag tror sålunda, att detta förslag kommer

för sent, men jag skall i alla fall icke motsätta mig förslaget i denna del, såsom jag också framhållit i motionen.

Vad däremot beträffande övervakandet av övriga kristidsförfattningar, så tror jag, att de myndigheter, som redan ha denna uppgift sig pålagd, icke, vad intensiteten beträffar, hava åsidosatt något, så att för den skull någon erinran kan göras emot dem från riksdagens eller Kungl. Maj:ts sida. Det gäller bland annat för dem att övervaka, att deklaraionsplikten fullgöres och att ransoneringen skötes på ett effektivt sätt. När man vet, huru livsmedelsfiskalerna handhaft sin uppgift ute i bygderna, blir man betänksam mot ytterligare åtgärder i den riktningen. Som bekant verkställa jordbrukarna sin tröskning vid olika tidpunkter. Vid varje tröskning skall den kvantitet säd, som tröskas, uppvägas och deklareraras. Med de primitiva medel, som jordbrukarna ha för att verkställa denna vägning, är det självklart, att den icke stämmer så precis på kilot med den kvantitet, som är tröskad och deklarerad. En dag fram på vårsidan kommer en fiskal och begynner anställa förhör med jordbrukaren och vill då att han skall redogöra för hur mycket han utfodrat på djuren, på hästarna, fäkreaturen och svinen. Detta skall jordbrukaren på rak arm kunna ge besked om. Det är självklart, att när han blir ansatt på det hårdaste, anför han några siffror för den kvantitet, som skulle vara förbrukad. Hans uppgift härom protokollföres. Så går fiskalen till magasinet och mäter med tumstook vad som är kvar. Det kubiceraras. Under antagande att så och så många hektoliter väga så och så många kilo får han fram en viktsiffra, som han jämför med deklaraionen. Om den deklaraionsskyldige har en kvantitet, som är några kilo mera än deklaraionen utvisar, drages han inför häradsrät'en för felaktig deklaraion, och han får stå där som en brottsling för att han anses hava velat bedraga samhället.

Att detta leder till trakasserier och väcker förargelse måste man erkänna. Skall det gå ytterligare därhän, att yngre landsfiskalsaspiranter skola bedriva detektivverksamhet för att upptäcka vad som ytterligare kan upptäckas i det avseendet, tror jag icke, att stämningen blir bättre än den hittills varit. Jag kan nämna några exempel på, huru livsmedelsfiskalerna på vissa håll bedrivit sin verksamhet. Det finns fall, då personer blivit stämde, därför att de fört över till kvarnen några få kilo spannmål mer än vad förmalningskortet angivit. De ha icke begärt, att den överskiutande kvantiteten skulle förmalas, men de ha åtalats, därför att de transporterat en större kvantitet till kvarnen än de haft rättighet att förmala, och mjölnaren har fått stämning, därför att han tagit emot en kvantitet, som icke funnits upptagen på förmalningskortet. Mjölnare ha blivit stämde, emedan de haft ett parti säd stående i kvarnen. Den har visserligen icke varit förmald, men säden har funnits där, och de ha icke haft något förmalningskort å densamma. Det finns exempel på, att jordbrukare blivit stämde, därför att de utfodrat med potatis, som icke varit större än ett enkronasmynt i genomsärning. Jag hemställer, om det finns någon, som tror, att det är en potatis-

*Ang. anslag
för effektiv
tillämpning
av prissocker-
lagen m. m.
(Forts.)*

Ang. anslag
för effektiv
tillämpning
av prissocker-
lagen m. m.
(Forts.)

odlare på tusen, som undgår förseelse mot potatisförordningen. För att göra detta fordras, att man har möjlighet att genom såll utskilja den mindre potatisen. Det är självklart, att när lejt folk sorterar potatis, följer det med en och annan, som är större än ett enkronasmynt. Men det har förekommit anmälningar och stämningar för dylika förseelser.

Att man under sådana omständigheter från jordbrukarhåll känner sig misstänksam mot ett sådant förslag som det föreliggande hoppas jag, att ingen här förundrar sig över. För min del tror jag, att det, tvärtemot vad som framhålles i det kungl. förslaget, skulle vara önskvärt, om Kungl. Maj:t utfärdade en cirkulärskrivelse till livsmedelsmyndigheterna i orterna och manade dem att med urskillning handha sina uppdrag. Visserligen skola de beivra förseelser, om sådana föreligga, men de böra undvika trakasserier, där icke verkliga förseelser förekomma.

Slutligen endast en replik till herr Källman. Han framdrog ett exempel om, att vid ett mejeri i Västmanland hade mjölken helt och hållet försvunnit, detta skulle hava förorsakats av gällande transportmedgivande för smör på järnvägarna. Ifall folkhushållningskommissionens förslag om upphävande av detta medgivande blir genomfört, skulle det vara av synnerligen stor intresse att få meddelande av herr Källman, huruvida mjölkkvantiteten nämnvärt ökats vid detta mejeri. För min del är jag övertygad, att så icke blir fallet. Det är icke enbart producenterna och de rika utan även de fattiga, som transportfriheten kommer till godo. Då jag rest på järnvägarna i södra Sverige har jag särskilt på söndagarna sett, vilka massor av arbetarhustrur och andra, som komma från landsbygden farande in till städerna med de små kvantiteter, som de kunnat hopbrunga för sitt behov. För att gå dem till mötes söka jordbrukarna släppa till det mesta möjliga. Men om det införes transportförbud och man skall överlämna till myndigheterna de små överskott, som kunna uppstå, blir ställningen en helt annan.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Andersson i Knäppinge: Jag har blivit uppkallad av herr Källmans anförande. Han har redan fått ett delvis uttömmande svar, men jag skall ändå be att få yttra några ord rörande denna sak. I förbigående vill jag först tacka herr Rönge för hans uttalanden i fråga om folkhushållningskommissionen. Jag är med honom fullt ense. Det var endast en liten missägning, antag jag, då han talade om principerna Heyman. Jag tror, att han menade principerna Svensson. Då skulle jag trott på, att det var sant.

Herr Källman säger, att det icke är de lojala lantmännen förslaget riktar sig emot. Detta har ju herr Nilsson i Landeryd svarat på, men jag skall också be att få framdraga den lilla erfarenhet jag har om saken. Jag deltog icke i den stora livsmedelsdebatten, och därför är det skäl i att litet närmare ingå på detta ämne. De lojala lantmännen kunna i allmänhet icke som här så många gånger sagts, efterleva kristidsförordningarnas föreskrifter av det enkla skä-

let, att de icke ha möjlighet att göra det. Jag satt vid en häradsrätt på Öland, innan jag reste till urtiman, och hörde på de utslag, som där avkunnades. Jag fick då den bestämde uppfattningen, som jag här tillåtit mig framföra, att det är emot de lojala lantmännen, som livsmedelsinspektörerna närmast komma att rikta sig. Det var en hel del utslag, som föllo på 10, 15 och 25 kronor emot lantmännen för felaktiga deklARATIONER, för felaktiga uppgifter om arealinventeringar och liknande förhållanden, för underlåtenhet att ha haft bestämda förmalningskort o. s. v. Det är absolut omöjligt för en lantman, då han på grund av folkhushållningskommissionens och dess underlydandes förordningar avger deklARATION på utsädesmängd och utsädesareal att så noggrant ange hur mycket som kommer att sås, utan det måste ovillkorligen bli en differens på det ena eller andra hållet. Det är just sådana saker, som många bli dömda för. Om det blir några kilo mer eller några kilo mindre, genast är det brott mot deklARATIONSPLIKTEN, när inspektören kommer till lantmännen, och genast är inspektören färdig att väcka åtal, då han icke finner något annat sätt att göra sig bemärkt på. Därigenom uppstår mycket stort missnöje. Skola vi, som föregående talare sade, få ännu mera utvecklade inspektionsverksamhet, när vi ha förhoppning om att alldeles avskriva dessa förhållanden? Jag anser, att det är fullkomligt orimligt.

*Ang. anslag
för effektiv
tillämpning
av prissocker-
lagen m. m.
(Forts.)*

Ett exempel på vilka förordningar och stadganden, som tillskapas av folkhushållningskommissionen och dess rådgivare, bland vilka herr Källman är en, ha vi i förordningen rörande potatisdeklARATIONERNA. Genom denna förordning skola de livsmedelsinspektörer och fiskaler, som vi skulle få genom det anslag, som här begärdes, nog erhålla rikliga tillfällen att trakassera lantmännen. I förordningen nr 699 § 6 stadgas, att jordbrukarna — det gäller endast odlare, icke andra innehavare av potatis — skola avge månatliga deklARATIONER. Jag är övertygad om, att detta icke skall vara möjligt för någon lantman. Men vad som är möjligt, det är, att inspektörerna, när de komma fram på våren och skola taga reda på potatistillgångarna, finna, att de deklARATIONER, som lantmännen avgåvo på hösten, icke äro överensstämmande med de deklARATIONER, som lämnats under vinterns lopp. Varför? Jo, därför att varje lantman, som har någorlunda ansvarskänsla, icke vill på det sättet gå tillväga med sina potatiskällare, att han öppnar dem för att göra den vederbörliga inventering, som måste göras, om det skall bli fullständigt efter denna förordning, utan han gör ett ungefärligt ömtagande, såsom också herr Nilsson i Landervd antydde, att så och så mycket är det, och så avger han sin deklARATION, men den kan icke bli fullt exakt. Detta är bara ett exempel. Man skulle kunna taga fram ofan'ligt många andra exempel i de diära volymer av förordningar, som utgivits, och vilka icke till punkt och prika kunna efterlevas. Det är alla dessa förordningar, som föranleda livsmedelsinspektörernas inripande emot — jag vågar säga det — de lojala lantmännen, som icke förmått efterleva förordningarna. Jag tror, att varje lantman är enig med mig om, att vi icke skola ytterligare

Ang. anslag
för effektiv
tillämpning
av prissocker-
lagen m. m.
(Forts.)

utveckla detta inspektionsväsende. Vi ha tillräckligt med inspektörer och landsfiskaler, som kunna hålla reda på, att kristidslagarna och särskilt prissockerlagen efterlevas. Blir det dessutom sådana anordningar vidtagna, som vi i reservationen gått med på, må det vara tillräckligt.

Jag slutar med den förhoppningen, att åtminstone Sveriges lantmän skola vara eniga om denna sak. Många borgare, som jag tolat vid, ställa sig på samma sätt till det evinnerliga ingripandet i alla möjliga fall.

Jag ber att fortfarande få yrka bifall till den av herr Nilsson i Bonarp, Hedin och mig avgivna reservationen.

Herr *Magnusson* i Tumbult instämde häruti.

Herr *Röing*: Herr talman! Blott några få ord. Det var herr Källman som uppkallade mig. Jag förbigår den rent personliga hänsyftning han gjorde i slutet av anförandet. Han ville emellertid framhäva en viss motsats mellan mig och honom, och han gjorde gällande, att om vi icke följde de linjer folkhushållningskommissionerna utstakat, försummade man de små i sambället och gagnade endast de personer, som leva på livets solsida. Ja, hade jag den uppfattningen, att man nådde det resultatet genom att icke följa folkhushållningskommissionen, då det gäller att få till stånd transportförbud och försäljningsförbud för fläsk, skulle jag helt och fullt ställa mig på herr Källmans och folkhushållningskommissionens sida. Jag förstår så väl den rättvisa principen — det yttrade jag ett par gånger — som låg till grund för deras handlingssätt, och kunde man nå dit hän, att även de små och fattiga i sambället skulle få något så när fläsk per vecka, om man vidtager den åtgärd, som här föreslås, då skulle jag vara den förste, som gav min röst till förmån för ett sådant förslag, om jag hade tillfälle att få vara med vid frågans avgörande. Men det är icke det man når, utan det blir just det motsatta. Man kommer icke till det resultatet, utan att det finns tillräckliga kvantiteter av artikeln ifråga att förfoga över, och det är det jag anser, att det icke finns vad artikeln fläsk beträffar. Och de kvantiteter, som finnas till försäljning till andra än producenter, komma i viss utsträckning nu även de små tillgodo därigenom att de ha släktingar och vänner, som kunna skicka dem de tillåtna 5 kg. Men förbjudes detta, komma dessa personer icke i åtnjutande av dessa små kvantiteter, och dessa små kvantiteter, mina herrar, komma enligt min bestämda uppfattning icke som regel den allmänna ransoneringen tillgodo, utan de komma att konsumeras av producenterna själva. De kvantiteter, som komma ransoneringen till godo komma enligt min bestämda uppfattning att, till dess importen från Amerika kommit till stånd, vilket jag hoppas snart skall bli fallet, bli så ytterst små, att jag är alldeles övertvågad om att den stora konsumerande allmänheten, speciellt i våra storstäder, som får en förhoppning genom folkhushållningskommissionens förslag — om det nu mot förmodan kommer att godkännas av regeringen — skall känna sig be-

*Ang. anslag
för effektiv
tillämpning
av prisöcker-
lagen m. m.
(Forts.)*

sviken, varigenom som jag framhöll, bestämmelsen icke ur folkpsykologisk synpunkt blir till någon nytta, utan i stället kommer att alstra besvikelse och missnöje bland de stora folklagren, just därför att det är omöjligt enligt mitt förmenande att på den väg man slagit in nå det resultat man vill nå.

Det är den ena saken, och den andra saken är den, att herr Källman förklarade, att man sänt ut medlemmar av folkhushållningskommissionen till Tyskland och icke till England, därför att Tyskland vore det land, där man bäst kunde studera ransoneringsförhållandena. Jag frågar herr Källman: hur vet herr Källman det? Vet någon i folkhushållningskommissionen det? Jag vågar påstå, att det är inget i folkhushållningskommissionen, som känner ingående till engelska förhållanden, och först om herr Källman är i tillfälle att meddela att folkhushållningskommissionen sitter inne med sådana upplysningar och ingående studerat de engelska förhållandena, så har hans upplysning något värde. Det är en försummelse från folkhushållningskommissionens sida enligt mitt förmenande, att, medan personer utsänts till att studera förhållandena speciellt i Tyskland — och det har utskickats även till Holland och Schweiz — däremot icke någon enda person blivit utsänd till England eller några av de övriga associerade länderna för att studera förhållandena och se till om icke de lärdomar, som där vunnits, vore tillämpliga på svenska förhållanden.

Jag har velat säga detta, herr talman, för att icke något missförstånd skulle äga rum.

Herr Molin: Herr talman! Jag begärde ordet för att rätta ett missförstånd som gjort sig gällande här i kammaren. Man tycks ha resonerat som så, att motionen åsyftat alternativt folkhushållningskommissionens avskaffande eller begäran att få in i folkhushållningskommissionen sakkunnigt folk. Så är det icke. Herrarna ha förbisett att motionen går ut på att folkhushållningskommissionen skall avskaffas och ersättas med annan, sakkunnig och praktisk institution eller också att nytt, på olika områden fullt sakkunnigt folk insättes i kommissionen i fråga. Detta är ju en väsentlig skillnad mot den uppfattning, som gjort sig gällande under debatten om innebörden av min motion. Detta om detta.

Jag vill gentemot herr Källman säga, att han borde göra en resa upp till Norrlands fjällbygder för att studera verkningarna av exempelvis transportförbudet för smör. Endast en mening är rådande däruppe om detta förbud, att det är den mest dumma tillställning, som över huvud taget folkhushållningskommissionen kunnat påhittra. Men man kan icke undra över att folkhushållningskommissionen ordnat så som den gjort, då folkhushållningskommissionen saknar varje som helst kännedom om norrländska förhållanden. Och det är genomgående typiskt för alla folkhushållningskommissionens åtgärder, att de röja fullständig avsaknad av alla kännedom om Norrland. Om herr Källman och folkhushållningskommissionen gjort sig besvär att resa till Norrland, och framför allt till de norrländska fjällbygderna och studerat kousekvenserna av transportförbudet för smör, då är jag

Ang. anslag
för effektiv
tillämpning
av prisocker-
lagen m. m.

(Forts.)

säker på att herr Källman och folkhushållningskommissionen för sa vitt nu några sakskal bita på insitutionen ifråga, skulle vara med om att upphäva transportörbundet.

Da jordbruksministern är närvarande, vill jag begagna tillfället att än en gång be honom se till, att i folkhushållningskommissionen insattes en praktisk kari, som verkligen kanner till norrländska förhållanden, icke bara nagon teoretiskt utbildad lantbruksskolelärare ty jordbruksskötelsen å en lantbruksskoia är icke detsamma som jordbruksskötelsen på ett bondehemman, ej heller nagon agronom utan en självagande norrländsk bonde, som begriper jordbruk teoretiskt och praktiskt.

Och vidare skulle jag önska, att sådana personer i folkhushållningskommissionen snarast möjligt avpolleteras som till och med inför deputationer av klagande jordbrukare kunna komma med sådana varvetligheter som att det icke tycks vara någon fara med bönderna, då de numera så sällan göra konkurs, och som anse att det vore till fördel för Norrland, om hela kreaturstammen däruppe bleve nedslaktad och en ny stam införd. Jag skulle önska, säger jag, att personer med sådana åsikter icke en dag längre finge vara medlemmar av kommissionen.

Herr Pettersson i Södertälje uttryckte en egendomlig uppfattning, då han sade, att, därest vid rättegång det komme i dagen andra brott, åklagaren utan vidare skulle kunna yrka ansvar för de senare brotten. Jag tror icke det kan gå så lättvindigt till att yrka ansvar. Måhända är det möjligt, att en åklagare kan, därest svaranden är närvarande, på stående fot yrka ansvar för brott, som kommit i dagen vid rättegångstillfället, men om svaranden ej är närvarande, så torde åklagaren vara tvungen att utfärda ny stämning. Under sådana förhållanden tror jag, att de skäl, som herr Pettersson i Södertälje anförde till förmån för utskottets förslag, icke hålla streck. Det är nog bäst för åklagaren att stämma i varje särskild sak för sig och icke blanda ihop en massa saker och ting, som ligga utanför det mål, om vilket det är stämt.

Herr talman, jag skall nu, för att undvika att proposition framställes på tre olika yrkanden, be att få återtaga mitt yrkande och instämma i den av herr Nilsson i Bonarp med flera avgivna reservationen.

Herr V e n n e r s t e n: Herr talman! Då jag icke hade tillfälle att deltaga i detta ärendes förberedande behandling i utskottet, så ansåg jag mig icke heller böra sitta med vid det slutliga avgörandet och har därför icke kunnat tillkännagiva min från utskottet avvikande mening.

Även jag hör till dem, som anse, att utskottet bort taga steget fullt ut och föreslå riksdagen att antaga föreliggande förslag i sådant skick att det endast skall gälla kontroll över tillämpningen av prisockerlagen. Vi veta alla, huru den mångfald av olika kristidsförordningar, som finnes, hart när är omöjlig att till alla delar efterleva, och jag vill härvid endast påminna om en enda sak, om vilken

herr Röing talat, nämligen om rättigheten till smör och fläsktransport för vissa små kvantiteter. Ja, hur många vet, att det är förbjudet att på resa medföra smör eller fläsk för annat än den egna förbrukningen eller det egna hushållet. Hur ofta sker det ej att vänner och anförvanter taga med sig dessa varor i de tillåtna små kvantiteterna till i storstäderna boende anhöriga eller nära bekanta för att lätta deras livsmedelsbekymmer. Ja, om nu, som ordföranden i utskottet anmärkt, man skulle begagna denna prissockerpolis så, att, om polisen samtidigt är åklagare och icke lyckas få en åtalad fälld för prisocker men upptäcker att han någon gång fört med sig tre kilogram smör till sin i Stockholm boende son, åklagaren skulle söka få honom fast för denna förseelse i stället, så vill jag ej påstå, att däri skulle ligga något orätt — ty kristidsförordningarna skola efterlevas så långt det är möjligt. Men vad jag vill påstå, det är, att det icke är förseelser av sistnämnda slag det här gäller att komma åt, och då förefaller det mig, som om det vore en ganska klok åtgärd att nu begränsa sig till det som Kungl. Maj:t i främsta rummet har avsett, och som utskottet understrukt, nämligen kontroll över prisockerlagen och ingenting annat. Skulle det visa sig i fortsättningen, att detta varit ett misstag och att man behövde mera polis även för att övervaka efterlevnaden av de övriga kristidsförordningarna, så låtom oss se till den saken då, men något trängande behov i den vägen föreligger, såsom erfarenheten visar, näppeligen för närvarande.

Ang. anslag för effektiv tillämpning av prisockerlagen m. m.

(Forts.)

Jag får därför, herr talman, för min del obetingat ansluta mig till dem som anse, att anslaget skall gälla prisockerlagen och icke något annat. Helst skulle jag vilja yrka bifall till herr Flemings reservation, då jag mycket gärna vill vara med om att man beviljar de 150,000 kronor, som Kungl. Maj:t begärt, på det att den avsedda effekten i fråga om prisockerlagens tillämpning må kunna vinnas. Men då jag i likhet med den siste talaren blott önskat framföra min protest mot att man skulle låta anslaget gälla annat än kontroll över prisockerlagens tillämpning, så ber jag att få ansluta mig till det yrkande, som framstälts av herr Nilsson i Bonarp.

Herr Lindqvist i Kosta: Herr talman! Jag begärde ordet, då herr Nilsson i Bonarp till försvar för vad han anförde åberopade vad herr justitieministern uttalat i propositionen vid framläggandet av detta förslag. Herr Nilsson i Bonarp anförde enligt min uppfattning endast en del av vad justitieministern uttalat, och jag ber därför att få anföra återstoden, vilken herr Nilsson glömde bort. Det är icke riktigt, att herr justitieministern anfört, att det föreligger behov av skärptare tillämpning av ockerlagen erbart, utan justitieministern har anfört, att det föreligger behov av skärpt tillämpning även av andra kristidsförordningar, och därför har Kungl. Maj:ts förslag fått den vidgade omfattning, vilken reservanterna icke vilja vara med om. Justitieministern säger här: »Den särskilda kriminalpolisen synes mig även böra ägna sig åt utredningen av förekommande förseelser mot de övriga kristidsförordningar, främst maximiprislagen,

*Ang. anslag
för effektiv
tillämpning
av prisocker-
lagen m. m.
(Forts.)*

vilken verksamhet i vissa landsdelar kan bliva jämförelsevis mera krävande än arbetet med prisockerlagens tillämpning.»

Varför tala icke herrarna, som nu vänt sig så ivrigt mot Kungl. Maj:ts förslag något om denna maximiprisförordning? Varför hålla sig herrarna huvudsakligen till transportförbudet och därmed sammanhängande svårigheter för de resande och dylikt? Är det därför att herrarna ha samma erfarenheter som justitieministern, folkhushållningskommissionen och alla ha, att en sådan lag som maximiprisförordningen överträdes alldeles kollossalt mycket här i landet, och kanske ingen av kristidsförfattningarna, ingen av kristidslagarna överträdes i den utsträckning som maximiprisförordningen. Det kan då icke vara riktigt, när herrar motionärer i likhet med reservanterna säga, att enligt deras uppfattning »skulle ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag i vad det rör andra författningar än prisockerlagen försöka ökade möjligheter till trakasserier och svårigheter för producenterna med därav följande misstämning hos dessa samt ytterligare produktionsminskning och såsom följd därav varubrist för landets behov.» Vilja verkligen motionärerna och herrar reservanter säga, att en efterlevnad av maximiprisförordningen, ett fasthållande vid de i lagen fastställda maximiprisen skulle verka därhän, att det skulle bli en produktionsminskning, då borde väl herrarna ändå gå den vägen att se till att vi få dessa maximipris höjda, om de nu äro så låga, att de icke äro tillräckliga för produktionskostnaderna. För min del har jag den uppfattningen, att maximiprisen i allmänhet äro så högt tilltagna, att de kunna tillämpas utan att producenten bör tänka eller ha rätt att säga, att de äro så låga att de nödvändigtvis medföra en minskning av produktionen. Hur skulle det verka, om andra kammaren här i dag skulle följa motionärerna och reservanterna? Därmed skulle andra kammaren, i likhet med vad jag till min förvåning erfarit att första kammaren redan gjort, ha sagt ifrån, att det finnes en hel del lagar, som vi vilja vara med om att efterleva, men å andra sidan finnes det även en andra klass lagar, som det icke är så noga om de efterlevas eller ej. Jag kan ej utläsa något annat ur motionärernas och reservanternas förslag än detta, att de sagt, att vad prisockerlagen beträffar skola vi vara med om att ge Kungl. Maj:ts anslag, så att denna lag kan bli effektivt efterlevd, men de andra lagarna är det ej så noga med, om de efterlevas eller ej. Hur skall det verka ute i landet, om man får den uppfattningen, att riksdagen har denna mening? Hur skall det verka för statens auktoritet, om vi säga ifrån från riksdagens sida, att vissa lagar skola efterlevas, men att andra icke behöva efterlevas? Borde icke de herrar, som vilja gå den vägen, i stället arbeta för, att de lagar, som de icke anse nödvändigt böra efterlevas, bli avskaffade? Ty så länge lagar och författningar finnas, bör åtminstone andra kammaren säga ifrån, att dessa lagar skola tillämpas, även om det i något fall skulle verka mindre ekonomiskt fördelaktigt för vissa herrar. Det bör slås fast här i dag, att från de grupper, som vid ofantligt många tillfällen i tal och skrift säga, att land skall med lag byggas, det nu, när regeringen kommit med ett förslag, som innebär

att de lagar, som finnas, skola efterlevas, säges: »Vi vilja ej vara med om det. Endast en del lagar skola tillämpas, en del icke.» Jag tror, mina herrar, att det ej kan vara andra kammaren värdigt att gå med reservanterna. Jag tror, att det är andra kammaren mer värdigt att biträda utskottets förslag, vilket är detsamma som Kungl. Maj:ts, och till vilket jag yrkar bifall.

*Ang. anslag
för effektiv
tillämpning
av prisocker
lagen m. m.
(Forts.)*

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet L ö f g r e n:
Herr talman, mina herrar! I denna diskussion har man från olika synpunkter talat om skilda ting, och kanske man i viss mån sammanblandat desamma. Det är ju givet, att, vilket andra kammarens beslut här än må bli, så kan det icke vara meningen, att de kristidsförfattningar förbundna med straffbestämmelser, som vi redan ha, på något sätt skola eftersättas, utan jag går verkligen ut ifrån, att, även om kammaren — vilket jag hoppas den icke gör — skulle i likhet med första kammaren votera allenast för det mindre beloppet enligt reservationen, kammaren därmed ej velat utsäga annat, än att beträffande kristidsförfattningarna i allmänhet den nuvarande organisationen med livsmedelsfiskaler och dylikt vore tillräcklig, varemot för prisockerlagens tillämpning särskilt behövdes en speciell ordningsmakt. Men jag pointerar, att man ej kan göra en sådan distinktion. Man kan inte säga, att, om vi nu införa en särskild organisation av polis- och åklagaremakten för en mera effektiv tillämpning av prisockerlagen, så kunna vi reda oss med 100,000 kronor, varemot med hänsyn till, att regeringens förslag ansetts gå längre, enligt detsamma skulle behövas 150.000 kronor. Så kan man ej dela upp det, utan i själva verket är hela den här organisationens kostnadsberäkning grundad på det speciella behovet av särskilda åklagarorgan just med hänsyn till en mera effektiv tillämpning av prisockerlagen, ehuru man i propositionen och sedan i utskottet icke kunnat aldeles skilja från de andra lagarna och säga, att de övriga kristidsförfattningarna skola nuvarande polismän och lifsmedelsfiskaler uteslutande sköta om såsom hittills, men prisockerlagens bestämmelser skall däremot den nya institutionen ensamt tillämpa. Jag skall visa upp, varpå det beror att man ej kan göra en sådan åtskillnad. Det beror helt enkelt därpå, att de allra flesta åtalen efter prisockerlagen också bliva åtal enligt maximiprislagen. Ty det är givet, att om jag för en vara, för vilken är utsatt ett visst högsta pris, tager mera, och i synnerhet om jag tager väsentligt mera betalt än maximipriset, så blir det prisocker och faller under prisockerlagen. Men samtidigt faller det under maximiprislagen, därför att varan är ransonerad och maximerad. Icke vore det väl meningen, att i sådant fall den särskilda prisockeråklagaren skulle, emot vad som för övrigt enligt gällande processförfarande är möjligt, få yrka ansvar enligt prisockerlagen men ej enligt maximiprislagen? Och om vi tänka oss, att en säljare, som tagit oskäligt pris för sin vara, samtidigt brutit mot transportförbud beträffande varan, är det möjligt att då låta bli att yrka ansvar för överträdande av transportförbudet? Är det icke tvärtom ofta så, att vid beivrandet och efterspanandet av dessa brott — här gäller det

Ang. anslag
för effektiv
tillämpning
i prisocker-
lagen m. m.

(Forts.)

närmast en organisation för efterspanandet — man kan just ifrån de fall, då transportförbud uppenbarligen överträtts, leda sig fram till den brottslige säljaren, mellanhanden eller producenten — ty även producenter kunna i bland handla oriktigt. Det är genom att beivra överträdelsen mot transportförbudet, som man kommer åt dem, som gjort sig skyldiga till prisocket. Man kan därför ej skilja på dessa saker så, att man skulle säga, att den nya institutionen skall åtala efter en viss författning, men ej efter någon annan. Men å andra sidan är det helt naturligt, att den nya organisationens ändamål i första rummet, och, jag kan säga, så gott som uteslutande är att beivra de grövre förseelser, som i något avseende komma under prisockerlagen. Om det emellertid följer med i notvarpet en del åtal för andra därmed jämförliga förseelser, är därmed ingen skada skedd.

Nu har sagts, att ifråga om dessa kristidsförfattningar i allmänhet det är alldeles tillräckligt med de organ som finnas, med de livsmedelsfiskaler och livsmedelsstyrelser, som ha att kontrollera och i första hand utreda saken, innan det kommer till åtal av allmän åklagare. Det vill jag icke heller förneka, för såvitt det gäller brotten mot förfoganderättslagen och mot en hel del författningar av mera speciell art inom kristidslagsstiftningens område. Men å andra sidan vill jag säga, att man icke har rätt att tala om, att här ideligen skulle ha förekommit onödiga trakasserier från myndigheternas sida. Jag medger, att det varit ändå viktigare att få vissa grövre förseelser åtalade än en hel del mindre sådana, som åtalats. Men jag skulle tro, att det varit nödvändigt att beivra även de senare. Om vi se på statistiken, finna vi, att i denna grupp, som jag nu talar om — brott mot förfoganderättslagen och de administrativa författningar, som äro därtill anknutna — har från årets början till den 30 september konstaterats 24,375 från livsmedelsstyrelserna anmälda fall av de 25,897, som förekommit inom kristidsförfattningarnas hela område. Till största delen höra förseelserna under de administrativa författningar, som utfärdats för att genomföra folkhushållningskommissionens ransoneringsplan. Det övervägande antalet fall kommer under folkhushållningskommissionens administrationsområde och allenast en mindre grupp inom industrikommissionens, detta nog mest beroende på, att industrivaror i mindre grad äro ransonerade än andra. Av alla dessa 24,375 fall ha ej mer än 9,393 angivits till åtal. I de återstående har förseelsen av livsmedelsfiskalen eller livsmedelsstyrelsen, därest livsmedelsstyrelsen haft tillfälle att kontrollera fiskalens åtgöranden, ansetts allt för obetydlig, eller har rättelse skett under hand. Nu får jag säga, att det just ej tyder på så stor lust att trakassera, om av mer än 24,000 konstaterade fall ej mer än 9,393 angivits till åtal. Om vi sedan se, hur det gått hos polisen, finna vi, att nära en tredjedel av de 9,000 fallen fallit bort där eller hos åklagaren, på grund av, att denne ej funnit skäl att åtala i de fallen. Beträffande de återstående ungefär 6,000 fallen har fällande dom erhållits i det stora flertalet mål, som slutligen fullföljts. Och där ha böterna varit ganska betydiga, ty enligt flera av dessa författningar utgöra de två eller fyra gånger varans värde. Man kan sålunda säga, att tillämpningen varit

ganska effektiv, att kontrollen utövats rätt skarpt, men jag tycker ej, att siffrorna tala för, att det skulle ha varit så mycket trakasserier på området, ehuru det naturligtvis kunnat hända, att en eller annan åklagare gått för formalistiskt till väga. Vad angår livsmedelsfiskalernas särskilda verksamhet har också denna, även om man haft ett och annat att anmärka, visat sin stora nytta. Vi få ej glömma, att den statliga regleringen från årets början till och med den 30 september tillförts icke mindre än 12,640,000 kg. undanhållen eller odeclarerad spannmål, för att ej tala om alla andra slag av varor.

Så har man, även i debatten i dag, klagat över, att kristidsförfattningarna kommit så sent och osäkert till allmän kännedom. Det har beklagligt nog varit fallet många gånger, men regeringen har gjort vad på den ankommit för att, utan att äventyra syftet med regleringen, kunna göra författningarna i god tid på förhand kända. Detta har skett även, så, att pressen fått införa meddelanden om tilltänkta åtgärder, att anslag om gjorda föreskrifter uppsatts i t. ex. kvarnar, vilkas arbete därigenom reglerats, och så vidare. Givetvis måste man beklaga, om det dock hänt, att den enskilde i bland i god tro kommit att handla mot gällande förordning. I så fall har dock Kungl. Maj:t givit nåd vid ansökan om sådan, när god tro ansetts föreligga.

Slutligen har från åtskilliga håll anmärkts att de i många kristidsförfattningar stadgade åklagareandelarna i böter vore olämpliga och borde avskaffas. Jag är den förste att medge, att det från principiell synpunkt ej är ett lämpligt system att betala åklagaren för, att han fullgör sin skyldighet. Han har betalt därför på annat sätt. Man har dock ansett det nödvändigt att särskilt på detta område, då det är fråga om tillämpningen av dessa administrativa författningar, stimulera åklagarens verksamhet att beivra förseelser. Men regeringen har beaktat önskvärdheten av att begränsa åklagarens bötesandel så mycket som möjligt. I alla de senaste förordningarna har andelen begränsats till 500 kronor. Det är det mesta åklagaren där kan få.

Om det är producenterna, som ha klagat över att tillämpningen av förfoganderättslagen och de administrativa författningarna varit för sträng, så är det framförallt konsumenterna, som beklagat sig över en alltför ringa tillämpning av såväl prisockerlagen som maximiprislagen. Vad först maximiprislagen beträffar är det nog så, att mot den skett förseelser i oerhörd omfattning, utan att de blivit beivrade. Om vi jämföra siffrorna rörande förseelserna mot de administrativa kristidsförfattningarna i allmänhet, vilka jag nyss nämnde, med siffrorna för förseelserna mot maximiprislagen, så finna vi, att livsmedelsfiskalerna under året för sin del ha konstaterat allenast 1,117 fall av förseelser mot maxiprislagen, d. v. s. inte en tjugonedel av antalet förseelser mot förfoganderättslagen och de administrativa kristidsförfattningarna i allmänhet. Av dessa 1,117 fall ha icke till åtal anmälts mer än 921. Och slutligen, av alla dessa anmälda fall ha icke fler än 586 i verkligheten åtalats. Av åtalen komma bara ett enda under industrikommissionens gebit, alla de andra falla under

*Ang. anslag
för effektiv
tillämpning
av prisocker-
lagen m. m.*

(Forts.)

Ang. anslag
för effektiv
tillämpning
av prisocker-
lagen m. m.
(Forts.)

folkhushållningskommissionens. Där ha, som jag nämnde, förseelser obestridligen förekommit i oerhörd utsträckning, och det stora flertalet ha begåtts så i det fördolda, att de icke kunnat nås av en aldrig så effektiv åklagaremaktt.

Slutligen ha vi prisockerlagen, som vi alla avse att med denna särskilda institution få på ett mera effektivt sätt tillämpad. Där tror jag att redan i utskottets yttrande och i propositionen nämnts det antal fall, i vilka åtal skett, och jag vill inte upprepa det. Jag vill bara säga, att meningen är givetvis, som också utskottet förutsett, att i en instruktion för denna särskilda organisation, såväl den centrala i Stockholm som de särskilda lokala organisationerna, noggrant utstaka dess verksamhet och se till, att den verkligen får i första hand att göra med just de saker, som propositionen avsett. Utskottet har vidare uttalat önskvärdheten av att det måtte ges besvärsmot mot besluten av överuppsyningsmannen i Stockholm för hela polisväsendet eller hur man nu skall kalla honom. Jag vill då erinra, att denna centrala myndighet i Stockholm skulle i alldeles övervägande grad ha till uppgift att göra förberedande undersökningar i större saker. Och där kommer just ingen besvärsmot ifråga. Han skall taga initiativ och hjälpa den ordinarie polismyndigheten med utredningar och sedan överlämna dem med sin promemoria till allmän åklagare. Emellertid är det ju meningen, att denna myndighet också skulle användas till att utöva Kungl. Maj:ts rätt att förbjuda handel i vissa fall, när handelsrätten missbrukats. Därigenom har man särskilt velat stoppa de fulaste yttringarna av s. k. kedje- eller mellanhandel. Givetvis bör denna rättighet att avstänga folk från handelsrätt utövas med stor diskretion och försiktighet, och det är alldeles klart, att Kungl. Maj:t därvidlag skall ge vederbörande myndighet sådana instruktioner, att Kungl. Maj:t har den slutliga prövningsrätten, så snart tvekan kan råda, eller parten anfört besvär mot den underordnade myndighetens beslut.

Ja, här har jag nu med några ord sökt klargöra, vad syftet är med regeringens förslag och på vad sätt regeringen vill följa de önskingar som utskottet uttalat, när utskottet tillstyrkt bifall till propositionen. Men jag slutar där jag började: herrarna skola icke tro, att vi kunna dela upp frågan på så sätt, att om vi bestämma den nya organisationens verksamhet såsom i propositionen skett, så behöva vi bevilja 150,000 kronor, men om vi inskränka denna verksamhet, såsom i reservation påyrkats, så räcker det med ett anslag av 100,000 kronor. Såsom jag i början av mitt anförande utvecklade, behövs verkligen minst det yrkade beloppet å 150,000 kronor, om denna organisation skall på ett tillfredsställande sätt kunna fylla den uppgift, som vi alla äro ense om, att den bör fylla och som det är synnerligen nödvändigt att få på ett effektivt sätt fullgjord. Vi behöva detta belopp utan minsta prutman. Ty som vanligt grundar regeringen sitt förslag på uppgjorda kostnadsberäkningar, och som vanligt har man sökt pruta, så att redan regeringen stannat vid ett mycket lägre belopp än de myndigheter, som vi ha hört, ursprungligen föreslagit. Skulle nu anslaget ytterligare nedsättas med ett så betydande belopp

som från 150,000 kronor till 100,000 kronor, så anser jag för min del det knappast möjligt att fylla det ändamål, som därmed från alla håll och även den kungl. propositionen avsetts.

*Ang. anslag
för effektiv
tillämpning
av prisocker-
lagen m. m.*

(Forts.)

Herr Hed in: Herr talman! Jag har begärt ordet, därför att jag varit med om att underteckna reservationen till förmån för den av herr Nilsson i Landeryd avgivna motionen. Jag har anslutit mig till motionen, därför att jag ansett, att det egentligen var för åstadkommande av en effektivare tillämpning av prisockerlagen, som medel av Kungl. Maj:t äskats. Det står »prisockerlagen m. fl. kristidsförfattningar», men detta »m. fl.» ansågo vi vara ett alltför svävande uttryck, och vi ville icke vara med om att uttänja och utveckla detta system, som i många fall kommit så mycket ont åstad och blivit föremål för så allmänt missnöje på landsbygden. Vi ville icke, att denna nya institution skulle få utsträcka sin befogenhet över det område, som rör deklarationsplikten och andra i samband därmed stående frågor. Man kan icke förneka, att det förekommit ganska stora missgrepp, då det gällt inspektionerna ute på landsbygden, och att det finns anledning till klagomål och till det allmänna missnöje, som råder. Det är detta allmänna missnöje, som gjort, att vi velat vara försiktiga, då det gäller att lämna anslag till ytterligare utvidgning av det system, som här är ifråga. Vi ha därför velat begränsa anslaget till prisockerlagen. Vi förstå alltför väl, att det är ganska svårt att draga upp en sådan gräns, och jag förstår de i sådant avseende av herr justitieministern uttalade farhågorna. Men vi ha trots, att det ändå skulle vara möjligt, att till prisockerlagen begränsa det nya anslag, som här är ifrågasatt. Det är därför vi föreslå, att en del av det anslag, som begärts, skall avskäras och sålunda endast prisockerlagen stå kvar såsom det, som vi vilja befordra. Härmed hava vi velat motivera, varför vi föreslagit en minskning av anslaget från 150,000 till 100,000 kronor.

Jag skulle också vilja beröra en annan fråga, som också står i samband med dessa klagomål från landsbygden, vilka i många avseenden äro fullt befogade. Jag skulle nämligen vilja peka på en sak, som kanske icke är tillräckligt uppmärksammat. Herr justitieministern talade för övrigt nyss också därom. Det är nämligen så, att livsmedelsstyrelserna hava i sin hand att ålägga livsmedelsfiskalerna, att, innan de överlämna ett ärende till allmänna åklagaren för anhängiggörande av åtal, föredraga frågan inför livsmedelsstyrelsen, och styrelsen har då rätt att efter beprövande säga ifrån, huruvida den anser ett åtal vara befogat eller icke. Inom det livsmedelsdistrikt jag tillhör och vars styrelse jag är medlem av, ha vi haft ganska mycket besvär på grund av kitsliga mål, som anhängiggjorts, och haft ganska svårt att reda upp dem. Vi frågade vårt juridiska biträde, som sitter i livsmedelsstyrelsen — ty det skall alltid finnas en jurist i livsmedelsstyrelsen — och han ansåg, att det låg utom vår befogenhet att besluta ålägga livsmedelsfiskalen att inför styrelsen föredraga alla de frågor, som han ämnade överlämna till åklagaren. Det var en ganska allvarsam dispyt om detta. Jag tror, att från folkhus-

Ang. anslag
för effektiv
tillämpning
av prisocker-
lagen m. m.

(Forts.)

hållningskommissionen kommit olika upplysningar till livsmedelsfiskalen och till medlemmar av livsmedelsstyrelsen. Alltnog, sedan saken blivit närmare utredd, befanns det, att vi hade denna myndighet, och den ha vi också begagnat, och jag kan säga, att från den dagen, ha alla dessa kitsliga mål, dessa småsaker blivit avskrivna och icke blivit dragna inför domstol. Förut har det inträffat, såsom en domare i länet sade mig, att man fått sitta och döma i mål av sådan beskaffenhet, att om det funnits en jurist, som skött målet, så skulle den som anhängiggjort det, fått böta i stället för svaranden. Det är med anledning av sådana förhållanden, som jag velat påpeka detta, att livsmedelsstyrelserna kunna sköta om, att många av dessa svåra olägenheter icke behöva komma ifråga. Jag tror, att det också skulle lägga frågan på en klarare bog och att missnöjet i landet då icke skulle behöva vara så stort.

En fråga, som det också mycket varit tal om, är frågan om transportförbudet på fläsk. Det har talats om att man hindrar smäsändningar och den hjälp, som därigenom kan givas släktingar o. s. v. Enligt en tidningsnotis — hur fast grundad den är, vet jag icke — som gått igenom pressen, skulle man nu ha rätt att hjälpa släktingar och bekanta med små portioner av fem kilogram eller något sådant. Och med anledning härav har en sådan trafik på sista tiden tagit oerhörd fart. Vid sista sammanträdet med livsmedelsstyrelsen i länet var frågan före, och vi voro alldeles rädlösa. Vi visste icke, hur vi skulle bete oss, ty allt fläsk hade gått utom ransoneringen, och sålunda fanns det ingenting att dela ut. När jag reste upp till Stockholm, bad man mig särskilt att inför folkhushållningskommissionen framhålla denna svårighet, vilket jag också gjort. Jag är själv besjälad av den känslan, att det är tråkigt att behöva hindra personer att medföra dessa små kvantiteter. Men jag vill framhålla att det är ju i alla fall icke omöjligt att på detta vis hjälpa varandra, ty man har ju den utvägen att begära licens. Men därigenom skulle tillstopas en onaturlig utdelning, som gör, att ingenting kommer till ransoneringen. Det kan ju vara besvärligt att skaffa sig licens för sådana där små kvantiteter, som man vill hjälpa sina bekanta med, men det beväret må väl ändå kunna anses vara av lindrig beskaffenhet, om man betänker, att man med en sådan anordning åstadkommer en god gärning och hjälper till, att så mycket som möjligt kommer under ransoneringen, och att man sålunda får en jämnare fördelning.

Jag får säga, att jag icke hör till dem, som äro så oppositionella mot ransoneringsarna. Jag har sett på nära håll huru det förhåller sig med olika produkter särskilt inom den bransch, där jag har min svvsselsättning, mejeribranschen. Det är ju icke så trevligt att se allmänheten stå i kö t. ex. utanför mjölkbutikerna och efter tåntals väntan få gå därifrån med tomma krukor. Ehuru väl det är obehagligt och tråkigt att vi måste hålla på och ransonera så kan man icke, när man ser allvarligt på frågan, annat än säga att ransoneringen visserligen är ett ont, men ett nödvändigt ont. Från den synpunkten kan jag icke dela deras åsikter, som så mycket klandra ransoneringsssystemet. Jag tror det är för närvarande någonting, som för

oss är ofrånkomligt och som vi måste kanske ännu någon tid dragas med. Men vi glädjas åt att det ljusnar ty jag tror, att importen skall hjälpa oss ett stycke fram, liksom ock att den spannmål, som kommer fram ur våra lador, när vi tröskat, skall visa sig räcka till att hjälpa oss i den vägen längre än något annat. Men det äro vi nog överens om på alla håll, att så långt det är möjligt att slippa detta tvångssystem, så skola vi alla draga en lättnadens suck, såväl konsumenter som producenter. Jag tror vi alla känna det som ett tryck, som vi vilja komma ifrån.

*Ang. anslag
för effektiv
tillämpning
av prisoocker-
lagen m. m.
(Forts.)*

Jag har med detta velat dels klargöra min egen ställning och dels avgiva ett vittnesbörd om att, ehuru jag själv är producent och många gånger varit utsatt för det obehag, som är förenat med att efter givna riktlinjer föra ut sina produkter i marknaden, så har jag å andra sidan sett de obehag, som konsumenterna ha av den ojämn fördelning, som nu är rådande, och den nöd och de svårigheter, som äro förbundna med att kanske många bli undernärda och att det släkte, som växer upp, får sakna det nödvändigaste under sin uppväxt, ett släkte som kanske kommer att på ett rätt obehagligt sätt vittna om följderna av dessa år. Att jag sett nöden från det hållet så stor, har gjort, att jag anser, att vi böra gemensamt gripa årorna och söka ro båten i land samt att var och en på sitt håll bör göra vad han kan för en jämn fördelning. Jag vill icke säga, att det är ett skattesystem och en skatteplikt, utan jag vill gärna erkänna, att bakom ransoneringen av såväl det ena som det andra ligger en diupare medborgarekänsla. Det gäller att åstadkomma en jämnare fördelning av de produkter vi producera och som behövas för att upprätthålla livet.

Jag vill då till slut säga, att jag naturligtvis ansluter mig till den reservation, jag varit med om att underteckna, och jag gör det så mycket hellre, då jag nu klarat min ståndpunkt, att det icke är fråga om en prutning utan en begränsning av anslaget till att gälla endast prisoockerlagen. Ehuru väl jag förstår, att det är svårt att draga upp gränserna, så tror jag dock, att det bör markeras, att vi med detta anslag icke vilja avse något annat än just prisoockerlagens efterlevnad.

Jag ber således att få yrka bifall till den vid betänkandet fogade reservationen.

Herr Nilsson i Vibberbo: Herr talman! Jag tänker vi kunna alla vara ense om nödvändigheten av att lagstifta mot ockrare och även att strängt beivra brotten i det fallet. Att ocker förekommer och det i stor utsträckning i närvarande tid, veta vi alla och erkänna det också med smärta. Många lagar och förordningar äro gjorda för att beivra den saken, och dessa lagar och förordningar vilja ju avse att vara till samhällets nytta. Mot detta ha vi ingenting att invända. Den kungl. prop. nr 17 kunna vi dock icke gilla, och det därför att den sammanblandar två ting, som vi anse icke böra sammanblandas. Prisoockerlagen omfattar nämligen även Sveriges lantmän och bönder, mot vilka förut en massa lagbud och förordningar äro stiftade, för

Ang. anslag
för effektiv
tillämpning
av prisocker-
lagen m. m.
(Forts.)

vilkas uppehållande och helgd en massa tjänstemän äro tillsatta, så många att de gott hinna sköta denna sin uppgift utan att få förnyade tillskott av tjänstemän. Det är just från den synpunkten, som jag för min del icke kan godkänna kungl. prop. nr 17. Det är också märkvärdigt, att en sådan här inrättning skall komma till stånd nu. Kriget är ju så gott som avblåst, och vi hade väntat oss av en sådan regering som den vi nu ha, att i stället för att få denna nya förordning och nya tjänstemän med höga löner vi skulle ha fått se en ljusning, en avskrivning på någon punkt. Man fördömde ju alldeles den Hammarskjöldska regimen för dess missegrepp i livsmedelspolitiken och dess sätt att gå tillväga med fiskalisering o. s. v. Men under hela denna tid har den tanken fullföljts i oroväckande grad. Jag förstår icke, varför sådant skall ske. Jag tror, att om man — för att gå en snula från ämnet — hade vädjat litet till böndernas lojalitet, och till deras hjärtelag så hade dessa 700 à 800 förordningar vi nu ha icke behövt finnas. Livsmedelsfrågan hade då klarat sig mycket bättre utan dessa lagbud och förordningar. Dessa lagbud och förordningar ha haft en gemensam följd för hela svenska folket. Regeringen har nyligen sagt, att Sveriges bönder äro de mest hederliga och ärliga av Sveriges folk. Men dessa lagbud och förordningar hålla på att demoralisera Sveriges bönder. Det är givetvis till skada, och jag må säga, att det är ledsamt att erkänna, att så skett. Dessa lagbud ha verkat till att alstra trots här i samhället. Och när vederbörande sedan påvisat, att verkliga brott mot lagarna förekommit, så ha de gjort det på sådant sätt, att hela samhället så att säga reagerat mot bondeklassen. Det är att beklaga. Klyftan mellan bondeklassen och övriga klasser har blivit större än någonsin. Huru skall denna klyfta kunna fyllas? Den måste fyllas, för att det skall gå väl, ty ett rike som är söndrat mot sig självt, kan icke bestå. Under sådana förhållanden är det beklagligt, att nya förordningar och fiskaliseringar skola se dagens ljus, när vi stå inför den tidpunkt, då alltsammans borde avskrivas.

Vad nu beträffar att sköta om fiskaliseringarna i landet, så äro de för detta ändamål tillkomna lagarna och tjänstemännen tillräckligt många förut. Jag har ingenting emot denna prisockerlag, om den riktar sig mot vad den verkligen skall rikta sig emot, nämligen prisocker och ockrare. Nu har herr statsrådet också sagt, att det är den fullkomliga meningen, att så skall vara. Men med den erfarenhet vi ha så vågar jag säga och säger, att vi kunna icke så helt lita till den förklaringen. Jag tänker då närmast på produktionskommittén. Det var sagt, att den skulle ha till uppgift att verka för att nyodlingar lades under plögen. Men nu i denna dag är hela denna inrättning ett fiskaliseringssämbotsverk, som i stor utsträckning sköter fiskaliseringen över landets bönder. Med detta för ögonen törs man icke sätta fullkomlig tillit till det betydande som gjorts, att denna lag avser endast ockrare. Utan den kommer nog också att i stor utsträckning gå ut över oss lantmän. Och det kunna vi icke tåla.

Nu veta vi, att ockrare ha sitt hemvist i städerna. Där ha de sitt högkvarter, där ha de sina varor och därifrån göra de sina lovar

nt på landsbygden och samla ihop varor. Det synes mig, att man hade bort taga hänsyn till det förhållandet och sålunda ålagt städerna att själva sköta denna angelägenhet. Vi lantmän ha blivit ålagda att leverera våra produkter till staten, och vi ha ingenting däremot utan göra det gärna. Jag menar då, att man i detta fall hade kunnat ålägga städerna att sköta denna sak själva, eftersom ockret förekommer huvudsakligast i städerna. Varför skall landsbygden här ytterligare påläggas utgifter, som icke äro behöfliga för dess vidkommande? Städerna ha många förmåner framför landsbygden, och jag tycker, att de borde sköta denna sak själva. Vilja de det icke må det vara deras ensak.

På de grunder, som jag nu anför, och en hel massa andra synpunkter, som här i debatten blivit anförda och som jag därför icke vill upprepa, finner jag mig ha anledning att yrka avslag på såväl den kungl. propositionen som reservationen.

*Ang. anslag
för effektiv
tillämpning
av prisocker-
lagen m. m.*

(Forts.)

Herr Olofsson: Herr talman! Här uppträder den ene lantmannen efter den andre, och det verkar kanske nästan så att vi få sken av att icke vilja ha några fiskaler över oss, utan att vi vilja leva så laglöst som möjligt. Jag vill då för min del säga det, att nog vill man ha ordning och lagarnas efterlevnad, men då böra också lagarna vara sådana, att det går att efterleva dem och att det är förnuftiga lagar. Då är det bra att ha fiskaler över folket, som verkligen se till att lagarna efterlevas. Men när lagarna bli sådana, som jag här vid föregående tillfällen påpekat, som t. ex. att en bonde icke skall få fordra sin häst eller sin ko med mer än 5 kg. hö om dygnet och man huvudsakligen är hänvisad till att fordra med just detta slags foder, tror man då, att man verkligen gör gagn med att utöva sträng kontroll och för det ändamålet skaffa flera poliser över dem, som skola efterleva dessa lagar? Nej, det väcker sådant misshag hos producenterna, att de bli så liknöjda för hela sin produktion, så att de till sist tänka: jag skall odla så mycket jag behöver för mig och de mina; förresten får det gå hur det vill. På konsumenthåll vill man bara taga ut på alla möjliga sätt allt vad som kan tagas ut, men man ger katten i att tänka på produktion. Det går icke an. Vi komma att svälta ihjäl på den vägen. Hur skall det t. ex. gå, om det blir transportförbud på mjölk, som det här talas om? Jag är övertygad om att mjölken då kommer att försvinna. Nu har man på landsbygden hjälpt åtskilliga, icke som här från visst håll sagts bara de rika i städerna, utan det har lika mycket varit fattigt folk från städerna, som kommit ut på landsbygden om söndagarna och fått en skvätt mjölk. Och man har hjälpt så långt man kunnat. Men skall mjölken gå till kommissionerna, då blir det sådan ovilja, att man hellre giver mjölken till kalvarna och kanske till svinen. Får det gå på frivillighetens väg, då hjälper man så långt man kan, men skall det gå på tvångets väg, då blir saken icke hjälpt, utan produktionen kommer att lida.

Jag skulle nästan vilja gå samma väg som den siste talaren och yrka avslag på alltihop, men då jag icke tror, att den vägen är

Ang. anslag
för effektiv
tillämpning
av prisocker-
lagen m. m.
(Forts.)

framkomlig för närvarande, så ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr Pettersson i Södertälje: Herr talman! Jag har begärt ordet för ett par repliker.

I mitt förra anförande framhöll jag, att det skulle vara synnerligen opraktiskt att inrätta prisockerpolisier och -åklagare med befogenhet att endast utreda och åtala förseelser mot prisockerlagen och förvägra dem rätten att i sammanhang därmed utföra åtal enligt andra författningar. Med anledning härav har nu herr Molin gjort den invändningen, att om en åklagare åtalar en person enligt prisockerlagen och han sedan under rättegången finner, att han bör kasta om och åtala svaranden exempelvis enligt maximiprislagen, så går det icke för sig att göra det, om icke svaranden är personligen tillstädes, utan det måste då i alla fall tagas ut ny stämning, och då är ingenting vunnet med att prisockerpoliserna kunna åtala även enligt maximiprisförordningarna. Det är ju i och för sig riktigt tänkt. Men jag vill säga herr Molin, att så oförståndigt skulle nog icke en åklagare med den föreslagna mera vidsträckt befogenheten gå tillväga i det antagna fallet, utan naturligtvis skulle han från början yrka ansvar enligt såväl prisockerlagen som maximiprislagen och därigenom ha möjlighet att i rättegången slutligt precisera sitt påstående vare sig efter den ena eller den andra lagen. Men en sådan möjlighet att från början lägga åtalet skulle man beröva honom genom en ändring av den innebörd, som herr Molin m. fl. påyrkat.

Herr Nilsson i Bonarp och flera andra talare ha yttrat sig så, som om det här vore fråga om att särskilt skärpa kristidsförordningarna. Herr Nilsson i Bonarp säger, att »den skärpning, som det nu är fråga om», skulle gälla övriga kristidsförordningar. Men det är här icke fråga om någon skärpning av själva författningarna, utan det är fråga om åtgärder i syfte att garantera, att redan utfärdade förordningar skola bättre efterlevas. Och det ha, som jag tror, nästan alla talare förklarat sig icke ha någonting att erinra emot. Vid sådant förhållande är det även ägnat att väcka förvåning, att en så moderat talare som herr Vännersten, som ju brukar utmärka sig för sina mjuka tonfall och försiktiga uttryck, rent av säger, att han inlägger en protest mot att den nya anordningen skulle gälla utefter hela linjen. Det vill säga, en riksdagsman protesterar mot att de lagar bli effektivt verkställda, som han själv varit med om att stifta.

Så sade herr Nilsson i Bonarp, att allmänheten kan icke hålla reda på alla kristidsförordningar. Ja, det talet får man ju ofta höra, och det har också fog för sig. Jag medgiver, att allmänheten icke gärna kan hålla reda på alla dessa förordningar. Men det behöver allmänheten icke göra. Vad man begär, är endast, att personer, som driva handel med vissa varor, göra sig underrättade om, icke alla kristidsförordningar men de förordningar, som gälla just för handeln med dessa varor. Även det kan visserligen vara rätt

betungande, det erkänner jag, men det är dock icke för närvarande alldeles omöjligt. Utskottet har också uttalat sig för önskvärdheten av, att man får en ny översiktlig redogörelse för vad som för närvarande är gällande lag.

Jag vill till sist säga, att efter de upplysningar, som justitieministern meddelat, bör det stå för alla fullständigt klart, att en avprutning på detta anslag med 50,000 kronor har till följd, icke att dessa prisockerpoliser, om vilkas inrättande nästan fullständig enighet råder, få sin verksamhet inskränkt till endast beivrande av förseelser mot prisockerlagen, utan en sådan avprutning kommer att nästan omöjliggöra anordnande av en effektiv polis för övervakande av prisockerlagens efterlevnad. Det vill säga, det som herrarna tyckas i allmänhet vara med om omöjliggöra genom en avprutning på det föreslagna anslaget. Jag tycker det skulle vara märkvärdigt, om riksdagens andra kammare vill fatta ett sådant beslut, som har denna reella innebörd och som runt omkring i landet måste uppfattas så, att kammaren icke är så angelägen om att en lag sådan som prisockerlagen skall efterlevas.

Ang. anslag för effektiv tillämpning av prisockerlagen m. m.

(Forts.)

Herr Andersson i Grimbo: Herr talman! Herr statsministern gav under livsmedelsdebatten här i kammaren den 7 nov. det löftet, att kommissionerna icke skulle bibehållas en dag längre, än som var oundgängligen nödvändigt. Det är ju så, att denna proposition låg på bordet, innan den sista omkastningen i världskriget hade kommit, och det var väl denna omkastning, som också gjorde, att statsministern hade den meningen och gav det löfte, som jag omnämnt. Vi äro ju alla av den uppfattningen, att vi böra bli befriade från denna tvångströja, som hela samhället lider av. Vi tro också alla, att den förändringen skall mer och mer närma sig. Skulle nu riksdagen gå med på detta föreliggande förslag, så går det emellertid i motsatt riktning.

Det säges, att man vill komma åt jobbare och ockrare. Ja, det är slagord, som gått genom samhället i dessa tider. Men det kommer icke på fråga, att jag vill på något sätt taga ockrare och jobbare i försvar, utan de böra hållas efter, vilket de nog förtjäna. Men om vi skulle antaga denna lag, så tror jag icke, att man därmed träffar de verkliga ockrarna, som man borde träffa, ty de veta nog att hålla sig undan och skicka andra framför sig, utan det blir säkerligen lantmännen, som komma att bli trakasserade av dessa nya poliser och fiskaler. Dessa äro i vanliga fall sådana personer, som antaga tillfälliga anställningar, och de vilja naturligtvis ha så mycket meriter som möjligt. Ju flera åtal de kunna få fram, desto större blir deras meritlista, och desto bättre anses deras utsikter att befordras till kommande tjänster bliva. Vi fingo av justitieministern höra, huru många tusental mål, som hittills varit anmälda till åtal och huru många personer som blivit fällda i dessa mål. Med den kännedom vi ha om dessa saker, kommer det alldeles säkert att gå i den riktning, som jag nu nämnt, om vi antaga det föreliggande förslaget.

Ang. anslag
för effektiv
tillämpning
av prissocker-
lagen m. m.

(Forts.)

Meningen med denna lag är ju, att det skall bli bättre tillgång av sådana livsmedel, som det nu är brist på. Men skall man gå till roten, så vill jag fråga: vilka är det som göra mest skada i livsmedelspolitiken, och på vad sätt skall man ställa sig för att för närvarande göra den mesta nyttan? Ja, produktionen är ju ett av de viktigaste problemen, som föreligga och ha förelegat i åtskilliga år, men då får man taga litet längre sikt. För tillfället gäller det ju att taga vara på det som finnes. Och frågar man sig då, var de största synderna äro begångna, så är det kanske just på kommissionernas sida. Jag vill icke upprepa allt, som förekommit förut i den vägen. Men i dag ha vi sett i tidningarna en notis om att hundratal järnvägsvagnar potatis i Kristianstads län ha förstörts av frost. Vederbörande ha icke ens gjort sig besvär att täcka den i öppna vagnarna lastade potatisen med ens en presenning. Var finnas de personer, som stå i ansvar för detta? Ja, de finnas icke, ty de tillhöra kommissionerna och stå därför utanför lagen. Och det är de, som skola ha tillsyn och kontroll över lantmännen! Vi veta, huru det går med lantmännen, om de även i smått icke taga till vara allting och om de icke följa förordningarna. Men här då det gäller stora partier livsmedel är det ingen, som får stå till ansvar.

I fråga om ocker, var ha vi då de största ockrarna? Ja, bland dem som ockrat mest, mänskligt att se, äro väl också kommissionerna. Huru kan det t. ex. försvaras, att lantmännen skola lämna från sig sin potatis för 12 öre, och när den sedan kommer till allmänheten, skall den kosta ungefär 150 % mer? Så fördyras varan av kommissionerna, därför att de haft denna vara hos sig kanske några timmar eller dagar. Det är väl ocker om någonsin.

Jag kan taga ett annat exempel, ett exempel från bränslekommissionen. Som känt har det varit transportförbud på ved för alla utom för kommissionen. För att då kunna få på järnväg transportera ved från sina egna skogar har man fått betala dryga avgifter till kommissionen för varje famn. Det är väl också ocker.

Jag kan vidare nämna ett fall, där staten själv ockrar och förutsätter, att folk överträder förordningarna. Det är ju satt ett maximipris på hö av 30 öre, men det är känt av alla, att till detta pris kan icke något hö köpas. Emellertid behöver även staten hö för sina institutioner. För att staten då skall få något hö, har den föreskriften utfärdats, att för att man skall få transportera hö på ångbåt eller järnväg, så får man förbinda sig att lämna till staten 20 % av den transporterade kvantiteten till maximipris. När nu staten vet, att höet är inköpt över maximipris, så är ju detta ocker. Jag kan icke se annat. Visserligen låtsas folkhushållningskommissionen, som om den icke visste om detta, men det är tydligen underförstått, att den vet om att detta hö icke är köpt till maximipris. Vilka är det då, som skulle behöva mera kontroll över sig i samhället? Tydligen kommissionerna, men skola dessa få fortsätta såsom ingen lag för ocker finnes?

Det har blivit så många förordningar, att de icke kunna efterlevas. Det har sagts förut, att allmänheten vet icke om dem alla.

Och nu sade ordföranden i lagutskottet, att allmänheten behöver icke veta om dem heller. Det är ju ett egendomligt yttrande från sådant håll. Jag skall emellertid erinra något om dessa orimliga förordningar. Jag tror mig vara berättigad säga, att de äro orimliga.

Ang. anslag för effektiv tillämpning av prissockerlagen m. m.
(Forts.)

Det har gått därhän, att polisverket i en av våra största städer både 1916, 1917 och 1918 köpt såväl havre som annat foder till pris betydligt högre än maximipris, och de ha köpt sådana varor, som varit under beslag. Men de behöva väl icke heller veta om lagarna? Någon talade här om vederhäftigheten hos livmedelsstyrelserna. Jag vill då nämna, att både ordföranden och medlemmarna i livsmedelsstyrelsen ha vetat om, att polisverket gått tillväga på det sättet. Men icke har det blivit något åtal. Det gjordes en liten utredning, som infordrades från en annan institution om bl. a. havreköpen. Och då visade det sig, att havren var inköpt för 4 gånger maximipriset. Och den som de hade köpt den utav hade tillgodogjort sig 7 gånger mer, än han hade rätt att tillgodogöra sig i vinst. Men det blev intet åtal. Antagligen anser lagutskottets ordförande att allmänna åklagaren icke behöver känna till förordningarna och åtala i sådana fall. Men när det gäller bönderna, då skickar livsmedelsstyrelsen både livsmedelsfiskal och stadsfiskal på dem. Då är det nödvändigt att gripa in och att lagarna efterlevas, och då försöker man uppkonstruera brott, som kallas vådliga för samhället.

Jag sade, att det är orimliga förordningar som utfärdas. Och det skulle verkligen behöva göras någonting, för att samhället skulle vara säkerställt för sådant här vidare. Jag skall endast erinra om vad som förut så många gånger varit på tal, nämligen potatisrensningen. Det var ju folkhushållningskommissionen, som kom med förslaget först, och så blev den fastställd av Kungl. Maj:t. Men genom densamma har det blivit ställt på det sättet, att ungefär halva befolkningen i Göteborg hade fått vara utan potatis i omkring två månader, om de icke på olaglig väg kunnat skaffa sig potatis. När man utfärdar sådana förordningar, som helt enkelt icke kunna efterlevas, då tycker jag man kan säga, att det är orimliga förordningar. Och när det då kommer stadsbor ut på landet, barn och kvinnor många gånger komma gråtande, och en bonde skänker bort eller säljer litet potatis till dem, så har han därmed gjort sig skyldig till ett brott, för vilket han skall ådömas böter, men de, som äro roten till dessa förordningar, skola gå fria och få fortfarande komma med den ena förordningen efter den andra, som inte är möjlig att efterleva. Jag tycker, att regeringen i stället borde ha vänt sig mot kommissionerna, så att dessa blivit mera vederhäftiga, vid fullgörandet av sina ålägganden, i det fallet hade det bort göras någonting. Det må så vara, att det här bara är tal om ockrarna i reservationen. Om det verkligen stannade vid det, kunde jag också gå med på det, men enligt justitieministerns uppfattning går det inte att dela på denna sak, och därför tycker jag att det är bäst att taga bort alltsammans. Man hör

*Ang. anslag
för effektiv
tillämpning
av prissocker-
lagen m. m.*

(Forts.)

så ofta från alla håll talas om, att man vill ivra för sparsamhet med statens medel. Ja, men när tillämpas denna princip i praktiken? När det gäller, vill man verkligen mycket sällan vara med om det. Jag tycker, att här är ett tillfälle, då man skulle kunna göra en besparing. Visserligen gäller det inte mer än 100,000 eller 150,000 kronor, men till nästa riksdag kommer nog fram krav på nya anslag till denna institution, och den skall väl bli utökad den såväl som många andra. Enligt min uppfattning är det ingen nytta med detta anslag. Det vinnes ingenting med det. Om man nu nödvändigt skall använda dessa pengar, kunde man i stället, för att de skulle bli till någon nytta, försöka bättra på folkhushållningskommissionen, så att man kunde få mera vederhäftiga förslag från det hållet. Det har visserligen sagts, att de, som äro anställda där, redan nu ha för mycket betalt. Huruvida de därför kunna sägas på något sätt ockra eller om det kan vara lönt söka bättra på nuvarande kommissionsväsen skall jag ej för tillfället ånlåta mig på.

En annan användning av pengarna vore att låta fattigt folk direkt få nytta av dem. Om man skall söka vinna någonting — och i detta fall vädjar jag till herr justitieministern — genom en utsträckning i vissa avseenden, så kan det ske i fråga om maximiprislagen. Det är ju nu så, att endast en del av befolkningen drabbas av denna, och det är producenterna. Men det är många gånger så, att producenten lockas att sälja till följd av de höga pris, som köparen erbjuder, och då skall han straffas, men denne köpare går alldeles fri. Är detta riktigt? När det gäller analoga förhållanden här i samhället, som t. ex. när det är fråga om tjuvgods, då en person köper tjuvgods, som han har anledning misstänka icke är åtkommet på rätt sätt, så står köparen ansvar, men när en köpare med sina höga anbud lockar producenter att sälja över maximipris, då går han fri från ansvar. När t. ex., som jag nämnde, själva åklagarmakten och polismakten i vissa fall med sina stora pengar locka andra att sälja, då äro de straffria och skola inte vara tillräkneliga för vad de göra. Men de, som sälja, skola bli fast. Och man skall nu till på köpet utvidga denna polisinstitution, som skall vaka över dem, som förut hava kontroll och äro ansvariga för sina handlingar, när det gäller maximiprislagen. Vore det så, att även de finge ansvara, som betala över maximipris, tror jag inte det skulle bli så många överträdelser, ja, jag är förvissad om att så icke skulle bli. Och då skulle man kunna spara in på denna polisinstitution, och antalet mål skulle säkerligen bli betydligt mindre än hittills.

Det har så många gånger vädjats till lantmännen och till deras patriotiska känslor, att de skola i dessa allsvarstider icke tänka på sig själva och sin egen ekonomiska vinning utan inrätta sitt jordbruk med tanke på vad som för samhället är bäst och nyttigast. Jag tror, att lantmännen i stor utsträckning ha tagit fasta på detta och göra allt vad de kunna för att höja produktionen. Men jag tror, att man också skulle kunna rikta en vädjan till det mot-

sätta lägret för en gångs skull, nämligen att de s. k. konsumenterna skola låta bli att köpa till över maximipris och låta bli att köpa ockrarevaror av ockrare utan i stället sätta tro till folkhushållningskommissionen och övriga kommissionerna och försöka med regeringens hjälp och stöd få dessa att någon gång infria sina löften, ty de ha lovat samhället så många gånger, att det skall bli bättre och bättre, allteftersom de få reglera förhållandena. Men om de någon gång skola kunna infria dessa löften, att det skall bli bättre här i samhället, få väl också alla samhällsmedlemmar göra sitt till i det fallet. På så sätt skulle man komma billigast ifrån kristiden och kan man gott reda sig med nuvarande polisväsen.

Jag skall emellertid, herr talman, be att få yrka avslag på hela den föreliggande propositionen, så väl på reservanternas som utskottets förslag.

Herr vice talmannen, som under herr Anderssons i Grimbo yttrande övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, gav härefter ordet till

Herr Nilsson i Landeryd, som yttrade: Jag skall endast be att få säga några ord i anledning av herr Lindqvists i Kosta yttrande. Han hade föranletts att begära ordet av en föregående talares yttrande, då denne här citerade vissa ord ur den kungl. propositionen, och herr Lindqvist i Kosta protesterade emot detta sätt att citera dessa ord. För min del får jag uttala den allra bestämdaste protest mot herr Lindqvists sätt att citera min med flera motion, men framför allt mot hans sätt att tolka vår uppfattning i denna fråga. Han yttrade här, att motionärerna vilja, att en del lagar skola efterlevas och andra icke. Vi ha på det allra tydligaste såväl i motionen som i de anföranden, som nu äro hållna, framhållit nödvändigheten av att då lagar verkligen finnas, de också efterlevas och att myndigheterna sörja för att de efterlevas. Men vad vi här vände oss mot, är det olämpliga sätt, på vilket dessa myndigheter bedriva sin verksamhet och utöva sin befogenhet. Jag tror, att jag slutade mitt förra anförande med att framhålla önskvärdheten utav att regeringen utfärdade en cirkulärskrivelse till sina myndigheter av innehåll, att dessa visserligen på ett kraftigt sätt borde tillse, att gällande förordningar efterlevas, men på samma gång att icke övergrepp och trakasserier få förekomma, ty de verka raka motsatsen till vad man skulle önska.

Jag vill också säga några ord i anledning av justitieministeris yttrande. Han framhöll, hur svårt det är att skilja på brott mot prisockerlagen och förseelser emot maximiprisförordningen, och detta ansåg han vara ett skäl för att här föreslagna åtgärder i sin helhet böra genomföras. För min del fick jag det intrycket, att så är förhållandet, som han här framhöll, då är det alla skäl till att avslå den kungl. propositionen i dess helhet, ty då kunna vi sannerligen vänta konsekvenser, av detta, som icke bli så lätta att överskåda. Jag skall emellertid ej göra detta utan vidhåller mitt förra yrkande.

*Ang. anslag
för effektiv
tillämpning
av prisocker-
lagen m. m.
(Forts.)*

Ang. anslag
för effektiv
tillämpning
av prisocker-
lagen m. m.

(Forts.)

därför att jag tror, att man icke kan vinna något mer för närvarande än vad jag framhållit.

Men jag vill också säga ett ord i anledning av herr Petterssons i Södertälje yttrande. Det har redan förut blivit bemött av herr Andersson i Grimbo. Jag antecknade detsamma som han. Herr Pettersson yttrade nämligen, utan det är endast de personer, som handla med vissa varor. Ett sådant yttrande är antingen beroende på obetänksamhet eller också vittnar det om bristande kunskap om gällande författningar och hur dessa böra efterlevas och tillämpas. Det är givetvis så, att allmänheten ovillkorligen måste ha kännedom om alla beslag, alla deklaraionsplikter och alla maximipris, som röra deras produkter, och om varje ändring som sker måste allmänheten äga kännedom. Det är alldeles givet, att det blir en mängd olika författningar och bestämmelser, som man måste ha reda på, och det gör, att man på många håll rent av uppger hoppet om att kunna följa med och fortfarande vara en laglydig medborgare i samhället, då man fullständigt drunknar i alla dessa olika bestämmelser.

Jag ber att få vidhålla mitt förra yrkande.

Vidare anförde:

Herr Johansson i Uppmälby: Herr talman! Jag hade inte tänkt begära ordet i denna debatt. Jag kunde aldrig tro, att här skulle ges tillfälle att spinna ut någon debatt i livsmedelsfrågan på grund av det utskottsbetänkande vi nu ha att behandla. Så har i alla fall skett. Mig förefaller den föreslagna åtgärden angående förstärkning av åklagaremakten vara någonting, som riksdagen inte gärna kan säga nej till. Ha vi lagar och förordningar, är det väl meningen, att dessa lagar och förordningar skola upprätthållas, och när regeringen kommer och förklarar: »Det saknas medel för oss att kunna få dessa lagar och förordningar på effektivt sätt upprätthållna», anser jag för min del nu och ansåg inom utskottet, att det är riksdagens plikt att bevilja medel, så att dessa lagar kunna efterlevas.

Här ha nu de flesta talare åtminstone icke rest något vidare motstånd, då det gäller prisockerlagen, men det är emot att de i den kungl. propositionen föreslagna bestämmelserna skulle gälla även övriga kristidsförfattningar som en storm har rests, ehuruval såväl regeringen i propositionen som utskottet i utlåtandet tydligt och klart markerat, att det skall i första hand gälla förbrytelser mot prisockerlagen. Jag är av den uppfattningen, att det här gäller ett sådant område, att om man skall behandla detta, kommer man att snudda vid andra förordningar, särskilt vid maximiprislagstiftningen.

Här har nu klagats över, att jordbrukarna lida av ett sådant förfärligt tryck av dessa kristidsförfattningar. Ja, jag vill inte alls bestrida, att de icke åstadkomma svårigheter för många, som icke kunna sätta sig in i dem och som överträda dem kanske mer eller mindre

omedvetet, men jag tror inte vi kunna säga, att vår domarekår, åtminstone på landsbygden, har tagit i något vidare med hårdhandskarna, då det gällt dylika förseelser, utan våra domare ha nog i de flesta fall låtit nåd gå före rätt. Men, mina herrar, det finnes många lojala jordbrukare här i detta land, som pinas av att se, hur åtskilliga av deras klasskamrater bära sig åt, när det gäller att komma undan dessa förordningar eller att begå med berätt mod uppenbara förseelser mot dem. Det går för närvarande en storm av ovilja från den trakt, som jag är från, på grund av att en del lantbrukare äro inblandade i den nu avslöjade stora historien med Södertäljebeslaget, och jag tror inte man bör se alltför mycket genom fingrarna härvidlag. Man kan inte åberopa bristande kunskap om författningarna, när en lantbrukare går och säljer 1,000 à 2,000 kg. vete och råg som äro odeklarerade, till jobbarepriser, i det att de betinga sig 8,50 kr. för vetemjölet och 6,50 för rågmjölet. De äro i sådana fall medvetna om vad de göra sig skyldiga till.

Ang. anslag för effektiv tillämpning av prissockerlagen m. m.
(Forts.)

Herr Nilsson i Vibberbo sade, att det icke behöfts några förordningar; om regeringen bara varit snäll och vädjat till lantbrukarna, nog hade de kommit att ställa sig lojala. Ja, jag vill påminna om att jordbruksministern vädjat till odlarna av potatis, att de skulle vara lojala, så skulle vi undgå ransoneringen. Efter någon tid förmyades emellertid i tidningspressen denna vädjan från herr jordbruksministern, och han förklarade, att om vi icke godvilligt ville lämna ifrån oss den potatis som vi kunde undvara, stode ingen annan råd till buds än att tillgripa tvångsuttagning. Men vad har resultatet blivit? Jo, i åtskilliga län och däribland i det län, jag tillhör, har man icke fått fram potatis utan man har nödgats tillgripa expropriation av potatis.

Herr Nilsson i Vibberbo yttrade vidare, att nog vilja bönderna leverera. Ja, det är nog de flesta, som vilja leverera, men vi få komma ihåg, såsom jag förut framhöll, att det finns många jordbrukare — vi få icke skära alla över en kam; det finns lojala bönder och dem få vi högakta. Men det finnes även av en annan kaliber, vilka äro ofantligt svåra att skilja från de verkliga jobbarne. Jag har inom utskottet ansett — såsom jag förut yttrat — att vi icke gärna kunna komma ifrån att bevilja dessa medel att ställas till regeringens förfogande i syfte att upprätthålla kristidsförordningarna, särskilt när det gäller den s. k. prissockerlagen. Riksdagen har i alla fall medverkat åtminstone till maximiprislagen och om några förordningar utkommit på administrativ väg, så hava vi i alla fall givit Kungl. Maj:t befogenhet att kunna åsätta maximipris. Riksdagen har således på den punkten åtminstone enligt mitt förmenande del i detta och då tycker jag, att det är väl mycket begärt att vilja pruta av på dessa 150.000 kronor, som skulle göra det möjligt för regeringen att på ett effektivt sätt tillse, att lagarna i detta land på detta område hållas i helgd.

Herr vice talman! Jag ber att med dessa korta ord få yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang. anslag
för effektiv
tillämpning
av prisocker-
lagen m. m.
(Forts.)

Herr B ä r g i Katrineholm: Jag skall inskränka mig till att lämna några korta upplysningar. Nu är det lyckligtvis så, att herr Anderssons i Grimbo förhållande till kristidsinstitutionerna är så välkänt, att det torde väl knappast finnas någon, som över huvud fäster sig så mycket vid hans påståenden i det här fallet, så att därför skulle det egentligen vara överflödigt att lämna några upplysningar. Men för den händelse det skulle vara någon, som fäste sig vid det han sade, nämligen att folkhushållningskommissionen ifråga om den här i landet uppköpta potatisen tagit en förtjänst av ända upp till 150 %, vill jag säga, att kommissionen icke förtjänat ett enda öre på denna potatis. Denna potatis har i de flesta fall uppköpts av livsmedelsstyrelserna, och respektive orters livsmedelsnämnder ha sannerligen nagelfarit dessa, så att de icke kunnat taga ett öre i förtjänst. Och de ha icke heller haft något skäl att göra det, utan vad som fördyrat denna potatis har varit och är de ohyggligt dyra distributionskostnaderna, på vilka kommissionen icke det allra bittersta kan inverka i annan mån än att kommissionen har gjort sitt yttersta för att tvinga nämnderna att nedpressa dessa kostnader och därför ofta legat i konflikt med en del livsmedelsnämnder, därför att dessa icke så hårt som man ansett növärdigt nedpressat dessa kostnader. Folkhushållningskommissionen har icke tagit ett enda öres förtjänst, då herr Andersson i Grimbo tillåter sig säga, att de tagit flera hundra procent.

Likaså påstod herr Andersson, att hälften av befolkningen i Göteborg var utan potatis i två månader, vilket är långt ifrån riktigt. Förhållandet är, att under själva regnperioden uppstodo verkligen svårigheter med potatisanskaffningen till Göteborg såväl som till Stockholm, huvudsakligen därför att sådana odlare som av herr Anderssons i Grimbo kaliber — om jag får använda ett uttryck, som min bankkamrat nyss haft — togo sig före att liksom en del andra tredskas och icke sälja sin potatis. Nu har Kungl. Maj:t medgivit expropriationsrätt även för Göteborgs och Bohus län för att man skulle kunna tillgodose behovet bl. a. i Göteborg i någon mån av denna potatis. Om man i stället böjt sig lojalt, då herr jordbruksministern vädjade till lantmännen, skulle säkert icke Göteborgs befolkning behövt vara utan potatis. Först sedan det var möjligt att få fram den danska potatisen för att förse Göteborg med, lyckades man avvärja faran från odlarna och i högre grad tillgodose behovet där. För närvarande pågår uttagning av potatis där i orten för att tillföra Göteborgs stad. Dessa upplysningar har jag ansett mig böra lämna.

Herr O l s s o n i Broberg: Jag skall be att få yttra ett par ord, då jag undertecknat den motion, som är väckt i ämnet, ehuru jag icke från början tänkt göra det, då tillräckligt många talare förut yttrat sig. Det har framgått av denna diskussion, att alla vilja vara med om att hålla efter överträdarna av kristidsförordningarna, så långt detta är möjligt, och särskilt vill man hålla efter dem, som bryta mot prisockerlagen. Till detta ha ju också motionärerna begränsat sig. Men då enligt herr justitieministerns upplysningar detta icke kan ske med mindre än att åklagaremakten ställes över snart sagt

alla gällande kristidsförordningar, och då man under sådana förhållanden hyser den bestämda uppfattningen, att de förbättrade förhållanden, som skulle komma att uppstå genom ett antagande av det föreliggande förslaget, icke motväga de olägenheter, det missnöje och det missmod, som skulle komma att göra sig gällande på producenthåll, om detta förslag går igenom, skall jag förena mig med dem, som yrkat avslag på det hela såväl utskottets förslag som på reservationen. Jag tror, att det är den vägen, som vi böra gå, dels därför att vi ju icke sakna redan nu både fiskaler och åklagare, som hava gripit in och kunna gripa in i ganska stor utsträckning, och dels på grund av de uttalade farhågor för att till den stora kår, som skall engageras för det uppdrag, som här ifrågasättes, det nog är svårt att finna personer med de kvalifikationer, som äro nödvändiga för att rätt fylla den uppgift, som skall vila i deras händer, så att icke oförstånd och trakasserier i stor utsträckning få göra sig gällande. Jag tror icke, att det skulle vara att förbättra förhållandena utan att förvärra dem, och som sagt då frågan nu ligger, såsom herr justitieministern upplyste, så, att alla kristidsförordningarna måste falla under åklagarnas görande och låtande även i det fallet att man begränsar sig till motionärernas yrkande, får jag som sagt förena mig med dem, som yrkat avslag på det hela.

Ang. anslag för effektiv tillämpning av prissockerlagen m. m.
(Forts.)

Herr Andersson i Grimbo: Herr vice talman! Det var herr Bång i Katrineholm, som nämnde om att jag lämnat felaktiga uppgifter, när jag sade, att kommissionen tagit 150 % mer för potatisen, när den sålt den än vad den betalat till konsumenterna. Nu kan jag icke minnas, om jag sade, att detta var ren förtjänst, men så mycket mera tager den emellertid. Vi kunna kalla det för ett fördyrande av 150 %. Det är något som jag kan bekräfta både för herr Bång och för vilken som helst annan här i kammaren, om han icke själv kan taga reda på det.

Vidare sade han, att de hava icke tagit ett öres förtjänst utöver vad som gått åt till omkostnader. Ja, med ett sådant resonemang kan varenda ockrare tydligt visa, att han förlorat på varje affär han gör. Han kan nog med siffror visa, att han gör uppoffringar till mänsklighetens bästa, så att det resonemanget är väl galet. En sådan advokatyr kan icke gå för sig, så att kommissionerna, som äro avlönade av statsmedel på detta sätt kunna komma och slå blå dunster i ögonen på kammarens ledamöter.

Här har upplysts, vilket jag känner till, att man under normalår betalat ungefär 5 kronor såsom normalt pris per hektoliter potatis och 8 kronor, då den såldes ut i detalj. Det var alltså 3 öre per liter i förtjänst eller 3 kr. per hektoliter. Det är skillnad på detta och när man kommer upp till 19 à 20 kronor, som de nu taga. Och huru kan man nöjaktigt förklara, att konsumenterna skola betala 19 à 20 kronor, när producenterna få endast 12 kronor? Det är något, som man mänskligt sett har rätt att kalla för ockrande.

Vidare nämnde herr Bång något om mina personliga förehavan-

Ang. anslag
för effektiv
tillämpning
av prisoocker-
lagen m. m.
(Forts.)

den. Jag trodde icke, att den saken skulle behöva komma fram i kammaren. Men om det är av så stort intresse och jag betyder så mycket, skall jag be att få lämna några direkta upplysningar rörande förhållandena med min potatisskörd i år. Herr Bärög sade nämligen, att det var så ont om potatis, att samhällena icke fingo tillräckligt därav under regnperioden, därför att jag — han nämnde mig i spetsen — och flera av samma kaliber som jag — skulle hava uraktlåtit att sälja någon potatis. Och därför att nu jag och mina gelikar uraktlåtit detta, vidtog regeringen en sådan åtgärd som att föranstalta om expropriation av potatis från oss lantmän. Jag skall be att få tala om för herr Bärög i Katrineholm, att all den potatis, som skördades på min gård, var utsåld långt innan ransoneringen blev föreskriven att börja, så att om det är någon som lämnat oriktiga upplysningar, är det herr Bärög i Katrineholm som kommit med dem. Det är således icke *han*, som skall rätta mig för att jag kommit med sådana.

Herr Vemnersten: Jag beklagar, att jag i mitt anförande nyss måtte så illa valt mina uttryck, att utskottets ärade ordförande funnit, att jag nedlagt protest mot omsorgen om kristidslagarnas efterlevnad. Det faller av sig självt, att jag icke kan protestera mot något sådant; jag begagnade tvärtom tillfället att uttryckligen framhålla att kristidslagarna måste efterlevas. För min del finner jag, att om denna debatt icke varit till gagn i något annat hänseende eller om vi därmed icke nå annat resultat, ha vi dock fått ett enligt mitt förmenande mycket värdefullt uttalande från herr justitieministern, nämligen att man här åsyftar en kontroll över prisoockerlagen, icke blott huvudsakligen utan — såvitt jag fattade honom rätt — rent av uteslutande eller nära nog uteslutande. Och det uttalandet — tror jag — kommer att verka i den riktning, som man från reservanternas sida önskar.

Herr Nilsson i Bonarp: Herr vice talman! Under diskussionens senare del har framställts av flera talare yrkande på avslag å Kungl. Maj:ts proposition i dess helhet. Jag föranleddes av denna anledning att begära ordet och tillåter mig på det bestämdaste varna mot att gå den vägen. Vi äro fullt medvetna om att jobberi i stor skala ägt rum. Vid sådant förhållande tycker jag, att man icke kan stå till svars med att säga nej till Kungl. Maj:ts proposition i vad det gäller skärpta bestämmelser för tillämpningen av prisoockerlagen. Jag vill därför för min del säga, att jag icke kan avvika från den ståndpunkt, jag förut uttalat och jag anhåller, att kammarens ärade ledamöter i detta fall måtte taga de förhandenvarande förhållandena i betraktande, då de nu gå att avge sitt votum i denna fråga.

Jag anhåller, herr vice talman, att fortfarande få yrka bifall till den av mig med flera avgivna reservationen.

Häruti instämde herr Olsson i Ramsta.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Löfgren: Jag vill icke förlänga debatten, som dragit nog länge ut på tiden ändå, men det var ett yttrande, som fälldes av en av de sista talarna, som föranledde mig att begära ordet. Det uttalades nämligen från något håll en farhåga för att i fall denna organisation av polismakten beslutades, skulle det faktiskt bliva en reform på papperet, emedan regeringen skulle sakna tillgång till lämpliga och erforderliga krafter för utförande av de uppgifter, som däri förutsättas. Jag ber då att få lämna kammaren den upplysningen, att förberedande åtgärder äro träffade, så att så snart ett beslut från riksdagens sida i önskad riktning föreligger, kommer organisationen att vara klar, och vi ha naturligtvis sökt att se till, att de bästa möjliga krafter skola förvärfvas såväl i centralledningen här uppe i Stockholm som i orterna. Jag anser således, att den farhåga, som här uttalats, är fullständigt obefogad.

*Ang. anslag
för effektiv
tillämpning
av prisocker-
lagen m. m.
(Forts.)*

Eftersom jag ändå har ordet, ber jag att få bekräfta det intryck, som herr Vennersten fått av mitt förra anförande. Meningen med denna proposition är, såsom flera gånger sagts, att på ett mera effektivt sätt beivra det egentliga prisocket, men jag har tidigare i mitt anförande velat framhålla, att förseelserna på detta område ofta hava så nära sammanhang med varandra, att det av denna orsak är svårt att kunna säga, att endast efter den och den lagen skall åtal föras men däremot icke efter andra, som därmed stå i sammanhang.

Slutligen ber jag att få uttrycka en vördsam förhoppning, att man i denna fråga icke skall göra det misstag, som *den* gjorde, som på grund av missnöje med bagaren hängde slaktaren. Här har på många håll uttalats ett starkt missnöje med folkhushållningskommissionen och det sätt, varpå dess olika tjänstemän utfört sina uppgifter. Utan att vilja yttra mig om det berättigande i detta missnöje i enstaka fall ber jag, att herrarna icke på grund av sitt missnöje med folkhushållningskommissionen skola låta jobbarna löpa fria.

Härmed var överläggningen slutad. Herr vice talmannen framstälde propositioner på 1:o bifall till utskottets hemställan, 2:o bifall till den av herr Nilsson i Bonarp m. fl. avgivna, vid utlåtandet fogade reservationen samt 3:o avslag å såväl utskottets hemställan som Kungl. Maj:ts förslag i ämnet; och fann herr vice talmannen den förstnämnda propositionen hava flertalets röster för sig. Som votering emellertid begärdes, upptog herr vice talmannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, därvid herr vice talmannen förklarade sig anse den under 2:o angivna nu vara med övervägande ja godkänd. Men jämväl i fråga om kontrapositionen äskades votering, i anledning varav först uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående andra särskilda utskottets utlåtande nr 1 antager yr-

*Ang. anslag
för effektiv
tillämpning
av prisocker-
lagen m. m.
(Forts.)*

kandet om bifall till den av herr Nilsson i Bonarp m. fl. avgivna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit yrkandet om avslag å såväl utskottets hemställan som Kungl. Maj:ts förslag i ämnet.

Omröstningen enligt denna voteringproposition utföll med 82 ja, men 119 nej; och blev följaktligen den av kammaren nu godkända propositionen för huvudvoteringen så lydande:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra särskilda utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit såväl utskottets berörda hemställan som Kungl. Maj:ts förslag i ämnet.

Huvudvoteringen utvisade 118 ja mot 88 nej, vid vilken utgång kammaren således bifallit utskottets hemställan.

§ 5.

Vid härpå skedd föredragning av andra särskilda utskottets utlåtande, nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 23, angående beredande av rörelsekapital för Svenska kronkreditaktiebolaget blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 6.

*Ang. lag om
kapital-
ransonering.*

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget andra särskilda utskottets utlåtande, nr 3, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition nr 24, med förslag till lag, innefattande vissa bestämmelser i syfte att begränsa inom landet tillgängligt kapitals användning för bolagsändamål, dels ock i anledning därav väckt motion.

Genom en den 25 oktober 1918 dagteknad proposition, nr 24, vilken hänvisats till riksdagens andra särskilda utskott, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda utdrag av i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

*Lag**Ang. lag om
kapital-
ransonering.
(Forts.)**innejämfattande vissa bestämmelser i syfte att begränsa inom landet tillgängligt kapitals användning för bolagsändamål.*

Med ändring av vad lag innehåller stridande mot nedanstående bestämmelser förordnas som följer:

1 §.

Rörande aktiebolag, som icke driver bank- eller försäkringsrörelse och vars aktiekapital skall kunna sättas till belopp, överstigande ett hundra tusen kronor, må stiftelseurkund för det ändamål, varom i 9 § lagen den 12 augusti 1910 om aktiebolag förmåles, icke av länsstyrelse eller överståthållarämbetet mottagas, där ej det belopp, var till aktiekapitalet högst må uppgå, blivit bestämt i enlighet med särskilt av Konungen lämnat tillstånd samt bevis härom finnes tecknat å stiftelseurkunden.

Har stiftelseurkunden blivit mottagen av länsstyrelse eller överståthållarämbetet före ikrafträdandet av denna lag, men har bolaget icke dessförinnan blivit registrerat, må registrering icke ske, med mindre Konungen lämnar tillstånd därtill.

2 §.

Tillstånd, varom i 1 § sägs, må beviljas allenast, därest, med hänsyn till kapitalmarknadens läge och beskaffenheten av den verksamhet för vilken det kapitalbelopp, varom fråga är, skall användas, sagda belopp finnes utan skada för det allmänna kunna på sådant sätt användas.

Har i fall, som avses i 1 § andra stycket, stiftelseurkunden blivit mottagen före den 30 oktober 1918, må dock, där avsevärda kostnader redan blivit nedlagda å organisationen av bolagets verksamhet, tillstånd icke vägras, såframt ej det ifrågavarande kapitalbeloppets användning för bolagets verksamhet finnes bliva till synnerlig skada för det allmänna.

Lämnas tillstånd, må Konungen i sammanhang därmed meddela de föreskrifter, som kunna anses erforderliga för betryggande av att det kapitalbelopp, varom fråga är, varder för avsett ändamål använt. Beträffande förhållande som strider mot sådana föreskrifter, må registrering icke ske.

3 §.

Vid prövning av ansökan om stadfästelse å bolagsordning för bankaktiebolag eller solidariskt bankbolag eller för försäkringsaktiebolag, vars aktiekapital skulle kunna bestämmas till belopp överstigande ett hundra tusen kronor, eller å ändring i bolagsordning för sådant bankbolag eller för försäkringsaktiebolag, vars aktiekapital överstiger eller efter ändringen skulle kunna överstiga nämnda belopp, skall, i den mån omständigheterna därtill föranleda, vad i 2 §

Ang. lag om första och tredje stycket är stadgat om tillstånd äga motsvarande kapital- tillämpning.
ransonering.

(Forts.)

4 §.

Beslut om ökning av aktiebolags aktiekapital till belopp, som överstiger ett hundra tusen kronor, eller av bankaktiebolags eller solidariskt bankbolags grundfond, vare, såvida ej fråga är allenast om överföring till aktiekapital eller grundfonden av besparade vinstmedel, icke giltigt, med mindre det belopp, vartill aktiekapitalet eller grundfonden efter ökningen skulle komma att uppgå, blivit bestämt i enlighet med särskilt av Konungen meddelat tillstånd eller, då beslutet gäller försäkringsaktiebolag, bankaktiebolag eller solidariskt bankbolag, i enlighet med föreskrift i bolagsordningen, därå Konungen efter denna lags ikraftträdande meddelat stadfästelse.

Har beslut om sådan ökning, som ovan avses, fattats före lagens ikraftträdande, vare beslutet, där det ej blivit före den 30 oktober 1918 anmält för registrering eller kungjort i allmänna tidningarna, ogiltigt, så framt ej Konungens tillstånd till ökningen sökes inom en månad efter lagens ikraftträdande och denna ansökning varder bifallen.

5 §.

I kommanditbolag må, sedan sammanlagda beloppet av kommanditdelägarnas utfästa insatser uppgår till ett hundra tusen kronor eller däröver, ytterligare insatser av sådana delägare ej utfästas eller göras utan Konungens tillstånd.

Anmälan om utfästa eller gjorda insatser i strid mot vad sålunda stadgats må ej registreras.

6 §.

Aktiebolag eller kommanditbolag må icke utfärda räntebärande obligationer eller andra för särskilda delar av skuldbelopp gällande löpande förskrivningar, som uppenbarligen äro avsedda att utsläppas i den allmänna rörelsen, med mindre Konungen lämnat särskilt tillstånd därtill.

7 §.

Vad i 2 § första och tredje stycket är stadgat om tillstånd jämligt 1 § skall även lända till efterrättelse beträffande tillstånd, varom i 4—6 §§ sägs.

8 §.

Medverkar styrelseledamot i aktiebolag eller solidariskt bankbolag i fall, då beslut om ökning av sådant bolags aktiekapital eller grundfond jämlikt bestämmelsen i 4 § är ogiltigt, till att för verkställighet av beslutet bevis om rätt att teckna aktier eller lotter utlämnas eller teckningslista utfärdas eller mottager någon, som äger deltaga i förvaltningen av kommanditbolags angelägenheter, insats i strid mot vad i 5 § stadgas eller bryter styrelseledamot i aktiebolag

eller någon, som äger deltaga i förvaltningen av kommanditbolags angelägenheter, mot föreskriften i 6 § eller handlar person i sådan ställning som ovan sagts i strid med föreskrifter som av Konungen må hava jämlikt bestämmelserna i 2, 3 eller 7 § meddelats, dömes till böter från och med tjugufem till och med tiotusen kronor eller till fängelse i högst sex månader.

Ang. lag om kapitalransonering.
(Forts.)

9 §.

Av böter, som ådömas enligt denna lag, tillfalle en tredjedel åklagaren och återstoden kronan. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, skola de förvandlas enligt allmän strafflag.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningsamling och gäller till och med den 30 juni 1920, såvida ej Konungen förordnar, att den dessförinnan skall upphöra att gälla. Beträffande under tiden för lagens giltighet begången förseelse, som i 8 § avses, skall vad i 8 och 9 §§ är stadgat fortfarande äga tillämpning.

I samband med denna proposition hade utskottet till behandling förehaft en i anledning av densamma i andra kammaren av herr *Lübeck* väckt motion nr 27, vari hemställts, att riksdagen ville avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 24 med förslag till lag rörande begränsning av kapital för bolagsändamål eller vid antagande av dylik lag företaga de ändringar, som av den i motionen lämnade motiveringen kunde föranledas.

Utskottet hemställde, att Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition icke måtte av riksdagen godkännas; samt att herr *Lübeck*s motion måtte anses härigenom besvarad.

Reservation hade likväl avgivits av herrar *Pettersson* i Södertälje, *Stenström, von Essen, Klefbeck, Källman, Johansson* i Uppmälby, *Röing, Bogren* samt *Hansson* i Mora-Noret.

Efter uppläsandet av utskottets hemställan yttrade

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet *Thorsson*: Herr vice talman! Den nu till kammarens avgörande föreliggande propositionen har till syfte att motverka den alltjämt pågående pristegringen. I sådant ändamål ha föreslagits åtgärder avsedda att framtinga en begränsning av anspråken på kapital och därmed även av sedelutgivningen. De av Kungl. Maj:t förordade åtgärderna ha emellertid av utskottets majoritet avstyrkts.

Innan jag upptager till behandling de i utskottets utlåtande anförda skälen för ett avslag å Kungl. Maj:ts proposition, torde jag få helt kort erinra om förhistorien till den vid urtima riksdagen framlagda propositionen.

Frågan om att genom statliga åtgärder ingripa till penning-
Andra kammarens protokoll vid urtima riksdagen 1918. Nr 10. 4

Ang. lag om
kapital-
ransonering.
(Forts.)

värdets återställande eller åtminstone till motverkande av dess fortsatta fall har redan sedan längre tid tillbaka varit föremål för statsmakternas uppmärksamhet. Sålunda har i propositionen erinrats om det i september 1917 inrättade finansrådets verksamhet för övervakande av kreditgivningen till utlandet, vidare, hurusom genom bankkommitténs försorg undersökts spørsmålet om rätt för riksbanken att mot ränta upplåna medel samt att särskilda sakkunniga tillsatts för att utreda frågan om penningvärdets reglering.

Redan bankkommittén uttalade sig i sin skrivelse av april 1918 för en undersökning, huruvida icke den nuvarande utvecklingen påkallar vidtagandet av särskilda åtgärder i syfte att åstadkomma, att nödig återhållsamhet och planmässighet iakttagas vid dispositionen av landets kapitaltillgångar samt att därvid i första hand tillgodoses allenast sådana ändamål, som för landet äro mest angelägna och nyttiga.

Det är denna undersökning, som sedermera utförts av de nyss nämnda sakkunniga, och som ett resultat av deras arbete är denna proposition att betrakta. De sakkunniga, vilka representerade såväl den nationalekonomiska vetenskapen som den praktiske bankmannens erfarenheter, voro ense om, att åtgärder borde vidtagas för att begränsa kapitalanspråken.

Rörande lämpligheten att nu använda den under normala tider vanliga metoden att minska efterfrågan på kapital — nämligen en diskontohöjning — kommo de sakkunniga visserligen icke till enighet. Men de föreslogo i stället samfällt, för att nå det med en diskontohöjning avsedda syftet, att införa vad man kallar en ransonering av kapitalet.

Den allmänna ransonering av tillgängligt kapital, som de sakkunniga ansett vara nödvändig, bör enligt deras mening ställas under kontroll för vinnande av en klok hushållning med och för det allmänna möjligast gagnelig användning av det iom landet tillgängliga kapitalet.

Denna kontroll torde lämpligen böra anförtros åt en delegation av finansrådet, vars medgivande skulle fordras: för uppläggande av obligationslån samt för emission av obligationer av alla slag, med undantag av statens, för beviljande av kredit åt kommun, för bildning av aktiebolag eller utvidgning av äldre sådant för emission av aktier såväl i nybildat som i äldre bolag med undantag av gratisaktier, (utgivning av sådana är en bolagets inre angelägenhet utan betydelse för nu ifrågavarande spørsmål), för användning av eget eller upplånat kapital till nyanläggning eller till utvidgning av i gång varande företag, för beviljande av ny förlagskredit eller ökning av äldre sådan med undantag av kredit, som kan anses motsvara normal driftskredit för i gång varande företag.

Av detta omfattande program har endast en begränsad del föreslagits till genomförande i den föreliggande propositionen, nämligen kontroll över bolagsbildning, aktieemissioner och obligationslån.

De i anledning av sakkunnigebetänkandet om penningvärdets reglering inkomna yttrandena hava gett vid handen att, medan stor

tvksamhet råder beträffande andra delar av det nyss angivna programmet eller föreslagna åtgärder direkt avstyrkas, behovet av ett ingripande på det område propositionen avser understrukits särskilt av dem bland de hörda institutionerna, som äro det allmännas speciella finansorgan. Sålunda framhålla fullmäktige i riksbanken det påtagliga behovet av verksam kontroll över aktiebolags bildande och utvidgning av äldre sådana och förorda införande på lagstiftningens väg av koncessionstvång för viss kortare tid. Fullmäktige i riksgäldskontoret anse, att det starkt forcerade bolagsbildandet i många fall medför ett stort slöseri med kapital och föreslå likaså koncessionstvång. Finansrådet framhåller, att beträffande emissionen av aktier effektiv kontroll torde kunna vinnas genom föreskrift för registreringsmyndigheten, att aktieemission ej må registreras, med mindre kontrollmyndigheten lämnat sitt medgivande till densamma; beträffande övriga angivna former för användning av kapital, som skulle underkastas kontroll, borde även straffpåföljd för överträdelse stadgas. Men även Svenska bankföreningen uttalar, att under nuvarande förhållanden vid flera tillfällen nya affärsföretag bildats, om vilka man kunnat säga, ej blott att de varit onödiga, utan jämväl att de varit rent skadliga, och vilkas tillkomst således otvetydigt inneburit kapitalförstöring, och föreningen föreslår, att under kris-tiden rätten att bilda nya aktiebolag måtte, i likhet med vad som gällde före 1895 års aktiebolagslag, göras beroende på tillstånd av Konungen.

På grund av den av mig delade uppfattning om behovet av reglerande åtgärder på förevarande område har jag ansett det vara min skyldighet att hos riksdagen begära de fullmakter i lagstiftningsväg, som erfordras för att önskvärda kontrollåtgärder skola kunna bli fullt effektiva.

Samtidigt som jag ansett, att verkligt effektiva maktmedel borde ställas till kontrollens förfogande, har jag hyst den uppfattningen, att kontrollen i dessa grannliga ärenden bör utövas under medverkan av näringslivets egna målsmän genom den s. k. kapitalkontrollnämnden, utökad med ett par av Kungl. Maj:t utsedda ledamöter.

Nu har emellertid utskottet avstyrkt hela den föreslagna lagstiftningen, ehuru utskottet erkänner det berättigade i propositionens syfte och direkt uttalar sig till förmån för kontroll över kapitalansvändning för bolagsändamål. Det heter sålunda i utskottets utlåtande: »Att även kapitalets användning för bolagsbildning och bolagsändamål i allmänhet bör under nu varande förhållanden ställas under viss uppsikt, synes utskottet otvivelaktigt. I detta avseende instämmer sålunda utskottet i den uppfattning, som uttalas i den kungliga propositionen.»

Utskottet kommer emellertid det oaktat till det slut, att propositionen avstyrkes. Som skäl härför anges, att den även av utskottet erkända kontrollen borde utövas i annan form än den av Kungl. Maj:t föreslagna och att den metod, utskottet ger sin anslutning till, bleve tillräckligt effektiv. Vad utskottet förordar i stället för

Äng. lag om
kapital-
ransonering.
(Forts.)

Kungl. Maj:ts förslag är ett fortsättande av den uppsiktsverksamhet, som utövas av kapitalkontrollnämnden.

Härtill är först att anmärka, att kapitalkontrollnämndens fortsatta arbete ju ingår i den kungl. propositionen. Men skillnaden är, att med en lagstiftning sådan som den nu föreslagna skulle de kontrollerande myndigheterna äga en helt annan styrka gent emot försök att undandra sig kontrollen, än de nu komma att få, därest riksdagen avslår Kungl. Maj:ts förslag.

Det må vara sant vad utskottet uttalar i sitt utlåtande: »Enligt vad utskottet inhämtat, har emellertid kontrollen av kapitalanvändningen icke inskränkts allenast till övervakande av bankernas kreditgivning, utan utsträcks att numera i viss mån omfatta även kapitalanvändningen för bolagsändamål. På uppmaning av riksbanken hava nämligen bankerna överenskommit att icke belåna aktier eller obligationer av bolag, som emittera nya aktier eller öka sitt aktiekapital eller utgiva obligationer, utan att emissionen eller kapitalökningen undergått särskild prövning.»

Tydligt är ju dock, att hela effekten av detta avtal förfelas, i händelse vederbörande kunna bereda sig kredit på annat sätt än genom belåning av aktier eller obligationer.

För kapitalbehovens tillgodoseende får ytterst riksbanken svara. Det synes mig då väga särskilt tungt, att från riksbanksledningens sida påyrkas koncessionstvång vid bolagsbildning. Den kontrollerande verksamhet, som på riksbankens initiativ redan utövas i det allmännas intresse, skulle givetvis kunna utövas med betydligt större säkerhet och kraft, därest kontrollen hade stödet av en lagstiftning på detta område.

Det nuvarande läget synes mig bjuda, att en försiktighetsåtgärd sådan som den nu föreslagna icke uraktlåtes. De uppgifter, som framkommit om mängden av nya bolagsbildningar och om storleken av beslutade nyemissioner, tala ett tydligt språk om den väldiga efterfrågan på kapital. Såsom exempel härpå skall jag be att få anföra följande.

Under september månad inkom patent- och registreringsverket till Kungl. Maj:t med hemställan om ökning av arbetskrafterna på bolagsavdelningen och anförde såsom skäl härför, att över 400 anmälningar om registrering av nya bolag lågo oavgjorda. Jag infortrade då en uppgift om antalet nybildade bolag, deras ändamål och minimikapital samt om antalet nyemissioner och storleken av det kapital, som enligt desamma skulle bindas.

Då de begärda uppgifterna något senare inkommo till Kungl. Maj:t, framgick därav, att nybildningarna voro 538 stycken med ett sammanlagt minimikapital av omkring 80 miljoner kronor. Den begärda registreringen av nyemissioner omslöt omkring 90 miljoner kronor.

Sedermera har från kapitalkontrollnämnden infordrats ytterligare uppgifter, varav framgår, att såväl nybildning som utökning av gamla bolags aktiekapital fortgår med samma friskhet som före den tid jag infortrade de förut nämnda uppgifterna. De meddelade

uppgifterna avse endast sådana aktiebolag, vilkas minimikapital är angivet till minst 100,000 kronor och nyemissioner till minst samma belopp. Vad dessa sistnämnda beträffar, omsluta de anmälda företagen ett kapital av omkring 189 miljoner kronor.

Vi ha således här att konstatera, hurusom man under en mycket kort tid har för nya bolagsbildningar och för utökning av gamla bolagsbildningars kapital gjort anspråk på icke mindre än 360 miljoner kronor.

Om denna företeelse ses mot bakgrunden av förhållandena ute i världen just nu, synes mig därav framgå, att man bör vara synnerligen försiktig vid bedömande av hithörande frågor. De ekonomiska förhållandena ute i den stora världen äro i detta nu mindre säkra än någonsin förut, och de avsevärda fordringar, som svenska näringsidkare och svenska penninginrättningar ha i utlandet, äro, såvitt jag kan bedöma, stadda i synnerligen stor fara. Skulle den olyckan gå över vårt land, att vi icke kunde påräkna att hit få in råvaror eller andra varor för våra fordringar i utlandet i den utsträckning, som vi beräkna, så måste detta medföra, att man för upprätthållande av sådant svenskt näringsliv, som redan är grundat och utformat i företag, som äro i gång, får vidkännas en påfrestning på det tillgängliga kapitalet här i landet, som kan komma att bli ganska kännbar. Om man inför en sådan sakernas ordning skulle på sätt reservanternas här ifrågasätta och på sätt motionären i denna kammare har antytt låta kapitalhushållningen vara fri, hyser jag en bestämd och allvarlig farhåga för att vi kunna råka in i bekymmersamma förhållanden. Det är från dessa utgångspunkter, som jag tror, att ett bifall till Kungl. Maj:ts proposition är synnerligen av nöden påkallat.

Jag vill framhålla, att för den händelse riksdagen avslår propositionen, kommer detta med all sannolikhet att framkalla en ytterligare stegring av diskontot, och denna diskontohöjning kommer att gå ut över både onda och goda. En sådan åtgärd kommer att utan urskiljning drabba även den svagaste, den, som har den minsta motståndskraften, men det är ju icke sagt, att denne driver en verksamhet eller näring, som är mindre gagnande för landet än den rörelse, som den mera kapitalstarke driver.

Att helt och hållet lägga armarna i kors och låta saken ha sin gång skulle innebära, att staten avstode från till och med försöket att hejda den fortgående prisstegringen. Vad den innebär i avseende å det statsfinansiella läget, torde framgå redan genom en hänvisning till de ökade — och med all rätt ökade — kraven på krigstidstillägg.

Redan ur sådana synpunkter synes det mig vara rent av en akt av självbevaringsdrift, om staten söker göra något för att hejda prisnivåns fortgående stegring. En passiv politik kan icke vara att tillråda. I stort sett ges nog blott två vägar, diskontohöjningens eller kapitalransoneringens. Vill man undgå de i vissa avseenden ofördelaktiga verkningarna av ett höjt diskonto, torde man göra klokt i att med all bestämdhet slå in på den andra vägen genom att

Ang. lag om
kapital-
ransonering.
(Forts.)

ställa nödiga maktmedel till förfogande för att sovringen av kapitalanvändningen må kunna göras fullt effektiv.

Ur dessa synpunkter anhåller jag om andra kammarens bifall till Kungl. Maj:ts proposition. Ärendet har visserligen redan blivit behandlat i första kammaren, och propositionen har där avslagits, men jag hoppas och tror, att andra kammaren icke vill i detta fall följa första kammarens fingervisning. Jag får därför på det varmaste förorda bifall till den föreliggande propositionen.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr Pettersson i Södertälje: Herr talman, mina herrar! Jag ber att till en början få konstatera, att det inom utskottet har rätt fullständig enighet därom, att den fortgående prisstegringen påkallar kraftiga åtgärder för att, så vitt möjligt, motverka en vidare utveckling i samma riktning. Vidare har inom utskottet även rätt enighet därom, att ett verksamt medel i sådant avseende just är en kontroll över användningen av landets kapitaltillgångar.

Men där upphör enigheten. Utskottets högermajoritet har ansett, att den form för åstadkommande av en dylik kontroll över kapitalanvändningen, som Kungl. Maj:t föreslagit, icke är behöfvlig eller lämplig. Utskottsmajoriteten har uttalat, att denna kontroll icke är *behöfvlig* därför, att det redan nu existerar en institution, som i huvudsak enligt majoritetens mening på ett tillfredsställande sätt utövar den kontroll, som erfordras, nämligen den s. k. kapitalkontrollnämnden. Denna nämnd, som tillkommit på initiativ av riksbanken, består av en representant för riksbanksfullmäktige, en representant för Sveriges industriförbund, en representant för Sveriges allmänna exportförening och två representanter för Svenska bankföreningen.

Till denna nämnd få nu vederbörande bolag anmäla, när de vilja emittera aktier eller obligationer. Sedan granskar nämnden ärendet, och efter prövning av de uppgivna omständigheterna och med hänsyn till kapitalmarknadens läge meddelar nämnden sitt utlåtande, huruvida den ifrågasatta emissionen kan anses tillräddig eller icke. Enligt vad utskottet inhämtat, lära vederbörande sökande hittills ha ställt sig nämndens utlåtanden till efterrättelse, så att när nämnden avstyrkt en viss kapitalanvändning, ha vederbörande avstått från den påtänkta emissionen.

Nu anser, som sagt, utskottsmajoriteten, att denna nämnd på ett fullt tillfredsställande sätt fyller behovet av den kapitalransonering, om vilken vi alla äro ense, att den bör finnas till. Men utskottsmajoriteten uttalar tillika, att *ett bättre resultat* vinnes på det sätt, varpå nämnden arbetar, än om dessa ärenden skulle handläggas i den ordning, som Kungl. Maj:t föreslagit. Utskottsmajoriteten anser nämligen, att nämndens arbetssätt givetvis är smidigare och mera ägnat att tillgodose näringslivets krav på bankmässig snabbhet vid ärendenas behandling, än vad fallet skulle bliva med tillämpning av den utav Kungl. Maj:t föreslagna anordningen.

För min del vågar jag till en början bestrida, att utskottsma-
joriteten har rätt i, att den existerande kapitalkontrollnämnden
verkligen fyller det behov, varom här är fråga. Herr finansmini-
stern har redan erinrat om, att man kan anskaffa kapital till ett
företag på annat sätt än genom att utsläppa nya aktier och emittera
obligationer, och dessa andra sätt att anskaffa kapital komma icke
under kapitalkontrollnämndens prövning. Vidare vill jag erinra
därom, att i de av sakkunniga myndigheter avgivna utlåtandena
över det ursprungliga förslaget till kapitalransonering har med syn-
nerlig styrka framhållits önskvärdheten av, att nya bolag icke böra
få komma till stånd, utan att tillstånd därtill meddelas av Kungl.
Maj:t. D. v. s. de sakkunniga myndigheterna ha med kraft under-
strukt behovet av att införa koncessionstvång för nya bolag. Nu
kan icke kapitalkontrollnämnden utöva en dylik koncessionsmyndig-
het, enär den icke har laglig befogenhet därtill, men Kungl. Maj:t
skulle, om detta förslag antages, få en sådan myndighet. Det synes
mig redan därav vara klart, att kapitalkontrollnämnden icke på
långt när kan så effektivt utöva den kontroll, varom här är fråga,
som Kungl. Maj:t skulle kunna göra, därest lagförslaget bifalles.

*Ang. lag om
kapital-
ransonering.
(Forts.)*

Vad vidare beträffar utskottsma-
joritetens uttalande, att en så-
dan nämnd som kapitalkontrollnämnden arbetar smidigare och snab-
bare än Kungl. Maj:t, så tror jag, att det ligger en viss överdrift
i det argumentet. Jag vill visst icke förneka, att nämnden arbetar
smidigt och snabbt, men jag tror icke, att man behöver befara, att
handläggningen hos Kungl. Maj:t av dylika brådskande och grann-
laga ärenden skulle behöva brista i erforderlig snabbhet och smidig-
het. Det låter ju väl tänka sig — sådant förekommer ju redan nu
— att vederbörande kunde få tillfälle att även under ärendets hand-
läggning hos Kungl. Maj:t framföra sina påminnelser och erinring-
ar. Jag tror, att vad den högsta administrativa myndighetens ar-
betsätt beträffar, det för närvarande i allmänhet icke kan med
skäl klagas över någon stel och långsam slentrianmässighet, så att
den invändning, som i den delen framförts, torde ej vara befogad.

Men härtill kommer nu slutligen en annan omständighet. Un-
der den offentliga diskussionen i detta ämne ha från näringslivets
sida framställts ganska starka invändningar emot en kapitalranso-
nering över huvud taget. Och det är ju ingen, som undrar därpå,
ty det ligger i näringslivets natur, att det måste motsätta sig och
med misstanke se på varje försök till införande av band på närings-
livet över huvud taget, och innan man haft tillfälle att pröva, vil-
ken verkan en ifrågasatt lagstiftning, som i visst avseende skulle
bända näringslivet, kan komma att få. är det naturligt, att när-
ingslivets män med misstro möta en sådan lagstiftning.

Om man emellertid ser efter, huru näringslivets män närmare
ha motiverat sina betänkligheter gent emot varje kapitalransonering,
finner man, att betänkligheterna väsentligen tyckas rikta sig mot
sammansättningen av denna bankernas kapitalkontrollnämnd, vil-
ken icke anses erbjuda tillräckliga garantier för en opartisk pröv-
ning av förekommande ansökningar. I ett i dagspressen offentlig-

Ang. lag om
kapital-
ransonering.
(Forts.)

gjort inlägg säges sålunda, efter en redogörelse för nämndens nuvarande sammansättning: »Sakkunniga äro som sagt alla dessa män i ovanligt hög grad. Men kunna de med fullt objektiv opartiskhet granska ansökningar om nybildning av eller kapitalökning inom företag, som kunde komma att konkurrera med deras bolag eller dem närstående och av dem kontrollerade företag? De fyra stora privatbankerna äro direkt eller indirekt ledande i industriella företag och handelsföretag, vilkas omfattning är oerhörd. De sträcka sitt inflytande till snart sagt alla grenar av vår industri. De herrar, som representera storbanksintresset, och de båda herrar, som representera järnkontorets och en mäktig trustsammanslutnings intressen, skulle sammanslutna få majoritet till och med i en nämnd utökad med två av regeringen utsedda representanter. Stode dessa senare och riksbankens representant eniga, vore de dock blott tre mot fyra. Vilken opartisk och oegennyttig granskning av ingivna koncessionsansökningar skulle under sådana omständigheter vara att vänta?»

I en broschyr, som under dessa dagar utdelats till riksdagens ledamöter, heter det, efter uppräknig av de personer, som nu sitta i kapitalkontrollnämnden: »Dessa herrar själva eller andra styrelsemedlemmar i de företag, de tillhöra, sitta eller ha under de två senaste åren suttit som styrelsemedlemmar i bland annat följande bankbolag, emissionsbolag, penningförvaltningsbolag, försäkringsbolag, industribolag, handelsbolag, rederibolag, kommunikationsbolag och fastighetsbolag.» Sedan kommer en lång lista på flera sidor med uppgift å dessa bolag. Därefter säges det i broschyren: »Denna lista är icke fullständig... Men den borde dock vara tillräckligt omfattande för att man med full rätt skall kunna göra sig följande fråga: Kunna män intresserade som ledare för så många och betydande företag på vårt affärslivs olika områden verkligen bilda en opartisk instans för behandling av ansökningar om koncession för eller nyteckning i andra affärsföretag? Är det ens möjligt, även om de vilja och tro sig handla fullt opartiskt, att de skola kunna göra det, när det gäller att avgiva utlåtande om nybildning av eller kapitalökning inom bolag, vilka skulle komma att konkurrera med de bolag de leda och vilkas intressen det är deras plikt att som aktieägarnas förtroendemän bevaka?» Jag skall icke trötta med att citera vidare. Men jag vill nu erinra, att utskottets förslag går ut på, att denna kapitalkontrollnämnd, mot vilken dessa invändningar framställts, skulle få det avgörande ordet beträffande emission av nya aktier och obligationer, under det att däremot Kungl. Maj:ts förslag endast går ut på att denna nämnd, kompletterad med personer, utsedda av Kungl. Maj:t, endast skulle få avge yttranden över sådana ärenden, medan avgörandet skulle förbehållas Kungl. Maj:t i statsrådet. Nu vill jag för min del alldeles icke uttala mig om de insinuationer för bristande opartiskhet som framställts mot kapitalkontrollnämnden. Jag hoppas, att de äro alldeles obefogade. Men antaget att de skulle vara befogade, så är det ju givet, att de med synnerlig tyngd kunna användas mot utskot-

*Any. lag om
kapital-
ransonering.
(Forts.)*

tets förslag, som just går ut på att denna privata banknämnd skall få enväldigt bestämma i ifrågavarande avseenden. Om de däremot äro obefogade, vilket jag som sagt föreställer mig, så är i alla fall det misstroende mot kapitalkontrollnämnden, som här från näringslivets sida gjorts gällande, enligt min tanke värt att lägga märke till. Det är värt att lägga märke till så tillvida, att man bör se till, att denna nämnd icke får så stort inflytande, att det uppväcker ett mera allmänt missnöje bland dem, som av dess beslut skulle komma att bliva beroende. Men detta syftemål, mina herrar, vinner man just genom att sätta Kungl. Maj:t såsom avgörande i sista hand. Kungl. Maj:t har tillfälle att, om anledning därtill förekommer, infordra yttranden av andra sakkunniga myndigheter över kapitalkontrollnämndens utlåtanden, och Kungl. Maj:t kan också förstärka nämnden med flera ledamöter för att få de allmänna synpunkterna vederbörligen beaktade. Således, utskottets majoritet, som utan tvivel har trott sig handla i näringslivets intresse, har i själva verket, såvitt jag kan finna, genom att framskjuta kapitalkontrollnämnden handlat rakt i strid mot det syfte den velat främja, medan däremot Kungl. Maj:ts förslag, såvitt jag förstår bedöma, är mera ägnat att undvika den svåra stötesten, som heter misstroende från näringslivets sida. Härtill kommer, såsom jag nämnde, att Kungl. Maj:ts förslag ovillkorligen måste anses mera effektivt än utskottsmajoritetens förslag.

På grund av vad jag sålunda anfört, får jag, herr talman, yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Vännersten: Herr talman! Jag har den uppfattningen, att såväl chefen för finansdepartementet som utskottets ärade ordförande starkt överskattat betydelsen av den åtgärd, som av Kungl. Maj:t i kreditransoneringsavseende föreslagits. Man måste, om man vill bedöma denna fråga rätt, enligt mitt förmenande gå till grunden av själva saken och fråga sig: vad är egentligen orsaken till den rådande dyrtiden och till den ständigt fortgående prisstegringen? Det hjälper icke att man tager fasta på en liten detalj, som kan leda till bättring, och sedan säger: få vi det, så ha vi gjort vad vi kunna. Ty det är tyvärr icke fallet. Saken är ju komplicerad och svår att bedöma. Men jag undrar, om det kan vara olämpligt, att riksdagens andra kammare vid behandlingen av en detalj, tillhörande ett av kristidens svåraste och mest aktuella spörsmål lyssnar till några reflexioner berörande ämnet i hela dess omfattning.

Om man går till botten av frågan om orsakerna till dyrtiden, så är det påtagligt, att kriget är det yttersta upphovet. Det måste därför ligga nära till hands, att man först undersöker, hur förhållandena utvecklats sig i de krigförande länderna, för att sedan därav draga sina slutsatser beträffande förhållandena hos oss. Man finner därvid, att prisstegringen på varor kan förklaras av våldsamma rubbningar i varuhushållningen, i förening med statskredi-

Ang. lag om
kapital-
ransonering.
(Forts.)

tens oerhörda ianspråktagande för rena konsumtionsändamål. Vi veta ju här i den svenska riksdagen väl, hur försiktigt statens lånepolitik måste skötas och vi gilla den satsen, att staten icke bör låna för annat än produktiva ändamål. Kriget har i de krigförande länderna kastat omkull dylika föresatser, där de över huvud taget funnos i samma utsträckning som hos oss, vilket ingalunda överallt var fallet, och det uppstår i stället en oblandad konsumtionskredit av rent svindlande omfattning. De rubbningar, som jag åsyftar, göra sig gällande såväl i avseende på tillgång som på efterfrågan å varor. Å ena sidan har man de faktorer som verka prisstegrande. Genom att framkalla rubbning i varutillgång, Järibland först och främst den minskade produktionen av livsfrnödenheter och andra varor för oundgängliga behov. Vidare den minskade och i många fall helt stoppade tillförseln av varor från utlandet, vilken under normala förhållanden är en av varumarknadens viktigaste källor för en mångfald nödvändiga artiklar. Och slutligen kommer den av kriget förorsakade hastigare förslitningen eller förbrukningen för att icke tala om den rena förstöringen av varor. Allt detta är ägnat att verka prisstegrande, det inser var och en. Men om man sedan vänder sig till den andra sidan, efterfrågan på varor, finner man, att under kriget uppkommer en efterfrågan på varor från statens sida som blir snart sagt obegränsad, och därtill bygges denna efterfrågan helt och hållet upp på kredit. Den motsvaras ingalunda av en minskning i den privata efterfrågan, som skulle kunna kompensera den ökade efterfrågan från statens sida. Man finner, att den privata efterfrågan icke kan pressas ned i sådan grad, och det är ju helt naturligt, ty för en stor mängd frnödenheter när man snart gränsen för möjligheten att inskränka sig. Därtill kommer också, att under krigstiden ha i de krigförande länderna uppstått oerhörda krigsförjänster, som svämmat ut över vida lager av befolkningen till alla, som varit direkt eller indirekt sysselsatta i de s. k. krigsindustrierna och frambringandet av frnödenheter för kriget, vartill numera snart sagt all produktion hör. Detta å sin sida måste ju också verka prisstegrande. Således, å båda sidor orsaker, som verka i samma riktning.

Det är inför sådana fakta ganska svårt för den utomstående att förstå, att man kunnat tillmäta sedelstockens ökning ett sådant avgörande inflytande på prisstegringen. För min del tror jag, att man på de håll, därifrån detta påstående kommit, gör sig skyldig till en betydande överdrift. Ty det är klart, att om man skulle försöka stoppa utsläppandet av sedlar, så komme näringslivet att begagna sig av alla de utvägar till avhjälpande av sedelbris'en, som kunna tänkas, t. ex. checktrafik eller nödmünt, som kommunerna i de krigförande länderna på sina ställen utsläppt i ganska betydande omfattning. kredit i alla möjliga former o. s. v. Jag anser sålunda, att sedelmassans ökning är en sekundär företeelse. Den har visserligen någon skuld i prisstegringen men icke på långt när så stor, som man velat göra gällande. Den är i övrigt blott ett tecken på befintligheten av alla de andra orsakerna till prisstegringen, som jag tillåtit mig att här i allra största korthet beröra.

Jag tror icke, att det finns något annat fullt effektivt medel — för att tala med herr finansministern — att avhjälpa dyrtidens tryck avsevärt än det enda: ett slut på kriget. Och säkerligen kommer det att visa sig, att vilka åtgärder vi än här vidtaga, så är det blott små trevande försök att övervinna dyrtiden. Den kommer icke att definitivt bliva övervunnen, förrän kriget är slut och fredliga förhållanden åter inträtt.

Nu är det tydligt, att vad jag här sagt rörande de krigförande länderna, i väsentlig utsträckning kan tillämpas även på vårt land. Vi ha ju icke kunnat undgå att känna återverkningarna av dyrtidens tryck i de andra länderna och av de förhållanden, som framkallat dyrtiden där. Vi ha varit kringvärvda av världsbranden, och jag tror för övrigt, att knappast något enda kulturland på jorden har kunnat undgå att känna följderna mer eller mindre — vi, på grund av närheten till krigsteatern, ovanligt mycket. Men vi ha nog träffats mera direkt också genom åtgärder, som här i vårt land vidtagits icke minst från statens sida. Samma eller liknande orsaker ha hos oss framkallat motsvarande verkningar, d. v. s. prisstegringar, som i de krigförande länderna. Jag behöver ju bara nämna ett enda ord, bränslekommissionen, för att var och en skall begripa, att det ligger sanning i vad jag här sagt. Det är en statlig inrättning — oundviklig eller ej, det lämnar jag därhän, men den är i alla fall där. Och till och med från rena konsumentkretsar ha nödrop, om jag så får kalla det, trängt fram i detta avseende. Jag påminner herrarna om vad Konsumentbladet — såvitt jag vet en socialdemokratiskt ledd tidning och säkerligen i nära kontakt med konsumentkretsar — på sin tid skrev om bränslekommissionens prispolitik. Det är icke långt så jag vågar antaga, att kammaren tillåter att jag läser upp det. Det skrives om verkningarna av bränslekommissionens överbetalningar och »notoriskt för höga arbets- och körlöner»: »Det är helt enkelt oundvikligt att de, som fått B. K:s många miljoner utan egen förskyllan eller värdighet, å ena sidan öka sin konsumtion av de varor, varpå tillgången är knapp, även om det skall ske till s. k. gulaschpriser, och å andra sidan, ifall de äro jordbrukare, bli ytterst ovilliga att sälja livsmedel till fastställda maximipriser. Och den, som vant sig vid B. K:s arbetslöner, utför ej gärna produktivt arbete för lägre penninglön. På detta sätt samverka ökad förbrukning och minskade utbud till att driva prisnivån i höjden med svindlande fart.» Jag skulle kunna citera ännu ett ur samma källa hämtat uttalande, men jag skall inskränka mig till att taga slutorden: »Nu har man», heter det, »sälunda fullkomligt omstörtat prisnivån i dessa bygder: för skogen, körslorna, arbetskraften, matvarorna.» Tyvärr lär det vara så, efter vad mycket sakkunniga personer säga, att vi ännu icke nått botten av de olycksdiga prisstegrande verkningarna av denna kommissions verksamhet. Om det nu skett med eller utan riksdagens medverkan, det lämnar jag därhän. Jag blott konstaterar fakta, sådana jag kunnat uppfatta dem. Det påstås av kännare, att verkningarna komma att visa sig vara ännu mera djupgående och varaktiga, än man i all-

Ang. lag om kapitalransonering.
(Forts.)

*Ang. lag om
kapital-
ransonering.*
(Forts.)

mänhet hittills antagit. Men även i andra avseenden märka vi nog, att statens åtgärder verkat pridfördyrande eller, vad som är det samma, påskyndat penningvärdets fall. Märk väl, mina herrar, att det är icke någon kritik, som jag riktar mot statens myndigheter, vilka det vara må, utan jag bara konstaterar följderna av åtgärder, som, förmodar jag, varit oundvikliga, och vi få då finna oss i att lida under dessa följder. Det är klart, att ett bedömande av åtgärdernas nödvändighet icke faller inom ramen för de anmärkningar, som jag tillåtit mig göra. Emellertid har en allmänt som framstående auktoritet ansedd fackman i tidningspressen förklarad, att han icke kunde vara nöjd med det förslag till kapitalransonering, som förelåg, därför att det skulle undanskjuta något av det allra viktigaste och därför att det endast fäste sig vid det inhemska privata näringslivets kapitalanspråk. Man hade icke ägnat tillräcklig uppmärksamhet åt andra kapitalanspråk framför allt statens och vidare utlandets krav på kapital från vårt land, vilka, som vi veta, varit mycket betydande. Genom handelsavtal och genom vår export av varor, som icke kunnat säljas kontant, ha betydliga medel ställts till utlandets förfogande och medfört en motsvarande kapitalbrist hos oss. Detta är nog sammanlagt av vida väsentligare betydelse än det vi här genom det förslag, som föreligger till behandling, söka råda bot för. Jag skulle kunna tillägga, att även kommunernas kapitalanspråk bort kunna vara föremål för något mera ingående uppmärksamhet i detta sammanhang än som varit fallet. Jag kommer emellertid till den slutsatsen även beträffande förhållandena här i Sverige, att någon bot för det onda vinna vi icke förrän kriget är slut och vi kunna övergå till normala fredsförhållanden, och detta med en övergång så mjuk och lugn som möjligt för att icke framkalla alltför våldsamma rubbningar i det ekonomiska livet. Särskilt är det naturligtvis av mycken vikt, att man återvinner rörelsefrihet för våra huvudnäringar inom produktionen, inom handel och sjöfart, och jag skulle vilja tillägga om man i dessa upprörda tider kan våga uttala en varning, att varje försök att störande ingripa i denna utveckling kommer att hämna sig hårt och dyrt på oss alla utan undantag.

Nu fråga herrarna: är det då er mening att ingenting kan och bör göras för att motverka dyrtiden, även om man tror, att detta icke fullständigt och effektivt kan ske förrän efter krigets slut? Då svarar jag, jo, naturligtvis bör man göra vad man kan, och det har man också gjort så långt förhållandena medgivit. Vi ha icke kunnat underlåta att vidtaga sådana åtgärder, och jag anhåller att senare få återkomma härtill. Men det är påtagligt, att många av de nödfallsutvägar, som på ett tidigare stadium varit önskvärda och nödvändiga nu, när kriget, som man vågar tro, närmar sig sitt slut, icke längre äro lika lämpliga. Nu när man kanske vågar räkna endast veckor eller månader innan freden åter inträder, är det ju klart, att man med alldeles särskild försiktighet måste vidtaga åtgärder av kristidskaraktär, då dessa kristidsåtgärder, som vi alla veta och som den föregående debatten i dag till fullo i ett avseende

ådagalagt, medfört oundvikliga och skadliga biverkningar, och ju närmare vi komma den tid, då normala förhållanden inträda, desto svarare bliva dessa biverkningar, och desto mindre den avsedda nytan. Och därför tror jag, att man bör taga till ögonmärke, att endast i utomordentligt trängande fall införa nya kristidsanordningar, som måste medföra, som alltid medföra dessa skadliga biverkningar och som dessutom ha den farliga karaktären, att de icke alltid äro så lätta att avlägsna som att införa.

Om nu detta är fallet ifråga om alla de områden, där vi hittills rört oss och där man kunnat något så när klart skönja utvecklingens orsaker och sammanhang och bedöma läget, så är det klart, att detta blir ännu mera fallet, när de gäller så ömtåliga områden som det komplicerade ekonomiska livet med alla där verkande faktorer, som knappast låta sig överblicka, och där det därför är av särskild vikt att iakttaga försiktighet, och detta så mycket mera som, när man frågar sakkunskapen, huru man skall gå tillväga, man får svar, som jag vågar säga stå i diametral motsats till varandra. Herrarna ha sett av den s. k. valutakommitténs betänkande, huru de sakkunniga klivit sig i två hälfter. Visserligen ha de nödortvigt enat sig om en tillstyrkan av kapitalransoneringen, men om vi se efter, huru detta närmande skett, så skola vi finna, att man icke har mycket att bygga på, ty de grundläggande uppfattningarna stå skarpt mot varandra, så att den utanför stående lekmannen måst fråga sig: vad är rätt? Slutet blir icke annat än att man får låta sitt sunda förnuft råda, så långt det räcker, och man får avstå från att erhålla bindande och klart besked från den tillgängliga särskilda sakkunskapen.

Jag har nu sökt ådagalägga, att det är av vikt, att man iakttager nödig försiktighet, och framför allt, att man gör sig väl reda för orsakerna till det onda man vill bota, innan man skrider till de åtgärder, som skola avhjälpa olägenheterna. Den nu föreliggande frågans förhistoria behöver jag icke inlåta mig på, den ha herrarna läst i kommittéutlåtandet och utskottsbetänkandet och framför allt i den kungl. propositionen. Om jag tillåtit mig att här göra några randanmärkningar, så har det berott därpå, att, som det förefaller mig, denna proposition kommit väl hastigt ihop. Det förefinnes alldeles påtagliga luckor, som med förlov sagt finansministern begagnat sig taktiskt skickligt av för den mening, han företräder. Men när jag läser den kungl. propositionen så förvånar det mig bland annat, att där finnas återopade och namngivna nästan endast sådana institutioner och myndigheter, som tillstyrkt förslaget, men man förbigår sådana yttranden som industrikommissionens synnerligen sakliga och ingående avslagsmotivering, som icke ens omnämnts. Och vad finansrådet beträffar, som jag har äran tillhöra, skulle jag vilja framhålla, att dess tillstyrkande av kapitalransoneringen var så lamt och tvekan, att man kunde fråga: är egentligen finansrådet med på saken eller icke. Utlåtandet åtföljdes dessutom av en reservation av två av rådets medlemmar, vilken, något som icke framgår av propositionen visar att meningarna varit delade. Vidare har kommerskollegii avstyrkande utlåtande icke särskilt omnämnts. Om någon i synnerhet

Ang. lag om
kapital-
ransonering.
(Forts.)

skall hysa intresse för näringslivets utveckling, så bör det väl vara kommerskollegium, och kommerskollegium är dessutom i den ställningen, att det på det mest vederhäftiga sätt representerar dessa intressen, och bland statens myndigheter är det den mest sakkunniga, som vi ha, då det gäller frågor, som beröra näringslivet. Bakom kommerskollegium står en rad av näringslivets sammanslutningar starkt avstyrkande. Men efter herr ordförandens uttalande skall jag underlåta att därpå åberopa mig.

Ja, detta har icke funnits närmare omtalat i propositionen utan endast de myndigheter finnas åberopade, som sägas närmast företräda den finansiella sakkunskapen. Det är de bägge fullmäktige-grupperna, nämligen riksbanks- och riksfullmäktige, och vidare har man i annat sammanhang talat om svenska bankföreningen, som statsrådet nyss åberopat, och några icke namngivna handelskammare.

Jag har sökt komp'ettera den kungl. propositionens motivering något. Jag tror, att det varit viktigt, att man gjort sig reda för, huru ärendet blivit bedömt på olika håll och icke så uteslutande eller huvudsakligen fäst sig vid de tillstyrkanden, som framkommit, som den kungl. propositionen gör. Nu är det vidare väl att märka, att även finansrådets tillstyrkan, i den form den slutligen erhållit, rör icke detaljspörsmål, som är föremål för Kungl. Maj:ts proposition. Man skulle snarare enligt mitt förmenande kunna taga finansrådets tillstyrkande till intäkt för den redan nu befintliga anordningen.

Så vill jag dessutom påminna kammaren om en sak. Märk väl, att det är ett riksdagens eget verk, riksbanken, som nu har ledningen och ansvaret. Det är vanligt, att man här i riksdagen värnar om riksdagens rätt och myndighet så långt man kan. Då jag nu vill understryka och tror på, att den nuvarande anordningen för kapitalkontroll är fullt effektiv — jag säger detta i motsats till finansministern, som tycks vara övertygad om att full effektivitet få vi icke förr än Kungl. Maj:ts förslag blivit antaget — då man sålunda enligt min tanke redan har en fullt effektiv anordning, varför skall man då taga från riksbanken, ett riksdagens verk, denna avgöranderätt och överflytta avgörandet och bestämmanderätten till Kungl. Maj:t? Ja, vore effektiviteten betvivlad eller ineffektiviteten bevisad, så skulle jag kunna böja mig, men så länge icke så är fallet, anser jag, att riksdagen bör hålla på en anordning som tillförsäkrar dess eget verk avgöranderätten i dessa ömtåliga frågor. Det är dessutom klart — vi kunna tänka om Kungl. Maj:ts kompetens och sakkunskap huru högt vi vilja — att Kungl. Maj:t kan icke äga samma ingående kännedom om dessa förhållanden som riksbanken och därunder sorterande kontrollnämnd gör. Kungl. Maj:t kommer i alla fall att vända sig till denna nämnd såsom rådgivande organ. Och vad kommer då att ske? Jo, som en talare i första kammaren sade, i 99 fall av 100 följer Kungl. Maj:t nämndens mening, och vad ha vi då vunnit? Jo, omgång och tidsförlust. Och i motsats till utskottets ärade ordförande vågar jag påstå med den erfarenhet jag har, att omgången och tidsförlust kunna icke undvikas, och det är nog så bekymmersamt för näringslivet, icke minst i denna kritiska

Ang. lag om
kapital-
ransonering.
(Forts.)

övergångstid. Jag anser för min del, att då man inom utskottet av tillkallade sakkunniga, tillhörande de främsta vi ha enligt Kungl. Maj:ts åsikt, nämligen respektive chef och ordförande i riksbanken och riksgäldsfullmäktige erfar, att de ingenting ha att anmärka mot effektiviteten av den nuvarande anordningen, utan deras invändningar mera gälla formella brister, i det att de framhålla, att i så viktiga saker bör det vara mera betryggande för näringslivet, om ärendena överflyttas till Kungl. Maj:t, ja, när dessa herrar stödja sitt tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förslag på sådana grunder, då har man anledning säga, detta är icke tillräckligt, ty om vi icke vinna mera än att vi få dessa formella ting bättre ordnade, då stannar jag hellre vid den nuvarande anordningen, vars effektivitet visat sig vara tillräcklig och som har det företrädet, att all onödig omgång undvikas.

Jag skulle ytterligare kunna belysa detta särskilt med anledning av vad utskottets ärade ordförande anfört, men jag vill icke trötta kammaren härmed. Jag vill blott säga, att i den i kammararen utdelade lilla broschyren, däri man sökt visa, huru olämplig kontrollnämndens sammansättning är, framhålles på icke mindre än två ställen, att man i första rummet hoppas, att Kungl. Maj:ts förslag icke måtte gå igenom. Det heter härom på första sidan: »Man bör då ha rätt att hoppas att hela det tillämnade lagförslaget faller.» Och på annat ställe står: »Det riktiga vore, om riksdagen, *vad nu dess bättre kanske alls ej sker*, verkligen inför koncessionstvång.» Detta tycks vara grundtanken hos författaren.

Vad är då att göra? Skola vi gå till Kungl. Maj:t med anhållan, att nämndens sammansättning måtte ändras? Jag förmodar, att Kungl. Maj:t vill ha inflytande på den frågan. Kungl. Maj:t, som har rätten att tillsätta ordföranden i riksbanksfullmäktige, kan i så fall upptaga den tanke, som framkastats i utskottets betänkande, och oavsett utgången av detta ärende tillsätta ett par egna representanter i nämnden. Och jag är viss om att finansministern då kommer att välja dugande män för detta uppdrag och då i nämnden därjämte sitta förste deputeranden i riksbanken och ordföranden i riksgäldsfullmäktige, så har statsrådet trygghet för att de intressen, som Kungl. Maj:t önskat bevaka, bliva på ett fullt tillfredsställande sätt tillgodosedda.

Jag vill slutligen erinra om en detalj i Kungl. Maj:ts förslag, nämligen kontrollen över emissionen av obligationer. Här torde utskottets avslagsmotivering vara alldeles avgörande, ty det kan icke vara lämpligt att tvinga de lånesökande att frångå denna låneform och övergå till korttidskredit, vilket bleve fallet, om man hindrade bolagen att i denna form tillgodogöra sig lånemöjligheterna. Jag tror icke, att alla herrar reservanter i den delen äro ense om att följa Kungl. Maj:ts förslag.

Jag ber att få sammanfatta vad jag sagt sålunda. Kungl. Maj:t har förelagt riksdagen en liten bråkdel av det stora problemet, lättandet av den tryckande dyrtiden. Kungl. Maj:t har förelagt riksdagen förslaget på en tidpunkt, som dess bättre, vågar man väl säga,

Ang. lag om
kapital-
ransonering.

(Forts.)

är mycket sen. Vi se nu redan en skymt av slutet på vedervärdigheterna, och man vågar hoppas på en övergång till fredshushållningen. Kan det vara klokt, att när alla andra länder, som med oss kunna tänkas komma att konkurrera på världsmarknaden, bereda sig för fredshushållningen och med alla medel söka underlätta övergången till densamma, när de bemöda sig att stärka sina medel i kampen, vi taga ett steg i rakt motsatt riktning och införa en kristidsrestriktion, som efter vad jag tror mig ha ådagalagt icke är nödvändig ur effektivitetens synpunkt, som av de mest framstående sakkunnige försvaras under hänvisning till rent formella skäl, men som aldeles säkert leder till svårigheter, omgång och tidsförlust och hindrar oss att så snabbt och effektivt som möjligt underlätta det ekonomiska livets tillfrisknande efter kristidens alla sjukliga företeelser? Jag påstår, att det kan icke vara rimligt att vi vidtaga en åtgärd, som går stick i stäv mot dem, som man i andra länder vidtager för att stödja näringslivet i denna synnerligen kritiska och svåra tid.

På dessa skäl får jag, herr talman, vädja till kammaren att helst bifalla utskottets hemställan eller, då genom första kammarens beslut Kungl. Maj:ts förslag redan bragts ur världen, dock i fortsättningen beakta de synpunkter, som här framkommit. Vi få nog anledning härtill mera än en gång, om icke nu så vid en stundande riksdag, och om så vore fallet, att jag förmått en eller annan av kammarens ledamöter att giva sig tid att litet djupare tränga in i detta spörsmål, så anser jag mig ha vunnit så mycket, som jag genom detta mitt uppträdande vågat påräkna.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

I detta anförande instämde herr *Lithander*.

Herr *Röing*: Herr talman, mina herrar! Det var ju synnerligen intressant vad den siste ärade talaren anförde. Han berörde detta stora problem i dess helhet och angav orsakerna till dyrtiden och penningvärdets fall. Ser man problemet i dess helhet, så får jag säga, att jag i mångt och mycket, ja, i det stora hela, står på samma ståndpunkt som han. Jag behöver icke av någon misstänkas för att hysa någon överdriven kärlek till statligt ingripande i vårt näringsliv. Men, mina herrar, enligt min uppfattning ligger icke frågan på minsta sätt så, som herr *Vennersten* har sökt göra gällande. Här finnes ingen meningsskiljaktighet mig veterligt mellan högermajoriteten och vänsterminoriteten i utskottet. Föreligger här, som herr *Vennersten* sökt framhålla, ett nytt förslag från statsmakternas sida att ingripa i näringslivet? Nej, ingalunda. Jag sade nyss, att vi äro ense om själva saken, vi äro ense om denna detalj i valutakommitténs betänkande, att en viss kapitalransonering må äga rum, och att den begränsning måste göras, att bolag icke må äga rätt att bildas i dessa tider, då deras uppgift icke är av samhällsviktig natur, och icke heller göra nyemissioner, utan att dessa äro av behovet påkallade. Härom äro herr *Vennersten* och jag fullkomligt överens, och mig veterligt

*Ang. lag om
kapital-
ransonering.
(Forts.)*

finnes icke någon meningskiljaktighet i detta fall bland utskottets 20 medlemmar. Meningskiljaktigheten är endast den, att högermajoriteten i utskottet anser, att man i fortsättningen bör överlämna åt den nu arbetande kapitalransoneringsnämnden att vidtaga vissa åtgärder för att hindra vissa aktiebolag att komma till stånd och vissa aktiebolag att göra nyemissioner, vi andra däremot anse i likhet med Kungl. Maj:t, att det icke är lämpligt att överlämna denna uppgift åt den nu arbetande kapitalransoneringsnämnden utan att man bör lägga ansvaret för dessa åtgärder på Kungl. Maj:t.

Enligt nu gällande svensk lag, aktiebolagslagen, äger varje svensk medborgare enligt denna lags bestämmelse rättighet att bilda svenskt aktiebolag, och detta äger rätt att göra nyemissioner. Det är något, som den nuvarande situationen kräver, att man förhindrar. Huru går man nu tillväga för att hindra detta? Jo, man försöker icke att få en ändring till stånd i aktiebolagslagen eller att i enlighet med Kungl. Maj:ts proposition genom ett riksdagsbeslut hindra denna aktiebolagslag att fungera i sin fulla tillämplighet, utan man gör en kringgående rörelse och söker på en bakväg hindra svenska medborgare att erhålla den rätt, som enligt aktiebolagslagen tillkommer dem, därigenom att en nämnd, sammansatt av representanter för banker och näringsorganisationer, får i uppdrag att granska, huruvida det är lämpligt, att dessa nya bolag komma till stånd eller nyemissioner äga rum och om så befinnes icke vara önskligt genom vägran av kredit åstadkomma det resultat som önskas. I den händelse dessa nya bolag ändock skulle bildas eller dessa nya emissioner göras, meddelar denna nämnd åt bankerna, att dessa bolag i fortsättningen icke erhålla någon som helst kredit i något inom Sverige arbetande bankföretag. Är det lämpligt, mina herrar, frågar jag, att sätta en gällande lag som aktiebolagslagen ur funktion på det sättet, att man tar och lägger i vissa privata personers händer en makt att hindra denna lag att fungera därigenom, att banker ställa sig solidariska i att vägra vissa nya bolag kredit eller sådana bolag kredit, som göra nyemissioner, mot denna nämnds tillstyrkande? Jag kan icke finna, mina herrar, att detta är det rätta tillvägagångssättet.

Här har i kammaren utdelats en broschyr om denna nämnds sammansättning. Jag säger som herr Vennersten, att jag vill icke uttala mig om denna nämnds sammansättning. Även om någon medlem i denna nämnd är delägare i många olika företag, så behöver detta icke innebära, att han icke kan handla fullt opartiskt. Men jag får säga, att jag vet icke, vad huvudsyftet varit med denna broschyr. Jag tror som herr Vennersten, att avsikten varit att få kammaren att gå emot Kungl. Maj:ts förslag. Men jag kan icke tänka mig något bättre vapen till förmån för Kungl. Maj:ts proposition än den omständigheten, att man är rädd för att personer, som sitta i denna nämnd, icke skulle kunna opartiskt utföra sitt uppdrag i denna nämnd, ty då bör man naturligtvis överflytta ett sådant uppdrag på en annan nämnd eller på Kungl. Maj:t, som då får handla under ansvar. Och jag kan icke förstå, varför man är så rädd för att under de exceptio-

Ang. lag om
kapital-
ransonering.
(Forts.)

nella förhållanden, under vilka vi leva, överflytta detta ansvar från de män, som sitta i kapitalkontrollnämnden, till Kungl. Maj:t, som får handla under ansvar och alltid kommer att höra en nämnd, sammansatt av sakkunniga personer, vilka få tillfälle att uttala sin mening, huruvida det är lämpligt att nya bolag få koncession eller förutvarande gamla bolag få rätt att göra nyemissioner. Jag tror icke, att det föreligger den allra minsta fara för näringslivet att under denna period och under denna kristid överlämna till Kungl. Maj:t denna rätt, och detta, som jag sade, av det rent formella skälet, att då det finnes en lag, som ger en svensk medborgare en sådan rättighet som aktiebolagslagen, då skall man icke hindra denna lag att fungera på en bakväg genom att överlämna åt en nämnd, sammansatt av representanter för banker och det enskilda näringslivet att avgöra dessa frågor, utan man bör lägga denna makt i Kungl. Maj:ts hand.

Jag ber, herr talman, att på dessa skäl få yrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition.

Herr L ü b e c k: Herr talman, mina herrar! Herr Vennersten har i sitt anförande på ett så fullständigt sätt klargjort de synpunkter, som varit avgörande för utskottets hemställan och vilka även framträtt i den motion, som jag i ärendet väckt, att jag icke skall upptaga kammarens tid många ögonblick.

Det är endast en detalj, som jag något ytterligare ber att få understryka, och den gäller statens affärsdrivande verksamhet. Denna har nämligen på ett så kraftigt sätt utvecklats, att man även ur den synpunkten måste hysa mycket starka betänkligheter, när det blir fråga om att överlämna till Kungl. Maj:t att avgöra frågor om ransonering av kapital för enskilda företag, vilka många gånger stå i ett direkt konkurrensförhållande till statens affärsdrivande verksamhet. Även om icke erfarenheten skulle komma att visa sig så betänklig, så har det i alla fall för mig varit ett principiellt skäl att endast i yttersta nödfall gå med på ett förslag sådant som det av Kungl. Maj:t framlagda.

Jag har vidare den uppfattningen, att den giltighetstid för lagen, som är föreslagen i den kungl. propositionen, kommer att överspänna en tidrymd, då behov kanske mindre än någonsin komma att föreligga av förslag av den natur som det här gäller. Hade Kungl. Maj:t kommit fram med detta förslag för ett eller halftannat år sedan, hade man bättre kunnat förstå detta, men under den tid, som nu stundar, tror jag, att benägenheten för att väcka till liv företag, som på något sätt kunna anses skadliga för landet, är mycket litet ägnad att ingiva dylika farhågor. I alla händelser kommer risken för att ett eller annat sådant företag kommer till stånd, att bli ofantligt mycket mindre än de olägenheter, som äro förknippade med förslaget.

Här hava riktats anmärkningar mot sammansättningen av den nuvarande kapitalkontrollnämnden. Jag skall icke tillåta mig att kontrollera i detalj sammansättningen av denna nämnd, men det

*Ang. lag om
kapital-
ransonering.
(Forts.)*

bör dock påpekas, att i denna nämnd är riksbanksledningen starkt representerad och att där ha suttit representanter för allmännyttiga organisationer såsom exportföreningen och industriförbundet. Jag tror icke, att man behöver utgå från den förutsättningen herr Röing hade, nämligen att därför att en del personer äro utsedda av Kungl. Maj:t detta skall vara bättre ägnat att tillgodose det allmännas intresse än om de varit utsedda såsom nu varit fallet med kapitalkontrollnämnden.

De personer, som kunna anses opartiska, torde vara övervägande i kapitalkontrollnämnden, och jag har icke erfarit från något håll, att denna nämnd utövat sin verksamhet på sådant sätt, att de farhågor, som framkommit och som uttalats i broschyren, kunna anses vara berättigade. Ur den synpunkt, som jag nyss framhöll beträffande statens affärsdrivande verk och deras konkurrens med de enskilda, hyser jag den uppfattningen, att det rent praktiskt sett är riktigare, att det allmänna i denna nämnd företrädes av riksbanksledningen, än att man överlämnar en så stor befogenhet i Kungl. Maj:ts händer.

Herr finansministern yttrade i detta sammanhang, att kapitalhushållningen för närvarande vore fri och att man sitter med armarna i kors och låter saken ha sin gång. Jag tror man kan våga beteckna dessa påståenden som överdrifter, och vore de icke det, skulle utskottet icke kommit fram med det uttalandet att så vitt det kunnat inhämta, kontrollen visat sig tillfredsställande.

Jag anser således, herr talman, att man med de åtgärder, som hittills vidtagits och som också slagit väl ut, gått den riktiga vägen, och att man icke kan vinna något genom att vid denna urtima riksdag komma fram med ett förslag som icke kan bli tillräckligt penetrerat. Jag tror heller icke, att man förlorar något genom att se tiden an till denna lagtima riksdags sammanträdande, då man bör ha större överblick över denna fråga än för närvarande.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets avslagsyrkande.

Herr N y l a n d e r: Herr talman! Jag har för min del från första början hyst tvivelsmål om, att man med en kapitalransonering skall kunna nå det eftersträfvade målet, nämligen effektiva åtgärder till förekommande av olägenheterna av penningvärdets fall och därmed till lindrande av dyrtiden. Redan när finansrådet behandlade denna fråga, reserverade jag mig också mot det beslut, till vilket rådet kom, även i den lamma form som nyss beskrevs av herr Vennersten. Jag tror fortfarande och ännu mer i betraktande av den begränsade form som propositionen fått, att ej mycket kan vinnas i riktning mot det avsedda målet. Det viktigaste, som kan göras och som också borde göras, är att staten, såsom herr Vennersten också nämnde, begränsar sina utgifter så långt möjligt är och likaså kommunerna, ty att nu endast sträva efter att begränsa det enskilda affärslivets kapitalbehov samtidigt som staten icke begränsar sitt, det kan dock icke lända till något som helst effektivt resultat. Det blir riksdagen, som i sin mån får tjänstgöra som ett

Ang. lag om
kapital-
ransonering.

slags kapitalkontrollnämnd, och detta är ett memento till nästa lagtima riksdag.

(Forts.)

Jag vill beröra ett par punkter, som herr finansministern framdrog, men som av de föregående talarna ej närmare berördes. Det fanns bl. a. en punkt, där statsrådet påvisade de stora svårigheter, som måste bli följderna för svenskt näringsliv, genom att de stora kapital, som vi ha att fordra i utlandet, kanske icke kunna betalas på grund av de svårigheter av politisk och annan natur, som nu råda i andra länder. Det är nog tyvärr så, att vi ha att riskera en del kapital, och att dessa eventuella förluster i sin mån möjligen komma att bereda svårigheter vid anskaffande av de kapital, vi behöva för inköp av råvaror till fyllande av våra sinade eller uttömda förråd, men jag kan dock icke urakalåta att påpeka, att en hel del varor redan äro betalda och ligga betalda för svensk räkning i utlandet, så att för dem behövas icke nya kapital. Det gäller dock att så snart som möjligt få in dessa råvaror, ty härigenom får man mera naturliga förhållanden mellan import och export, vilket torde vara det enda riktiga och effektiva medlet att nå det mål, varefter vi sträva. Endast genom att vi få en import i gång och därigenom kunna minska landets varuknapphet, kunna vi beräkna att erhålla lindring i dyrtiden.

Herr statsrådet nämnde vidare, att det finnes en stor risk för, att om vi nu avslå propositionen, följderna härav skulle bli en diskontoförhöjning. Jag kan för min del knappast tro, att ett avslag på propositionen, så begränsad som den är, kan leda till ett sådant steg. Om emellertid ett sådant steg måste tagas, vilket ur alla synpunkter vore mycket att beklaga, kan jag icke tänka mig annat, än att det steget då måste tagas på grund av andra faktorer än ett eventuellt avslag i afton på Kungl. Maj:ts proposition.

Det har framförts anmärkningar mot kapitalkontrollnämndens sammansättning, och herr Lübeck har ju redan berört den punkten. Såsom chef för en av de institutioner, vilka ha utsett representanter i nämnden, nämligen exportföreningen, vill jag säga det, att det ju är alldeles självklart, att man vid ett sådant val söker få personer, som ha den tillräckliga och för dylika uppgifter absolut nödvändiga erfarenheten på det ekonomiska området. Vi sökte också få en person, som icke direkt var inne i enskilda bolag, nämligen nämndens sedermera vordne ordförande. Vi sökte, såsom för visso även industriförbundet gjorde, att träffa vårt val så opartiskt som möjligt. Att å andra sidan bankföreningen insatt ett par bankmän, är ju ganska naturligt.

Nu sade herr Pettersson, utskottets ordförande, att det även ur rent juridisk synpunkt kanske kunde förefalla något betänkligt, att en kapitalransoneringsnämnd på detta sätt — på en bakväg, som herr Röing uttryckte sig — fick en absolut makt att avslå eller tillstyrka bildandet av bolag. Jag vill häremot erinra, att finansrådet dock är en institution, som i någon mån liknar denna nämnd, och detta finansråd har varit i funktion sedan i september i fjol utan att dess ställning blivit genom lag eller på annat sätt närmare

bestämt. Jag har för övrigt icke personligen hört några anmärkningar framställas mot kapitalkontrollnämndens funktion. och jag antager, att utskottet gjort sig underrättat om, att inga anmärkningar framkommit, då det står särskilt onämmt i utlåtandet, att så vitt utskottet har sig bekant, kontrollnämnden hittills fyllt sina funktioner på ett tillfredsställande sätt.

Herr Pettersson framhöll också, att enligt hans uppfattning borde det för näringslivets målsmän kännas tryggare, om staten finge ett par representanter i nämnden. Detta skulle nämligen bli en garanti för större opartiskhet från nämndens sida. Jag vill här emot invända, att det får väl anses betydligt något, att under debatten i första kammaren i dag alla näringslivets representanter så vitt jag vet uppträdde mot den kungl. propositionen. Detta är väl ett tecken så gott som något, på att man från den sidan icke önskar Kungl. Maj:ts inblandning i nämndens verksamhet.

Jag vill även till slut understryka vad utskottsmajoriteten redan framfört, nämligen nödvändigheten av att inför den situation där vi nu stå, d. v. s. om intet oförutsett inträffar, utan vi få behålla inre arbetsro, så att vi få möjligheter till en livligare industriell verksamhet och ökad expansion både på utlandet och den inhemska marknaden, att vi inför denna situation låta den enskilda initiativkraften och den enskilda verksamheten komma till sin fulla rätt. Men det är nu en gång så, att denna verksamhet icke trives under band lagda av myndigheter. Vi ha nog av dessa band. Det är icke blott jordbrukets representanter, som känna sig ofria. Även näringslivets representanter känna det på samma sätt, och det är därför onödigt — från min synpunkt även olämpligt — att nu, när freden står för dörren, komma med en ny, om också icke så farlig tvångströja, endast ägnad att om icke förhindra, så dock göra arbetet svårare för en del av dem, som skola försöka utnyttja denna situation, försök, som, därest de krönas med framgång, dock måste bli till gagn och fördel för landet i sin helhet.

Herr talman, på grund av vad jag nu anfört ber jag få yrka avslag på Kungl. Maj:ts proposition under instämmande i utskottets förevarande hemställan.

Herr Pettersson i Södertälje: Ja, visserligen är det gott och väl, att den siste ärade talaren instämmer med utskottet i dess hemställan, men hans argumentering går, såvitt jag kan finna, stick i stäv med utskottets motivering. Såvitt jag förstod den siste ärade talaren rätt, så uttalade han sig nämligen ganska bestämt och principiellt mot all slags kapitalransonering. Han yttrade något sådant som »att endast sträva efter att begränsa det enskilda affärlivets kapitalbehov kan icke vara av någon nytta.» Detta står i bestämd strid med vad utskottet enhälligt sagt, nämligen att »den allt fortvående prisstegringen i vårt land fortfarande påkallar kraftiga åtgärder för att så vitt möjligt motverka en vidare utveckling i samma riktning», d. v. s. sjunkande penningvärde, och att »ett medel i detta avseende, och ett verksamt sådant, är utan tvivel en kontroll över användningen

Ang. lag om
kapital-
ransonering.
(Forts.)

av landets kapitaltillgångar», samt slutligen »att även kapitalets användning för bolagsbildning och bolagsändamål i allmänhet bör under nuvarande förhållanden sättas under viss uppsikt, synes utskottet otvivelaktigt.» Detta går icke ihop med den siste ärade talarens argumentering.

Herr Vennersten gav en intressant översikt över hela detta spörsmål om penningvärdets fall, och jag vill visst icke påstå, att icke herr Vennersten har ganska rätt i åtskilligt av vad han därvid yttrade. Som konklusion på hela den framställningen yttrade han till sist: »någon effektiv bot vinna vi icke, förrän kriget är slut.» Kanske herr Vennersten har rätt även i det. Men jag skulle vilja säga, att vi kunna måhända få någon lindring eller åtminstone förekomma ett förvärrande av det onda genom att tillgripa de åtgärder som här föreslås.

Herr Vennersten sökte förringa kraften av finansrådets yttrande i denna sak, från vilket herr Vennersten själv var skiljaktig. Jag vill i anledning därav läsa upp själva klämman av finansrådets yttrande i det här stycket. Finansrådet skriver: »Ehuru finansrådet hyser stor tveksamhet rörande möjligheten att på ett lämpligt och ändamålsenligt sätt genomföra den föreslagna kapitalransoneringen, har finansrådet i närvarande läge, som i hög grad påkallar åtgärder för penningvärdets reglering, icke ansett sig kunna taga på sitt ansvar att avstyrka det föreliggande förslaget, särskilt som finansrådet icke haft något annat positivt att föreslå i stället.» Jag medger gärna, att uttalandet kunnat vara kraftigare, men det förefaller ändå att ligga en viss tyngd i denna förklaring, att finansrådet icke velat taga på sitt ansvar att avstyrka förslaget.

Så sade herr Vennersten, att riksdagen bör väl hålla på den anordning, som tillförsäkrar riksdagens förtroendemäns avgörande, och han sviftade härvid på kapitalkontrollnämnden. Häremot erinras, att kapitalkontrollnämnden bara räknar en representant för riksbanken, men fyra representanter för andra ekonomiska sammanslutningar med vilkas tillsättande riksdagen ej haft något att skaffa så att det är väl som det kan med övervikten för »riksdagens förtroendemän»

För övrigt vill jag till sist meddela, att utskottet haft förmånen att få höra dels förstederuteraden i riksbanken Mell och dels riksgäldsfullmäktigen Kinander i denna sak, och att vi som konklusion av deras uppfattning i saken fingo det uttalandet att Kuncl. Maj:ts förslag skulle vara mera effektivt och mera beträffande än den anordning härutinnan som nu är vidtagen genom kapitalkontrollnämnden. Det uttalandet ha reservanterna stött sig på, och det tror jag att andra kammaren också kan ansluta sig till.

Jag vidhåller därför mitt yrkande, herr talman.

Herr Branting: Herr talman! Jag skall endast med några få ord be att få instämma i det yrkande som utskottets ordförande nu framställt.

Jag måste säga, att när man ser defileringen av herrar Vennersten, Nylander och Lübeck som representanter här för näringslivets intressen att inte komma under Kungl. Maj:ts bevakande på nu förslaget sätt, så kan man väl förstå, att man från deras sida är ängslig för att det skall vidtagas åtgärder som kunna inskränka på rörelsefriheten för en del företag. Men jag måste å andra sidan säga mig, att den anordning, som nu fungerar och som de anse vara så bra, att de icke vilja ha någon förändring däri, den har dock inte, såsom förut har sagts under diskussionen, varit av den beskaffenheten, att riksbanken där har ett avgörande ord. Riksbankens starka ställning i denna kontrollnämnd betonades mycket starkt särskilt av herr Vennersten, och då man hörde honom, så var det nästan, som om riksdagen genom ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag skulle utlämna något av den bestämmanderätt, som den för närvarande har, till förmån för den andra statsmakten. Så är ingalunda fallet. Riksbanken har visserligen tagit ett initiativ för att på frivillighetens väg få till stånd en kontroll, som kan i vissa fall hålla tillbaka företag, som synas osunda, och det är godt och väl, att så skett. Men vi få inte glömma det faktiska förhållandet, att hela denna anordning vidtagits under samverkan mellan riksbanksledningen och några av våra största privatbanker och att den icke går längre än som är förenligt med de senares intresse. Det är dock icke alldeles samma garanti för att opartiskhet blir iakttagen, ifall man endast har denna provisoriska anordning, eller därest också Kungl. Maj:t får rättighet att i den faktiskt avgörande kontrollnämnden tillgodose synpunkter, som kanhända, när bankerna valt sina representanter och när de stora industriella sammanslutningarna valt sina, icke blivit vederbörligt tillgodosedda.

Jag tror därför, att kammaren gjorde synnerligen klokt, om den för sin del genom ett bifall till Kungl. Maj:ts proposition underströkte det befogade i att man ser till, att det icke blir en alltför ensidig läggning på den nödvändiga ransoneringen av kapitaltillgångarna. Det är icke bara skrämskott, att det kan behöva tagas under allvarligt övervägande, huruvida en höjning av diskontot bör göras över hela linjen, ifall man icke vill vara med om att på ett mjukare sätt genom en kapitalransonering, som kan ske under opartiskt tillgodoseende av alles intressen, inskränka på kapitalets användning för sådana ändamål, som icke äro alldeles bestämt av nöden påkallade. Man får icke heller bara tala om, att staten och kommunerna skola pålägga sig ransonering, utan det måste också en smula gälla dem, som eljest se spekulationsvinster hägra, att de få vidkännas vissa inskränknin-gar. Jag tror, att det är riktigt, om en opinionsyttring kommer till stånd för regeringens förslag i denna sak, och det är detta jag velat säga innan debatten avslutas.

Herr Vennersten: Jag nödgas be att få yttra ett par ord i anledning av herr Brantings uttalande. Det är riksbankens skyldighet att vaka över och kontrollera kapitalanvändningen i landet. Det är dess skyldighet att handha vården om den svenska valutan. Det finns ingen annan myndighet i landet, som har denna ansvarsfyllda

*Ang. lag om
kapital-
ransonering.
(Forts.)*

Ang. lag om
kapital-
ransonering.
(Forts.)

befogenhet, och det vore olyckligt, om man genom en anordning, som karaktiserade det nuvarande systemet såsom otillräckligt, rent av ifrågasatte riksbankens kompetens och förmåga att sköta en av sina grundläggande uppgifter. Nu sker kapitalransoneringen och övervakandet av kapitalets användning för bolagsändamål under riksbankens medverkan och ansvar, vilket såvitt jag förstår, är i full överensstämmelse med vad det bör vara, och jag vågar tro, att den omständigheten, att Kungl. Maj:t skulle få ett ord med i laget, icke kommer att i realiteten inverka på den här ifrågavarande angelägenheten i minsta mån. Som friherre Langenskiöld sade i första kammaren, torde det komma att ställa sig så, att Kungl. Maj:t i 99 fall av 100 följer nämnden, och vad har man då vunnit annat än ett sken? För övrigt när även herr Branting framkastar hotet, att om vi icke taga det föreliggande förslaget, få vi höjt diskonto, vilket ju är ägnat att verka skrämmande på kammarens ledamöter, vill jag be herrarna läsa, vad friherre Langenskiöld sade i första kammaren, när referatet blir tillgängligt. Kanske herrarna bättre tro den framstående auktoriteten, än ni tro mig, men jag har samma uppfattning som herr Nylander, att få vi ett höjt diskonto, beror det icke på, att Kungl. Maj:ts förslag bl'vit avvisat i dag, utan på helt andra mycket tyngre vägnande grunder.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talmanne givit propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå och bifall i s'ället till Kungl. Maj:ts proposition i ämnet, fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i sistnämnda proposition.

§ 7.

Avgåvos följande motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 34 med förslag till lag om ändrad lydelse i vissa delar av förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862 m. m., nämligen av

herrar *Moberger* och *Bengtsson*, nr 49; samt
herr *Sjölander*, nr 50.

Dessa motioner bordlades.

Kammarens ledamöter åtskildes härafter kl. 4,42 e. m. för att åter sammanträda kl. 7 e. m., då enligt utfärdat anslag detta plenum komme att fortsättas.

In fidem
Per Cronvall.